د قرآن قسمونه

او د اساسي قضاياوو اثبات

قيامت
بیاژوندون
مکافات او مجازات
د الله تعالى واکمني
د ظالمانو حتمي مؤاخذه
د پيغمبر حقانيت
د بريا عوامل
د انسان [illegible]

Ketabton.com

حکمتيار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب له متنه

پدې قسمونو کې د لاندي قضاياوو په خبر د مهمو مسائلو لپاره مضبوط دلائل وړاندي شوي:

آیا قیامت راتلونکی دی او دا دنیا به په بلي بدلیږي؟

آیا انسان بیرته راژوندی کېدی شي؟

آیا د قیامت د ورځي د مکافات او مجازات عقیده رښتوني ده؟

آیا خدای یو دی؟

آیا واقعاً الله تعالی د دې عالم یوازینی واکمن، پالونکی او ساتونکی دی؟

آیا په رښتیا الله تعالی ظالمان مؤاخذه کوي او خپل عذاب پرې نازلوي؟

آیا په دنیا کي هم انسان ته د عملونو بدله ورکول کیږي؟

د پیغمبر د حقانیت لپاره څه دلیل لرو؟

آیا په رښتیا دا قرآن د الله له لوري راغلی؟

آیا دا خبره رښتیا ده چي انسان ته ډېر لوړ استعدادونه ورکړی شوی؟

له بلي خوا د قسمونو په اړه د مفسرینو ترمنځ د رأیي ژور اختلاف شته، د رأيي دا اختلاف د قرآن مینه والو ته اکثراً زیاتي ستونزي راولاړوي، پدې رساله کي هڅه شوې چي د قرآن د مینه والو دغه ستونزه حل شي. دلته د هر قسم په اړه ترټولو درنه او په قرآن مستنده رأیه رااخیستل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

تمهید ۱
الطور ۹
الذاریات.. ۱۷
النجم.. ۲۵
الصافات.. ۲۹
یس ۳۵
الواقعة.. ۳۹
القلم.. ۴۳
الحاقة ۴۷
المعارج ۵۱
القیامة ۵۵
المرسلات ۶۱
النازعات ۶۹
التکویر ۷۷
الشفق.. ۸۱
المدثر ۸۷
البروج ۹۱
الطارق.. ۱۰۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

الفجر ۱۱۱
البلد ۱۱۹
الشمس... ۱۲۵
اللیل... ۱۳۳
الضحی... ۱۳۸
التین.. ۱۴۲
العادیات ۱۴۸
العصر ۱۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

تمهید

دا رساله د قرآن د قسمونو تفسير ته مختصه شوې، دا د دې لپاره چې له يوې خوا پدې قسمونو باندي پوهېدو سره په ټولو هغو دلائلو پوهېدی شو چې قرآن د سترو سترو قضاياوو د اثبات لپاره وړاندي کړي، د قرآن قسمونه په حقيقت کي د ډېرو مهمو او اساسي قضاياوو د اثبات لپاره د قرآن دلائل دي، پدې سره قرآن خپل مخاطب په هغو مهمو خبرو قانع کوي چې هغه ته ئې منل ګران برېښي او په آسانۍ او له قوي دليل نه پرته ئې نه مني. پدې قسمونو کي د لاندي اساسي قضاياوو په څېر د مهمو مسائلو لپاره مضبوط دلائل وړاندي شوي:

آيا قيامت حتماً راتلونکی دئ او دا دنيا به په بلي بدلېږي؟
آيا انسان بېرته راژوندی کېدی شي؟
آيا د قيامت د ورځي د مکافات او مجازات عقيده رښتونې ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا خدای یو دئ؟
آیا واقعاً الله تعالی د دې عالم یوازینی واکمن، پالونکی او ساتونکی دئ؟
آیا په رښتیا الله تعالی ظالمان په دنیا کې هم مؤاخذه کوي او خپل عذاب پرې نازلوي؟
آیا په دنیا کې هم انسان ته د عملونو بدله ورکول کېږي؟
د پیغمبر د حقانیت لپاره څه دلیل لرو؟
آیا په رښتیا دا قرآن د الله له لوري راغلی؟
آیا دا خبره رښتیا ده چې انسان ته ډېر لوړ استعدادونه ورکړی شوي؟

له بلې خوا د قسمونو په اړه د مفسرینو ترمنځ د رأیې ژور اختلاف شته، د رأیې دا اختلاف د قرآن مینه والو ته اکثراً زیاتې ستونزې راولاړوي، پدې رساله کې هڅه شوې چې د قرآن د مینه والو دغه ستونزه حل شي. دلته د هر قسم په اړه ترټولو درنه او په قرآن مستنده رأیه رااخیستل شوې. په کار خو دا وه چې د درنو مفسرینو بېلابېل آراء هم رانقل شوي وی، خو مونږ پدې خاطر د هغو له راوړلو ډډه کړې چې پدې محدودې وړې رسالې کې ئې مجال نه وو، دا کار مو په خپله لوستونکو ته پرېښی. هغو درنو لوستونکو ته چې د تحقیق اراده لري دا وړاندیز کوو چې پدې رسالې کې د تشریح شوي هر قسم نه مخکې نور تفاسیر وګوري، د دوی ترمنځ د رأیې له اختلاف نه ځان خبر کړي، د هر یوه رأیه په غور او دقت سره وڅېړي، بیا ئې د دې رسالې د شرحې په خوا کې کېږدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وګوري چې آيا مونږ دلته ترټولو قوي او په قرآن مستند تفسير غوره کړی که نه؟

په قرآن کې اکثراً په هغو شيانو لوړه شوې چې کاملاً محسوس، مشهود او څرګند دي او هر ليدونکي ته د فهم او درك وړ. دا طبيعي ده چې د يوه داسې مهم او د مناقشې وړ مطلب د اثبات لپاره چې قرآن ئې ثابتول غواړي او د قرآن مخاطب د هغه په منلو کې ترديد لري، مجرده ادعا نه مني او دلائلو ته منتظر وي، بايد په داسې دلائلو استشهاد وشي چې د نزاع او اختلاف وړ نه وي او مخاطب ته کاملاً واضح او څرګند وي. د اختلافي او قابل نقاش ادعا د ثبوت لپاره په يوه غيرملموس او غير قابل فهم شي باندې استشهاد نشي کېدی. تاسو د قرآن د تلاوت په جريان کې حتماً دا مشاهده کوئ چې د طبيعت په ډېرو بارزو او څرګندو شيانو لکه لمر، سپوږمۍ، آسمان، ستوري، ځمکه، فجر، شفق، شپه، ورځ او دې ته ورته شيانو لوړه شوې او بيا د قسمونو په پای کې او اکثراً له هغوی سره متصل يوه ستره او ډېره مهمه ادعا عنوان شوې او په حقانيت ئې تأکيد شوی او همدغه قسمونه ئې د شاهد او دليل په حيث وړاندې شوي. په ډېر لږ غور او دقت سره پدې مطلب پوهېدی شو چې د قسمونو او د هغوی د ځواب ترمنځ ژور او دقيق ارتباط شته، داسې چې واقعاً مقسم به شيان د قسم د ځواب او د قسم نه وروسته راتلونکې ادعا په حقانيت شهادت ورکوي. همدغه ژور ارتباط ته په پام سره مفسرين پدې عقيده دي چې د قرآن قسمونه د استشهاد لپاره دي نه د دغو شيانو په عظمت د اعتراف لپاره. خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرآن په څو محدودو آيتونو کي داسي قسمونه هم گورو چي مقسم به ئې له دقت او غور نه وروسته او له قرائنو نه معلومولی شو، دلته داسي صيغې راغلې چي په ډېرو شيانو ئې اطلاق کېدی شي، پدغو ډېرو شيانو کي اصلي او مقصودي شی موندل د پوره دقت غوښتنه کوي، په سطحي نظر د هغه موندل گران دئ، دلته ده چي د مفسرينو ترمنځ شديد اختلاف راولاړېږي. د ځينو دغو قسمونو په اړه خو په تفاسيرو کي په لسهاوو آراء گورو، د مثال په توگه د الفجر د سورې په دريېم آيت کي په "الشفع والوتر: جفت او طاق" لوړه شوې چي تر ۳۲ نه زيات تفسيرونه ئې شوي، خو دې ته مو بايد پام وي چي پدې ټولو تفسيرونو او تعبيرونو کي يوازي يو ئې صحيح کېدی شي او بس، هماغه صحيح دئ چي د آيت اصلي او دقيق مراد په گوته کړي.

که په قرآن کي لداسي مواردو سره مخامخ کېږو چي د "مقسم به" لپاره استعمال شوې صيغه په ډېرو شيانو تطبيقېدی شي لکه "النازعات"، "الناشطات"، "السابحات"، " المرسلات"، "الناشرات"، "الفارقات" او دې ته ورته، نو په هغه صورت کي بايد څو اساسي او مهمي خبري په پام کي ولرو:

- تر ټولو د مخه بايد د دغو الفاظو اصلي معنی او تفسير په قرآن کي ولټوو.
- دا شيان بايد د قسمونو په اړه د قرآن د عام اسلوب په رڼا کي تفسير کړو، لکه څنگه چي په اکثرو مواردو کي "مقسم به" څرگند او واضح شيان او د قرآن هرمخاطب ته قابل فهم دي، پدغو محدودو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مواردو کي هم بايد داسي شيان مراد وي چي څرګند، قابل فهم او قابل درك وي. نبايد هغه له سترګو پټ او غيبي شيان وګڼو او نه داسي شيان چي د قرآن هر مخاطب ئې نه مني. د الطارق په مبارکې سورې کي د دغسي مواردو په اړه مونږ ته ډېره غوره لارښوونه شوې، هلته په "الطارق: د شپې لخوا څرګندېدونکي او ور ټکونکي" باندي لوړه شوې، د "الطارق" اطلاق په ډېرو شيانو کېدی شي، خو قرآن پدې پسې متصل فرمايي: آيا پوهېږې چي "الطارق" څه دئ، "الطارق" ځلانده ستوری "النجم الثاقب" دئ. که قرآن په خپله دا الطارق نه وی معرفي کړی نو معلومه نده چي د دې په تفسير کي به هم د مفسرينو ترمنځ څومره ژور اختلافات راولاړ شوي وو. پکار ده چي ټول دې ته ورته موارد د دغي لارښووني مطابق تفسير شي.

- قسمونه بايد له قسم نه وروسته ادعا ثابته کړی شي او د قرآن هر مخاطب قانع کړی شي، هر هغه تفسير چي د قسم او ځواب ترمنځ ئې دا تړاو او رابطه په ګوته نکړی شي، هغه ضعيف تفسير او کمزورې توجيه وګڼئ.
- د قرآن د الفاظو په ترجمه کي مخصوصاً هلته چي يو لفظ ډېري معاني ولري او د ټولو له منځ نه د يوې غوره کول غور او دقت وغواړي بايد څو ټکي مراعات کړو:

۱. لومړي بايد د هغو الفاظو په رڼا کي د هغه مناسبه معنی غوره کړو چي ترې مخکي او وروسته راغلي او له هغوی سره ئې يو ځای خاص کلام جوړ کړی. د همدې خاص کلام مجموعي مطلب د هر لفظ معنی په خپله واضح کوي، که تاسو د يوه چا د وينا په اکثرو برخو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوه شئ نو د همدې په رڼا کي د ده د وينا په هغو برخو او هغو الفاظو هم پوهېدی شي چي لدې نه مخکي د هغه په معنی نه پوهېدئ. له يوه کلام نه روغه او سالمه انتباه د مبهمو الفاظو معنی واضح او مشخص کوي.

۲. بيا بايد لدې نه مخکي او وروسته آيتونو ته رجوع وکړو او د هغوی په رڼا کي ئې معنی معلومه کړو.

۳. که ونتوانېدو چي په مربوطه آيت او له هغه نه وروسته او مخکي آيتونو کي د هغه معنی پيدا کړو نو بايد په ټول قرآن کي ئې لټه وکړو، قرآن ته په مراجعې سره به حتماً د هغه شرح او تفسير بيامومو، ځکه د قرآن آيتونه يو بل تشريح کوي، مجمل آيتونه ئې په مفصلو کي تفسير او توضيح شوي، يو مطلب په يوه ځای کي په خاصو الفاظو په مجمل ډول ذکر شوی خو په بل ځای کي همدا مطلب په نورو الفاظو سره په مشرح او مفصل ډول راغلی، قرآن د الله کتاب دئ، مکمل او له هر نقص او عيب نه منزه، هرڅه ئې واضح او مبين، قرآن لدې عيبه منزه دئ چي په هغه کي دي داسي څه ويل شوي وي چي هرمخاطب ته ئې غامض وي او په خپله ئې وروسته يا مخکي د هغه وضاحت نه وي کړی. خو که احياناً په ټول قرآن کي د هغه د شرحي په موندلو بريالي نشوو نو دا بايد خپل عيب او نقص وګڼو او پدې باور وو چي مونږ په خپله کافي او لازم غور او دقت ندی کړی او پدې وجه په قرآن کي د هغه د شرحي او تفصيل په موندلو نه يو بريالي شوي که نه نو په قرآن کي حتماً د دې وضاحت شوی. بيا بايد د پيغمبر عليه السلام په احاديثو کي د هغه په مطلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهېدو لټه وکړو، حديث د قرآن شرح او تفسير دئ. لدې نه وروسته به دا گورو چې آيا صحابه وو او د دوی دور ته نږدې مفسرينو پدې هکله څه ويلي که نه، د دوی په رواياتو او آراوو کې داسې رأيه شته چې له ثقه راويانو نه روايت شوې وي او په قرآن او حديث مبتني وي؟

انسان چې کله د خپل مخاطب حالت داسې وگوري چې د ده د خبرې په منلو کې متردد دئ، نو د هغه د تشويش رفع کولو او په خپلې خبرې د متقاعد کولو لپار ه په داسې څه قسم او لوړه کوي چې مخاطب پرې باور وکړي او دا يقين ئې راشي چې اوس نو دی حتماً رښتيا وايي. د الله په نامه د لوړې او قسم معنی دا ده چې مونږ الله په خپلو خبرو شاهد نيسو او پدې سره مقابل لوري ته ډاډ ورکوو چې رښتيا وايو. په قرآن کې هم د هغو مهمو مطالبو او سترو سترو خبرو د اثبات لپاره چې د قرآن مخاطب ئې له قوي دلائلو نه پرته نه مني، له دغه اسلوب نه کار اخيستل شوی. مونږ پداسې څه لوړه کوو چې مخاطب مو باور وکړي چې د دې "مقسم به" د عظمت په خاطر حتماً رښتيا وايو. خو په قرآن کې قسم د استشهاد لپاره راځي، د "مقسم به" په عظمت د اعتراف لپاره نه بلکه د خپلې ادعا د اثبات لپاره د شاهد او گواه په حيث وړاندې کېږي. عادتاً بايد د يوه مطلب د اثبات او د مخاطب د اقناع لپاره په داسې څه استشهاد وشي چې د مخاطب له نظره کاملاً مسلم او منل شوی حقيقت وي او هغه ئې د واضح او څرگند دليل په حيث ومني او په هغه کې هيڅ شك او ترديد ونلري، هيڅوك په يوه نامسلم او نامنل شوی دليل د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوې متنازع فیها ادعا د اثبات هڅه نه کوي او طبعاً چي داسي هڅه نامعقوله او بې فایدې ده.

د قرآن د قسمونو په تفسیر کي د مفسرینو ترمنځ د رأیي شدید اختلاف ګورو، حتي د صحابه وو او د دوی دور ته د نږدې مفسرینو ترمنځ، په احادیثو کي پدې اړه هیڅ روایت نه لرو، د قرآن د تفسیر په هکله د احادیثو په کتابونو کي ډېر محدود روایات لرو، په صحیح ترمذي کي تر نورو کتابونو نه دا راز احادیث زیات نقل شوي خو د هغوی شمېر هم دومره دئ لکه د قرآن د هري سورې په اړه یوازي یو حدیث، د مفسرینو ترمنځ لدې اختلاف نه هم معلومېږي چي پدې هکله ثقه روایات محدود دي، ځکه چي د ثقه روایاتو په شته والي کي دوی اختلاف نشو کولی. نو دې حقایقو ته په پام سره پکار ده چي مونږ د درنو مفسرینو له آراوو نه د هغه چا رأیه غوره کړو چي په قرآن مستنده وي او د خپلي شرحي د اثبات لپاره ئې د قرآن په آیتونو استناد کړی وي.

امید دئ الله تعالي مونږ ته په قرآن د ښه پوهېدو او په هغه د صادقانه عمل توفیق راکړي، د ژوند په ټولو برخو کي مو لارښود وي، د هر اختلاف د حل مرجع او د هر قضاوت لپاره ملاك او معیار او په تیارو شپو کي رون مشعل.

د مهربان رب د هدایت او توفیق په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

الطور

هیڅوك او هیڅ څه ظالمان د الله له عذابه نشي ژغورلی

د الطور په مبارکي سورې کې د پورتنۍ خبرې د اثبات لپاره د فرعون غرقېدل او د یوه داسې چا په لاس د ده ظالمانه واکمنۍ نسکورېدل د دلیل په توګه وړاندې شوی چې له کتاب نه پرته ئې بل څه په لاس کې نه وو، د دې سورې لاندې آیتونه دا مطلب داسې بیانوي:

وَ الطورِ *
قسم په طور.

وَ کتٰبٍ مّسطورٍ * فی رَقٍّ مّنشورٍ *
قسم په لیکل شوي کتاب، په نشر شوو پاڼو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَ الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ *
قسم په آباد شوي كور.

وَ السقْفِ الْمَرْفُوعِ *
قسم په لوړ شوي چت.

وَ الْبَحْرِ الْمَسجُورِ *
قسم په ډك شوي بحر.

د قسمونو ځواب دا دئ:

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ * مَّا لَهُ مِن دَافِعٍ *
بې شكه چي ستا د رب عذاب حتماً واقع كېدونكى دئ، هيڅ دفع كوونكى ئې نشته.

بايد وګورو چي دلته د الطور، كتاب مسطور في رق منشور، البيت المعمور، السقف المرفوع او البحر المسجور معنى څه ده او دا شيان څنګه پدې شهادت وركوي چي ستا د رب عذاب حتماً واقع كېدونكى دئ او هيڅ دفع كوونكى ئې نشته.

د دغو قسمونو د تفسير لپاره بايد ترهرڅه دمخه قرآن ته رجوع وكړو، بايد په خپله د قرآن په متن كي د دې قسمونو تفسير ولټوو او د قرآن په مرسته د هغوى په مطلب ځان پوه كړو. خو بايد وګورو چي په قرآن كي د دغو شيانو اصلي مطلب موندلى شو كه نه، كه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرآن کي پدې اړه څه وضاحت شوی وي نو دا باید مونږ بلي هري مرجع ته له مراجعي نه مستغني کړي.

اکثراً یو لفظ د ډېرو شیانو لپاره استعمالېږي او بېلي بېلي معناوي ترې اخیستل کېږي، په یوه محل کي یوه معنی او په بل کي بله معنی، د موقعیت او محل له مخي د لفظ معنی تغییر کوي. اصولاً د هر لفظ معنی او مفهوم باید تر ټولو د مخه په هغي جملې کي ولټوو چي دا لفظ پکی راغلی او بیا د همدې جملې نه مخکي او وروسته جملو کي او بیا په ټول مضمون کي. د قرآن د هر لفظ معنی هم باید ترټولو مخکي په هغه آیت کي ولټوو چي دا لفظ پکي راغلی، بیا په مخکنیو او وروستنیو آیتونو کي، بیا په مربوطه سورې کي او بیا په ټول قرآن کي.

د الطور د سورې پدې قسمونو کي یو ئې ډېر واضح دئ او په قرآن کي مکرر یاد شوی: الطور، هغه غر چي موسی علیه السلام پکي په پیغمبرۍ مبعوث شو او د الله له لوري د فرعون مقابلې ته ولېږل شو. د قرآن په څېر د بلیغ کلام تقاضا دا ده چي دا وروستي شیان هم باید د موسی علیه السلام له قصې سره تړاو ولري. راشئ وګورو چي د موسی علیه السلام په قصې کي دا پاتې شیان موندلی شو که نه. که په قرآن کي له فرعوني نظام سره د موسی علیه السلام د مقابلې د قصې بېلي بېلي برخي وڅېړو نو څو ترټولو ستري او حساسي پېښې او ډېر بارز نقاط د هر لوستونکي پام جلبوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- موسی علیه السلام د طور په غره کي هغه مهال په پیغمبرۍ مبعوث او د فرعون مقابلې ته ولېږل شو چي له تقریباً لسو کلونو هجرت نه وروسته له مدین نه د مصر په لور روان وو، د شپې په تیاره کي ئې لار ورکه کړه، لرې لیري د غره په ډډه کي رڼا په نظر ورغله، پدې هیلې هغه لور ته روان شو چي هلته به شپانه وي او ده ته به لار وښیي او یا به د اور کومه سکروټه ترلاسه کړي او خپل ماشومان به له یخني وژغوري، خو هلته د الله تعالی له لوري په پیغمبرۍ مبعوث شو او د فرعون د مقابلې هغه ستره دنده ورپه غاړه شوه چي ترخپل توان ئې ډېره ستره او درنه ګڼله.
- په ټولو پیغمبرانو کي یوازي موسی علیه السلام ته داسي کتاب ورکړی شوی چي تیار په لوحو کي لیکل شوی او مسطور وو، نورو ته د کتابونو او صحیفو یوازي وحي شوې، مسطور او لیکل شوي کتابونه او صحیفې ندي ورکړی شوي.
- د فرعون میرمني آسیه په موسی علیه السلام ایمان راووړ، فرعون تر شدید تعذیب لاندي ونیوله، د هغې په پښو او لاسونو ئې میخونه ټکوهل، تر څو له ایمان نه لاس واخلي، خو دغه مؤمنه او پر خدای مینه ښځه د همدې شدید عذاب په وخت کي نه یوازي پر خپل ایمان ټینګار کوي او د فرعون په قصر کي او د ده ترڅنګ له ژوند نه بیزاری اعلانوي، بلکه له خپل رب نه غواړي چي خپل لوري ته ئې وبلي او په خپلې خوا کي ورته "بیت: کور" جور کړي. او الله تعالی ئې سوال مني او په جنت کي ورته دا کور جوړوي. پدې سره قرآن غواړي مونږ پوه کړي چي فرعون د خپل اقتدار د بقا او د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخالفينو د ځپلو لپاره څه کول او په څنګه څنګه سختو عذابونو ئې تعذيبول، چي له يوې ښځي سره او هغه هم د ده ميرمن، داسي سلوك كېږي نو له نورو مخالفينو سره به د فرعون معامله څنګه وه؟ لدې نه ښه معلومېدی شي چي فرعون به له خپلو مخالفينو سره څه كول!!

- فرعون خپل وزير هامان ته وايي: د پخو خښتو لوړ "صرح: مانۍ او قصر" راته جوړ كړه تر څو بر آسمان ته وخيژم او وګورم چي هلته د موسی رب شته كه نه!! هغه فرعون ته داسي "مرفوع سقف"، نه د اوسېدو قصر، جوړ كړ چي په تاريخ كي ئې مثال نه ليدل كېږي.
- د موسی عليه السلام او د فرعون د مقابلې قصه هلته پای ته رسېږی چي فرعون له خپل لښكر سره په بحر كي غرق شو، ټول بحر د دوی په مړو "مسجور: ډك" شو او موسی عليه السلام او ملګرو ته ئې په همدې بحر كي الله تعالی نجات وركړ.

اوس او لدې توضيح نه وروسته پدې خبري پوهېدل آسانه دي چي پدې قسمونو سره په حقيقت كي هغو سترو پېښو ته اشاره شوې چي له فرعون سره د موسی عليه السلام د مقابلې د تاريخي قصې بارز نقاط او حساس او له پند نه ډك پړاوونه دي او د ټولي قصې خلاصه وړاندي كوي او همدا سلسله پدې شهادت وركوي چي ستا د رب عذاب هرو مرو واقع كېدونكی دئ. كه فرعون ونه توانېدو چي د الله له عذاب نه ځان وژغوري، نه قصرونو وژغورو، نه لښكرو او نه د مخالفينو تعذيب او ځورونو، نو په دې كي شك مه كوه چي ظالمان او فرعونان په هيڅ څه نه د الله تعالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

حتمي عذاب دفع کولی شي او نه ئې څنډولی.

که په قرآن کي د دې قسمونو په اړه لدې ټول وضاحت سره سره څوك د خپلي خوښي او رأيي تفسير کوي او له کتاب مسطور، بيت المعمور، سقف المرفوع او بحر المسجور نه داسي تعبير وړاندي کوي چي نه له قرآن نه کوم دليل ورته په ګوته کولی شي او نه د قسمونو او ځواب ترمنځ تړاو او رابطه ښودلی شي، دا تفسير تفسير بالرأی دی، که هر مفسر ته منسوب شوی وي، د منلو ندي، کوم معتبر مفسر ته د دې رأيي د انتساب په وجه د دې په ځای چي د قرآن پدې وضاحتونو او د قرآن په رڼا کي د دې قسمونو د تفسير په اړه شك وکړو بايد برعکس دې منلي شخص ته دا انتساب غلط وګڼو او په پوره ډاډ او اطمئنان سره ووايو چي يا دغه مفسر اشتباه کړې او يا راوي غلط شوی. بايد پدې کي هيڅ شك ونکړو چي لدې قسمونو نه مراد فقط او فقط همدا د موسی عليه السلام او د فرعون د قصې هغه پنځه مهمي پېښي دي چي په قرآن کي ذکر شوې دي نه بل څه. دا سمه خبره نده چي څوك د قرآن په مقابل کي د بل چا خبري ته اعتناء وکړي او د هغه په خاطر د يوه آيت داسي تفسير ومني چي له قرآن سره اړخ نه لګوي.

د الطور د سورې د قسمونو لدې شرحي نه څو نتيجې ترلاسه کوو:

- قسمونه د يوې مهمي مدعا د اثبات لپاره راغلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا قسمونه هم په خپل منځ کې او هم د قسمونو له ځواب سره ژوري اړيکي لري.
- لکه څنګه چې انسان په خپلي مدعا د خپل مخاطب د قانع کولو لپاره قسم ته پناه وړي او پداسي څه لوړه کوي چې د مخاطب زړه ته ئې له قسم نه وروسته دا خبره ولوېږي چې اوس نو دی حتماً رښتيا وايي، همداراز قرآن د خپلو مهمو ادعاګانو د اثبات لپاره له همدې اسلوب نه کار اخلي، پداسي څه لوړه کوي چې مخاطب ته واضح او څرګند وي او د مدعا د اثبات په اړه د دليل حيثيت ولري، مخاطب متقاعد کړي او د شك مجال ورته پري نږدي.
- هيڅوك د خپلي ادعا د اثبات لپاره داسي دليل نه وړاندي کوي چې مخاطب ته ئې مجهول، غيرقابل فهم او تر اصل مدعا زيات ناڅرګند وي. قرآن د لمر، سپوږمۍ، آسمان، ځمکه، شپه، ورځ، سباوون، ستوري او دې ته ورته په څرګندو او واضح شيانو لوړه کوي او د خپلي ادعا د ثبوت لپاره ئې د څرګند دليل په توګه د مخاطب مخي ته ږدي.

د دې نتائجو له مخي د هغو کسانو په اړه چې وايي: له سقف المرفوع نه مراد آسمان دئ او له بيت المعمور نه مراد هغه بيت المعمور چې په آسمان کې ده او له بحر المسجور نه مراد د قيامت په ورځ په بحرونو اور ګډېدل او د نورو قسمونو په اړه دې ته ورته نظريات لري، وايو: پدې سره دوی څو اشتباهات کوي:

- د کلام د نظم، يووالي او همغږي غوښتنو ته ئې پام ندي کړی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ئې د قسمونو تر منځ یووالي ته اهتمام کړی او نه د قسمونو او ځواب تر منځ ارتباط ته.

- آسمان او په آسمان کي بیت المعمور څنګه پدې شهادت ورکوي چي د الله عذاب حتماً راتلونکی دئ؟
- کافر خو نه بیت المعمور مني او نه د قیامت په ورځ د بحرونو اور اخیستل، نو څنګه به پدې باندي قسم سره پدې خبري قانع شي چي په رښتیا د الله عذاب واقع کېدونکی دئ؟!
- د "مسجور" اصلي معنی "ډک" ده، نه اور اخیستی.
- دا خو تفسیر بالرأی شو، دا دوی ولې د قرآن په وضاحت اکتفاء نکوي او خامخا داسي رأیه وړاندي کوي چي په قرآن کي ورته دلیل نشي موندلی.
- که په قرآن کي د موسی علیه السلام او فرعون په هغې قصې کي چي له "طور" نه شروع او په "بحرالمسجور" پای ته ورسېده، مونږ دا ټول قسمونه موندلی شو، نو بیا ولې باید پدې اکتفاء ونکړو؟! دا پداسي حال کي چي یوازي پدې سره هم د قسمونو تر منځ او هم د قسمونو او ځواب ترمنځ ئې ژور ارتباط مراعات کېږي او دا خبره په ډاګه کېږي چي د الله د واقع کېدونکي عذاب مخه هیڅوك نشي نیولی، په بحر کي د فرعون غرقېدل ئې ښه واضح مثال دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الذاریات

د قیامت د راتلو وعده رښتونې ده او "دین: مکافات او مجازات" حتماً ترسره کېدونکی دي.

د الذّٰرِیٰتِ سورې په سر کې د پورتنۍ ادعا د اثبات لپاره په څلورو شیانو لوړه شوې:

وَ الذّٰرِیٰتِ ذَرْواً *
قسم په خورونکو شیندونکو

فَالحٰمِلٰتِ وِقْراً *
بیا د درانه پېتي پر شا وړونکو

فَالجٰرِیٰتِ یُسراً *
بیا په آسانۍ خوځېدونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَالْمُقَسِمَت أمْراً *
بيا د يوه کار په وېشونکو

او له قسمونو نه وروسته ويل شوي چي:

إنمَا تُوعَدُونَ لَصادِقٌ * وَ إِنّ الدّينَ لَوَقِعٌ *
بيشکه چي له تاسو سره کېدونکي وعده رښتوني ده او "دين: د قيامت د ورځي مکافات او مجازات" حتماً واقع کېدونکي دي.

راشئ وګورو چي دلته په څه څه لوړه شوې او دا قسمونه څنګه پدې خبري شهادت ورکوی چي د قيامت وعده رښتونې او هرو مرو واقع کېدونکي ده؟

څو خبري بايد په پام کي ولرو:

- د بيان له فحوی او انداز نه معلومېږي چي دلته د يوه شي په څلورو حالتونو لوړه شوې، په وروستيو دريو آيتونو کي د "فاء" ذکر همدا خبره په ګوته کوي.
- دا شی بايد څرګند، واضح او د قرآن هرمخاطب ته جوت وي.
- لومړئ بايد په قرآن کي د دې لټه وکړو چي څه ئې پدې صفاتو ياد کړي چي شيندل کوي، دروند پيټی حمل کوي، په آسانۍ خوځېږي او د يوه څه د وېشلو دنده ترسره کوي؟

- دا شی بايد د دې مدعا لپاره واضح دليل وي چي "شوې وعده

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتونې ده او حساب کتاب تر سره کېدونکی"

که قرآن ته مراجعه وکړو نو په ګڼ شمېر آیتونو کې به ومومو چې بادونه ئې په همدې صفاتو یاد کړي. چې دوړې شیندي، وربځې په سر اخلي، لرې لرې سیمو ته ئې وړي، په بېلو بېلو لوریو ئې وېشي، د باران د ورولو سبب کېږي، چې بیا پدې باران سره مړه ځمکه راژوندۍ کېږي او وني او بوټي راشنه کېږي. او قرآن په ګڼ شمېر آیتونو کې په باران سره د مړې ځمکې په راژوندي کېدو استدلال کوي او وايي چې تاسو به هم دغسې بیا راژوندي کېږئ. دا څو آیتونه ئې مثالونه دي:

وَ هُوَ الّذی یُرْسِلُ الرِّیَحَ بُشرَا بَینَ یَدَی رَحْمَتـه حَتی إذَا أقَلّت سَحَاباً ثِقَالاً سقْنَهُ لبَلَد مّیّت فَأنزَلْنَا بِه الْمَاءَ فَأخْرَجْنَا بِهِ مِن کلِّ الثّمَرَاتِ کَذَلِك نخْرِجُ الْمَوتی لَعَلّکُمْ تَذکرُونَ * الاعراف:۵۷

او دا خو الله دئ چې بادونه د خپلې پیرزوینې نه مخکې د زېرې په څېر رالېږي، ترهغه چې درنې وربځې پورته کړي، مړه ښاتوبې ته ئې بیایو، نو پدې سره اوبه رانازلوو، بیا پدې سره هرراز میوې راباسو، همداراز به مړي راباسو، ښائې پند واخلئ.

وَ اضرب لهُم مّثَلَ الحَیٰوة الدُّنْیَا کَمَاءٍ أنزَلْنَهُ مِنَ السمَاء فَاخْتَلَطَ بِه نَبَات الأرْضِ فَأصبَحَ هَشِـیماً تَذرُوهُ الرِّیَحُ وَ کانَ اللّهُ عَلَی کلِّ شیْءٍ مُّقْتَدِراً * الکهف:۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی ته د دنیوي ژوند مثال بیان کړه، د هغو اوبو په څېر چي له آسمانه ئې رانازل کړو، د ځمکي بوټي پرې ګڼ کړو، بیا داسي خس شي چي بادونه ئې شیندي او الله په هر څه ځواکمن دی.

اللّهُ الّذی یُرْسلُ الرّیَحَ فَتُثیرُ سحَاباً فَیَبْسطهُ فی السمَاء کَیْف یَشاءُ وَ یجْعَلُهُ کسفاً فَتری الْودْقَ یخْرُجُ منْ خلَله فَإذَا أصاب بِهِ مَن یَشاءُ منْ عبَاده إذَا هُمْ یَستَبْشرُونَ*

الروم: ۴۸

الله هغه ذات دئ چي بادونه رالېږي، ورېځي وهڅوي، بیا چي څنګه ئې خوښه وي په آسمان کي ئې خورې کړي او ټوټې ټوټې ئې کړي، بیا ګورې چي څاڅکي ئې له منځه راوځي، نو چي له خپلو بندګانو نه ئې چا ته ورسوي ناڅاپه پرې خوښ شي.

وَ اللّهُ الّذی أرسَلَ الریَحَ فَتُثیرُ سحَاباً فَسقْنَهُ إلی بَلَدٍ مّیّتٍ فَأحْیَیْنَا بِهِ الأرض بَعْدَ مَوتها کذَلك النُشورُ*

فاطر:۹

او الله هغه ذات دئ چي بادونه ئې راولېږل، چي هغوی ورېځي وخوځولې، نو د مړه ټاټوبي په لور مو بېولې، بیا مو مړاوې ځمکه له مرګه وروسته بیا پرې راژوندۍ کړه، "د قیامت د ورځي" نشور او" بیاراژوندي کول به همداسي وي.

- د قسمونو په ځواب کي دوه خبري شوې: له تاسو سره شوې وعده رښتونې ده. او"دین: د قیامت د ورځي مکافات او مجازات" واقع کېدونکی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د قسمونو په سر کي د بادونو د شيندلو او خورولو صفت ته اشاره شوې او په پای کي د تقسيم او وېشلو صفت، لومړئ صفت ئې د قيامت په ورځ د دې دنيا د ختمېدو له صحنې سره او وروستی صفت ئې د مکافات او مجازات له قضيي سره اړخ لگوي، شيندونکي بادونه طوفانونه راولاړوي او تقسيموونکي بادونه هرچا او هري سيمي ته خپله مناسبه برخه لېږدوي، يو پدې دلالت کوي چي په يوه ستر ورانوونکي طوفان سره به دا دنيا ختمېږي او بل پدې چي له هرچا سره به مناسبه معامله ترسره کېږي او مکافات مجازات به تحقق مومي.

زه ورېځي گورم چي په آسمان کي سره تقسيم شي، په بېلو بېلو لارو رواني شي، هري خوا ته يوه مناسبه برخه وخوځېږي، په غرونو ډېري واوري ووروي او په آوارو ځمکو د ضرورت په اندازه باران، هلته ډېرو واورو ته ضرورت دئ تر څو کافي مقدار ذخيره شي او بيا په دوبي کي ورو ورو ويلي شي او د چينو، کاريزونو او ويالو په بڼه کي وبهېږي او په هغه وخت کي انسان، حيوان او نبات خړوبه کړي چي بارانونه نه ورېږي، خو په آوارو سيمو کي باران ته اړتيا زياته وي او ورېځي همدا کار کوي!!

که لدې سره سره چي قرآن د نوموړو قسمونو شرح او تفسير زمونږ مخي ته ږدي، څوك راپورته شي او له خپلي رأيي او خيال نه دغو قسمونو ته داسي تعبير وړاندي کړي چي نه له قرآن نه ورته څه دليل لري او نه د قسمونو او ځواب ترمنځ ئې ارتباط ښودلی شي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر قرآن د ايمان تقاضا خو دا ده چي داسي تعبيرونو ته هيڅ اعتناء ونكړو.

د همدې سورې په اووم آيت كي په آسمان لوړه شوې او فرمايي:

وَ السمَاء ذَات الحُبُك *
قسم په آسمَان د لاَرو خاوند.

او ورپسې د نومورې قسم دا ځواب راځي:

إنّكمْ لَفِی قَولٍ مختَلف *
يقيناً چي تاسو په مختلفي وينا كي ياست.

د قسم او ځواب ترمنځ ئې د ارتباط په اړه له څه ويلو نه مخكي بايد څو ټكي واضح شي:

- د آسمان دا صفت چي د لارو خاوند دی، بايد داسي څرګند صفت وي چي د قرآن هر مخاطب ته قابل درك او قابل فهم وي.
- پدې صفت استدلال سره بايد دا خبره ثابته كړی شي چي د بياژوندون په اړه د مخالفينو باور د حقيقت خلاف دئ.
- كه لږ دقت وكړو نو په آسمان كي يوازي هغه لاري په نظر راځي چي ستوري او آسماني اجرام پرې درومي، له هغو لارو نه پرته چي د آسمان د هر ستوری لپاره بېله بېله ټاكلې شوې او هر ستوری يوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا بلي خوا ته له انحراف نه پرته پکي درومي، نوري لاري نشو ليدلی.

قرآن د لمر او سپوږمۍ په هکله وايي چي هر يو په خپل خاص فلك او مدار کي درومي:

وَ هُوَ الَّذی خَلَقَ الَّیْلَ وَ النهَارَ وَ الشمْس وَ الْقَمَرَ کلٌ فی فَلَكٍ یَسبَحُونَ * الانبياء: ۳۳

او الله هغه ذات دئ چي شپه، ورځ، لمر او سپوږمۍ ئې پيدا کړل، هر يو په خپل فلك کي خوځي.

- پدې خور او ستر آسمان کي، دا دقيق او کلك نظم، دا بې شمېره ستوري چي هر يو ئې په خپل خپل مدار کي ساتل کېږي، له تصادم او ټکراو نه ئې مخنيوي کېږي او نه پرېږدي چي ستر ستر ستوري واړه واړه جذب کړي، يو د بل په مدار کي داخل شي او هر څه سره ګډ وډ شي، پدې دلالت کوي چي پدې عالم کي نظم حاکم دئ، خوشی او بيهوده او بې هدفه ندی پيدا شوی، خپلي مخي ته ندی پرېښودل شوی، دا ټول داسي واکمن ذات اداره کوي چي هرڅه ئې په واك کي دي او په هر څه قادر دئ.

د دې شرحي نه وروسته د قسم او ځواب ترمنځ ئې تړاو په ډېره آساني موندلی شو. له قيامت نه منکر کسان چي په څه باور لري او د دې باور له مخي څه وايي، دا له هغه څه سره اختلاف لري چي لدې منظم او ستر آسمان نه هر سترګور انسان او هر د عقل او پوهي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاوندئي ترلاسه کوي، دا په يوه څه دلالت کوي او دوی د دې خلاف بل څه وايي، دوی عالم بې هدفه، بې مقصده، نامنظمه، خپلې مخې ته پرېښودل شوې مجموعه ګڼي، چې نه خالق لري او نه واکمن او ځواکمن ساتونکی او اداره کوونکی!! خو آسمان او د آسمان پدې بې شمېره لارو باندې تلونکي ستوري د دې بې بنسټه تصور خلاف په بل څه حکم کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

النجم

دا عالم تلپاتې ندئ، د پای یوه ورځ لري

د النجم په مبارکې سورې کې د ستورې په هغه حالت لوړه شوې چې پرېوزي او همدا د عالم د ختمېدو نښه ګڼل شوې:

وَ النَّجْمِ إِذَا هَوَى *
قسم په ستورې چې کله ناڅاپه پرېوزي.

ورپسې ویل شوې چې:

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَ مَا غَوَى *
ستاسو ملګرې نه لاره ورکه کړې او نه بې لارې شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَ مَا يَنطِقُ عَنِ الهَوَى *
او نه له خپلي نفسي هوى هوس نه خبري کوي.

إِنْ هُوَ إِلا وَحْىٌ يُوحَى *
دا نده مگر وحي شوې د وحي خبره.

د قسم او ځواب ترمنځ ئې د ارتباط موندلو لپاره ترټولو د مخه بايد څو خبرو ته پام وکړو:

- د مکې مشرکينو پيغمبر عليه السلام ته د ده د کومی خبري په وجه ويل چي "ضل و غوي: لار ئې ورکه کړې او بې لاري شوی"؟
- آيا پدې سورې يا ټول قرآن کي دغه خبره موندلی شو؟ دلته خو قرآن وايي چي دا د ده خپله خبره نده، بلکه د الله له لوري د وحي خبره ده، تاسي هسي د دې خبري په وجه ده ته بد او رد وايئ.
- د ستوري ناڅاپي پرېوتل، نه آرام غروب، څنگه پدې شهادت ورکوي چي د ده دا خبره رښتيا ده؟

د دې سورې په پای کي له**۵۷** آيت نه تر **۶۰** آيت پوري لولو چي:

أَزِفَت الآزِفَةُ * لَيْس لَهَا مِن دُون اللّه كاشِفَةٌ * أَفَمِنْ هَذَا الحَدِيث تَعْجَبُونَ * وَ تَضحَكُونَ وَ لا تَبْكُونَ *
نږدې راتلونکي رانږدې شوه، له الله پرته بل څرگندونکی ورته نشته، نو آيا لدې خبري تعجب کوي او خاندي او ژاړي نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لدې آیتونو نه په څرګنده معلومېږي چې قریشو د پیغمبر علیه السلام پدې خبرې تعجب کولو او په استهزاء او تمسخر سره به ئې هغه ردوله چې ده ورته ویل: د قیامت ورځ رانږدې شوې، دا دنیا به له منځه ځي او ټول به د حساب او کتاب او د جزا او سزا عالم په لور درومو. په قرآن کې دې ته ورته ګڼ شمېر آیتونه همدا مطلب په ګوته کوي چې قریشو ته د پیغمبر علیه السلام په ټولو خبرو کې د زیاتې حیرانتیا او تعجب خبره دا وه چې قیامت به راځي، د نړۍ دا موجود نظام به له منځه ځي، بله دنیا، له ځانګړي نظام سره به راځي، مړه به راژوندي کېږي او د خپلو عملونو سزا او جزا به ګوري، پدې خبرې پورې به ئې خندل او د همدې خبرې په وجه به ئې کله پیغمبر ته مجنون ویل او کله ضال.

خو دا خبره چې د ستورې ناڅاپي پرېوتل څنګه د د غې ورځې راتګ په ګوته کوي او څنګه د دې ورځې په اړه د پیغمبر علیه السلام د وینا په ارتباط د قریشو ناروا دریځ ردوي، ځواب ئې دا دی:

د یوه ستورې ناڅاپي پرېوتل، له خپل ټاکلي مسیر نه وتل او په لایتناهي فضاء کې ورکېدل، داسې دئ لکه له یوې سترې ماڼۍ نه چې یوه خښته راپرېوځي او ځمکې ته په رارسېدو سره ذره ذره شي، د همدغې یوې خښتې راپرېوتل، دا په ګوته کوي چې دا ماڼۍ زړه شوې، نورې خښتې به ئې هم یو په بل پسې راپرېوځي او یوه ورځ به دا ټوله ماڼۍ رانسکورېږي. نو اوس که څوك د پیغمبر علیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

السلام دا وینا چي قیامت رانږدې شوی، نه مني او د ده په هکله وایي چي یا غلط شوی یا قصداً دا غلطه خبره کوي، پداسي حال کي چي دا د ده خپله خبره نه ، بلکه د الله له لوري د وحي خبره ده او د ستورو نابېره پرېوتل د هغې پر حقانیت شهادتورکوي، آیا دا کس له خپل عقل سره جفا نه کوي؟ آیا له ځرګند دلیل نه انکار نه کوي؟ آیا د دوی په عقل او عمدي انکار ژړا نده پکار؟ أَفَمِنْ هَذَا الحَدِيثِ تَعْجَبُونَ * وَ تَضحَكُونَ وَ لا تَبْكُونَ * نو آیا لدې خبرې تعجب کوئ او خاندئ او ژاړئ نه؟

د دې تعبیر په تائید کي دوه اساسي دلایل په همدې سورې کي راغلي:

- د "هوی" لغوي معنی ناڅاپي پرېوتل دي نه د معمول مطابق غروب. دا پرېوتل د قیامت د نږدې کېدو نښه کېدی شي نه بل څه.
- د سورې په ۵۷ آیت کي د قیامت ورځ د " الآزِفَةُ: نږدې راتلونکې" په نامه یاده شوې او ویل شوي چي رانږدې شوې ده، لدې نه په ځرګنده معلومېږي چي اصلي موضوع د قیامت رانږدې کېدل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الصافات

د ځمکي او آسمانونو پیدا کوونکی او پالونکی یو دی

د پورتنۍ مدعا د اثبات لپاره د الصٰفٰت په مبارکي سورې کي په دغو شیانو لوړه شوې:

وَ الصّٰفّٰت صفًّا *
په لیکه شوو لیکه کېدونکو قسم.

فَالزّٰجِرٰتِ زَجْراً *
بیا په رټلو سره رټونکو باندي قسم.

فَالتّٰلِیٰت ذِکْراً *
بیا د ذکر لپاره په ورپسې راتلونکو قسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له قسمونو نه وروسته ویل شوي:

إِنَّ إِلَٰهَكُمْ لَوَٰحِدٌ * رَّبُ السَّمَٰوَٰتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ رَبُ الْمَشَٰرِقِ *

بې شکه چې ستاسو رب يو دی. هماغه د آسمانونو رب، د ځمکې رب او د هرهغه څه رب چې د دوی دواړو تر منځ دي.

د قسمونو د توضيح او له ځواب سره ئې د ارتباط په اړه څو خبرو ته توجه ولرئ:

- دلته د "مقسم به" درې صفات ذکر شوي: الصافات: صف تړونکې، الزاجرات: رټونکې او التاليات: ورپسې راتلونکې. د دې الفاظو اطلاق په ډېرو شيانو کېدی شي، خو پدې پوهېدل چې دلته د هر يوه دقيقه معنی څه ده او د څه لپاره کارول شوی، دا بايد د لغت په کتابونو کې نه بلکه په خپله په قرآن کې، په دغو آيتونو او په همدې سوره کې ولټوو.
- د دوو وروستنيو آيتونه په سر کې د "فاء" توري دا مطلب په ګوته کې چې دا دواړه له مخکني سره تړلي دي او په ټولو کې د يوه شي په اړه خبره روانه ده، الصافات، الزاجرات او التاليات د يوه شي درې حالتونه او صفات دي.
- دا شيان بايد د قرآن د نورو قسمونو په څېر هر مخاطب ته څرګند شيان وي او دا ادعا ثابته کړي چې ستاسو رب يو دی، د آسمانونو، ځمکې او پدوي کې د هرڅه رب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

o د قرآن په څو آیتونو کې ستورې د رڼونکو په نامه یاد شوي.

o په قرآن کې د سپوږمۍ په هکله ویل شوي چې دا ورپسې راتلونکې ده، په شپه کې د لمر له پرېوتو وروسته راڅرګنده شي، ستورې هم د سپوږمۍ په څېر په شپه کې ورو ورو راڅرګندېږي.

o د ستورو په لیدو سره انسان د دې عالم په عظمت او ستروالي پوهېږي، د ورځې لخوا انسان یوازې خپله ځمکه او په آسمان کې لمر ګوري، خو چې شپه شي او ستورې راڅرګند شي نو هلته پدې پوه شي چې دا عالم څومره ستر او خور دی، همدا ستورې ده ته خپل رب ورپه یاد کړي، په حقیقت کې ستورې د الله د یادولو سبب کېږي. د المرسلات په سوره کې بادونه د "الملقیات ذکراً" په صیغه سره د الله د ذکر القاء کوونکې ګڼل شوي او دلته ستورې د الله د ذکر موجب.

o که پدې عالم کې سترګې ورغړو او دا ولټوو چې په یوه لیکه کې لیکه کېدونکې، رڼونکې او ورپسې راتلونکې به څه وي، نو ستورې مو مخې ته ودرېږي، د شپې لخوا په آسمان کې یوه لویه لیکه ګورو چې د ستورو او کهکشانونو مجموعه ده او د آسمان ټول ستورې په حقیقت کې د همدې لوئې لیکې اجزاء دي، زمونږ ځمکه، لمر او شمسي نظام هم د دغې لیکې اجزاء دي. همداراز د آسمان په یوه او بله ګوښه کې د شهاب ثاقب په واسطه د رڼلو صحنې ګورو. او متوجه کېږو چې ستورې ورو ورو رابرسیره کېږي، ځینې د تیارې له زیاتېدو سره سم راڅرګندېږي او ځینې نور د شپې په سر کې نه وي وروسته راپورته شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

o له قسمونو او ځواب نه وروسته دوه آيتونه داسي راغلي چي په ډېر وضاحت سره ښيي چي په لومړنيو آيتونو کي ستورو ته اشاره شوې: آيتونه دا دي:

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ* وَ حِفْظاً مِّن كلِّ شَيْطَٰنٍ مَّارِدٍ*

دا مونږ يو چي د دنيا آسمان مو په ستورو ښايسته کړی او له هر متمرد شيطان نه د ساتني لپاره "مو ګمارلي"

o لدغو ټولو خبرو نه په ډاګه معلومېږي چي په لومړيو دريو آيتونو کي د ستورو دريو صفاتو ته اشاره شوې.

o دغه د آسمان بې شمېره ستوري چي په يوې عظيمې ليکي کي تنظيم شوي، هر يو ئې په خپل مدار او فلك کي په منظم طور خوځي، طلوع او غروب ئې منظم، نه يوه شېبه وروسته مخکي کېږي او نه يو له بل سره تصادم کوي، دا شهادت ورکوي چي د ځمکي او آسمانونو رب يو دی. دا استدلال قرآن په بل ځای کي هم کوي او وايي: که په ځمکه او آسمان کي له يوه الله پرته متعدد خدايان وی نو حتماً دواړه تباه کېدل او دا موجود نظم متلاشي کېدو او تباهي خورېده. نظم، يووالی، له تصادم او ټکر نه مخنيوی، هرڅه په خپل خپل ځای کي ساتل او خپل خپل کار ترې اخيستل دا ثابتوي چي دا هرڅه د واحد ځواکمن ذات په اداره کي دي.

په تفسيرونو کي د دغو قسمونو په اړه د ډېرو مختلفو آراوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاهد يو ، که څه هم اختلاف په خپله پدې دلالت کوي چې پدې هکله موثق روايت نشته، خو په ځينو تفسيرونو کې پداسي رواياتو استناد ګورو چې نورو هغه ضعيف ګڼلي. د اختلاف يوه وجه دا ده چې له "التاليات" نه د تلاوت کوونکو معنی اخيستل شوې، حال دا چې دلته د "ورپسې راتلونکو" معنی افاده کوي، لکه څنګه چې د الشمس د سورې په دوهم آيت کې وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا*: قسم پدی سپوږمۍ چې ورپسی شي، د "تلا" لفظ ترشا راتګ افاده کوي.

o که دا ټول آراء د يوه بل څنګ ته کېږدئ او قضاوت وکړئ نو دا درته جوته کېږي چې ترټولو دقيق او په قرآن مستند تفسير همدا پورتني تفسير دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

یس

قرآن په خپله د دې خبرې د اثبات لپاره کافي دئ چې دا مبارك كتاب د الله له لوري رالېږل شوی

د یٰس په مباركي سورې كي په قرآن لوړه شوې:

وَ الْقُرْءَانِ الحَكِيمِ *
قسم په حكيم قرآن.

د قسم ځواب دا دی:

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ * عَلى صِرَطٍ مُّستَقِيمٍ * تَنزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ *
بې شكه ته له پيغمبرانو څخه يې، په مستقيمي لارې برابر، د عزتمن رحيم خدای رالېږنه.

په څو نورو سورتونو كي هم دې ته ورته په قرآن لوړه شوې، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولو کي ځواب ورته دی او پدې تأکید شوی چي دا کتاب د الله له لوري دی، د دې کتاب په اړه د پیغمبر کار لدې پرته بل څه ندی چي هغه په امانت سره خلکو ته ورسوي، هغه فقط یو امین استاځی دی. لکه چي د الزخرف په سوره کي راځي:

وَ الْكِتَبِ الْمُبِينِ*
قسم پدې ځرگند کتاب.

او ځواب ئې دا:

إِنَّا جَعَلْنَهُ قُرْءَناً عَرَبِيًّا لَّعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ*
یقیناً چي مونږ دا یو عربي قرآن گرځولی ترڅو تاسو تعقل وکړئ.

یعني دا مبین کتاب مونږ لیږلي، دا د محمد علیه السلام په خپلو افکارو مشتمل کتاب ندئ، د الله کتاب دئ، په عربي کي ئې راتگ تاسو پدې شك مبتلا نکړي چي مبادا د محمد عربي علیه السلام خپل کتاب وي، دا خو د دې لپاره مونږ په عربي کي لیږلی چي تاسو ئې په مطلب پوه شئ. د دې مبین کتاب هرڅه شهادت ورکوي چي الله رالیږلی.

د الدخان په سوره کي راځي:

وَ الْكِتَبِ الْمُبِينِ *
قسم پدې ځرگند کتاب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب ئې دا دی:

إِنّا أنزَلْنَهُ فى لَيْلَةٍ مُّبَرَكَةٍ إِنّا كُنّا مُنذِرِينَ *
یقیناً مونږ هغه په یوې مبارکې شپې کې نازل کړ، یقیناً چې مونږ خبرداریٔ ورکوونکي یو.

او د "ق" په سورې کې راځي:

وَ الْقُرْءَانِ الْمَجِيدِ *
قسم په باعظمته قرآن.

ځواب ئې دا دی:

بَلْ عجِبُوا أن جَاءَهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ فَقَالَ الْكَفِرُونَ هَذَا شىءٌ عجِيبٌ *
خو دوی پدې تعجب وکړ چې په خپله لدوی څخه یو پیغمبر ورته راغی، نو کافرانو وویل: دا خو عجیب شی دیٔ!!

او د "ص" په سورې کې راځي:

وَ الْقُرْءَانِ ذِى الذِّكْرِ *
په پند لرونکې قرآن قسم.

چې ځواب ئې دا دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بَلِ الّذِینَ کَفَرُوا فی عِزّةٍ وَ شِقَاقٍ *
خو کافران په غرور او مخالفت کې دي.

پدې ټولو قسمونو کي دا ویل شوي چي د قرآن عظمت او شأن، د قرآن حکیمانه لارښووني، ذکر او پند ئي، پدې شهادت ورکوي چي محمد علیه السلام د نورو پیغمبرانو په څېر یو پیغمبر دی، د ده د پیغمبرۍ د اثبات لپاره قرآن کافي دی، د ده لار سمه ده او د عزیز رحیم خدای له لوري ښودل شوې لار ده. که څوك قرآن ته رجوع وکړي، په شفاف او صاف ذهن سره هغه مطالعه کړي، په هغه کي د ژور حکمت نه ډکو لارښوونو ته ځیر شي، حکیمانه دعوت ته ئې دقیقاً پام وکړي، علمي څېړني ئې او د طبیعت په اړه د هغه دقیق او عمیق علمي بحثونو ته ځیر شي او بیا دا کتاب د یوه ستر لیکوال، لوی عالم، معروف حکیم او نومیالي محقق له کتاب او لیکني سره مقایسه کړي، ډېر ژر او په آساني به پوه شي چي د کوم انسان له خوا د قرآن جوړېدا محال ده، خبري ئي، لارښووني ئي، مواعظ ئي، پرېکړي او قضاوتونه ئي، احکام او قوانین ئي، استدلال ئي، د طبیعت او هستي په هکله دقیق علمي بحثونه ئي، دا ټول په څرگنده توگه ښیي چي دا یوه پیغمبر ته د الله له لوري ورکړی شوی کتاب کېدی شي نه د یوه انسان د ذهن زېږنده، که هرڅومره انسان پوه وي او د ډېر اوچت نبوغ خاوند، دا ورته ممکنه نده چي دا سي کتاب جوړ کړی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الواقعة

قيامت به هرومرو راځي

د الواقعة په سورې کې هم، د النجم د قسم په څېر، د قيامت د اثبات لپاره د ستورو په مواقع باندې لوړه شوې:

فَلا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ * وَ إِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ* إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ *

نو نه، د ستورو په موقعيتونو لوړه کوم او دا خو يقيناً چې ستر قسم دئ که پوه شئ، بې شکه چې دا عزتمن قرآن دی، په مکنون کتاب کې، له پاکانو پرته ئې بل څوک نشي مس کولی، د رب العالمين له لوري نازل شوی.

د الواقعة سوره له سر نه ترپايه د قيامت د سترې واقعې په اړه تفصيلي بحث کوي، لدې قسم نه مخکې د قيامت د منکرينو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب کي چي ويل به ئې آيا مونږ به له هغه وروسته بيا راژوندي کېږو چي په خاورو او هډوکو بدل شو او آيا زمونږ مخکني پلرونه به هم راژوندي کېږي؟ دوی ته ويل شوي، هو؛ تاسو او ستاسو پلرونه به ټول هغي معلومي ورځي ته راغونډ کړی شئ، بيا ورته ويل شوي: تاسو خو مونږ پيدا کړي يئ، ولې بيا ژوندون رښتيا نه ګڼئ؟! ورپسې د بيا ژوندون په اړه څو مهم دلايل وړاندي کوي:

- دا ستاسو د مني نطفه تاسو په يوه ژوندي مخلوق بدلوئ که الله؟
- دا په ځمکي کي شيندلې او کرل شوې دانه تاسو د بوټي په څېر رازرغونوئ که الله؟
- دا له وربېځو نه اوبه تاسو رانازلوئ که الله؟
- که الله وغواړي چي بارانونه ونشي او په بحر کي ستاسي اوبه همداسي تروې پرېږدي، څوك به بارانووروي او څوك به دا د بحر تروې اوبه خوږې کوي؟
- تاسو چي اور بلوئ، دا د سوند ونه او بوټی ئې تاسو پيدا کړی که الله؟

څوك چي دا حقايق په خپلو سترګو ګوري، څنګه د بيا ژوندون خبره ورته ګرانه او د نه منلو برېښېي؟ څنګه هغه ذات لدې عاجز ګڼي چي دا ټول ستر ستر کارونه د ده په اراده ترسره کېږي؟

لدي نه وروسته د ستورو په مواقع لوړه شوې، ګورئ چي هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستوری ځانته بېل بېل مدار لري، پدې مدار کې په منظم طور، يوې خوا بلې خوا ته له انحراف نه پرته خوځي، له يوې شېبې وروسته مخکې کېدو پرته طلوع او غروب کوي، دا بې حسابه ستوري، پدې بې انتهاء فضاء کې،دا ټول څوك اداره کوي؟ څوك هريو په خپل مدار کې ساتي؟ آيا د دې خور او پراخ عالم ساتونکی او اداره کوونکی ذات لدې نه عاجز ګڼئ چې تاسو بيا راژوندي کړي؟

د قرآن په ډېرو نورو آيتونو کې هم دې ته ورته ويل شوي چې آيا د دې آسمانونو پيدا کول ګران دئ که ستاسو بياژوندي کول؟ لکه چې فرمايي:

ءَ أنتُمْ أشدُّ خَلْقاً أمِ السمَاءُ بَنَاهَا * النازعات: ۲۷
آيا ستاسو پيدا ايښت ګران کار دئ که آسمان چې جوړ ئې کړ؟

لَخَلْقُ السموَت وَ الأرْضِ أكبرُ مِنْ خَلْقِ النّاسِ وَ لَكِنّ أكثرَ النّاسِ لا يَعْلَمُونَ * غافر: ۵۷
د آسمانونو پيدا ايښت د خلکو تر پيدا ايښت نه ډېر ستر او لوی کار دئ خو اکثر خلك نه پوهېږي.

لدې شرحې نه وروسته د دغه قسم او ځواب ترمنځ د ارتباط په څرنګوالي پوهېدل آسانه دي او هغه دا چې:

قرآنکريم وايي چې الله تعالی به مړي بياراژوندي کوي، د آسمانونو دا بې شمېره ستوري چې هر يو ئې په خپل خپل مدار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتل کېږي پدې شهادت ورکوي چي دا عالم يو قدير او ځواکمن ساتونکی او پالونکی لري، قرآن د همدغه رب العالمين له لوري رالېږل شوی، دغه قرآن چي د کومي خبري دعوی کوي د ستورو مواقع د هغه په حقانيت شهادت ورکوي، خو پدې قرآن هغه څوك پوهېدی شي او د هغه اسرارو ته ئې لاس رسي چي پاك وي، ناپاکان، چي افکار ئې گنده وي، عزائم ئې گنده وي، د زړه او دماغ سلول سلول ئې له گنده رزق روزي نه جوړ شوی وي، هغوی د قرآن په حقايقو له پوهېدو عاجز دی، له قيامت نه د دوی د انکار وجه دا نده چي کافي او قانع کوونکي دلايل ئې مخي ته ندي ايښودل شوي، قرآن کافي دلايل ندي وړاندي کړي يا پدې عالم کي خواره دلايل د منکرينو د قانع کولو لپاره کافی ندي، برعکس د دوی گندگي، گنده زړه او دماغ او گنده افکار او عزائم پدې حقيقت باندي د باور او ايمان مانع گرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

القلم

د قرآن او هر ليکوال د کتاب ترمنځ ژور تفاوت دا ښيي چي دا د الله کتاب دی.

د القلم د مبارکي سورې په لومړي آيت کي په قلم او هغه څه چي دوی ئې ليکي لوړه شوې او ورپسې پيغمبر عليه السلام ته ويل شوي چي ته د خپل رب د پيرزوينې په وجه مجنون نه يې:

وَ الْقَلَمِ وَ مَا يَسطرُونَ *
قسم په قلم او په هغه څه چي دوی ئې ليکي.

مَا أنت بِنِعْمَةِ رَبِّك بِمَجْنُونٍ *
ته د خپل رب د نعمت په وجه مجنون نه يې.

لدي د مخه چي دلته د قسم او ځواب ترمنځ ئې په ارتباط پوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او دا توضیح کړو چي څنګه "قلم" او "هغه څه چي دوی ئې لیکي" پدې خبري شهادت ورکوي چي پیغمبر علیه السلام لکه څنګه چي د ده دښمنان وايي مجنون ندي، باید څو خبرو ته پام وکړو:

• قریشو هغه وخت د پیغمبر علیه السلام په خلاف ناروا او ظالمانه تبلیغات پیل کړل چي ده قرآن ته راوبلل، لدې د مخه ئې هغه ته په ډېره درنه سترګه کتل، د ده راتلونکې او د ده په وجه ئې د ټول قوم راتلونکې ډېره روښانه ګڼله، د هر چا دا طمع وه چي دی به ستر لارښود او د ولس ناجي وي، خو کله چي دی په پیغمبري مبعوث شو، په ټولني کي په خور فساد، ظلم، شرك او جهل ئې اعتراض وکړ او خلك ئې د یوه الله بندګي ته راوبلل، لده سره مخالفتونه پیل شوو او دښمنان ئې په عداوت او عناد کي هومره مخکي ولاړل چي دی ئې په جنون او لیونتوب متهم کړ!!

• په دوهم آیت کي دغي خبري ته اشاره شوې او پیغمبر علیه السلام ته په خطاب کي ویل شوي: ستا رب تا ته خپل ستر نعمت پیرزو کړ او دا قرآن چي د الله لوی نعمت دئ تا ته درکړی شو اوس د دغه نعمت په وجه ستا دښمنان تا ته مجنون وايي، دا خو نه ښائي چي قرآن ته د بلني او دعوت په خاطر تا ته مجنون وویلي شي.

د دغو خبرو له توضیح نه وروسته د قسم او ځواب ترمنځ ئې د ارتباط په اړه باید ووایو:

هر قلم چي د قلم له پیدایښت نه ترنن پوري څه لیکلي، تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اي قريشو چي څه ليکي، دا ټول له هغه قرآن سره مقايسه کړئ چي محمد عليه السلام راوړی، بيا د دې کتاب او د راوړونکي په هکله ئې قضاوت وکړئ او وګورئ چي تاسو لدې سره په مخالفت کي څومره ستره جفا او ظلم کوئ، مخصوصاً چي د همدغه عظيم الشأن قرآن په وجه "چي د هيڅ قلم او د هيچا ليکنه ورسره برابري نشي کولی" تاسو ده ته مجنون وایاست، څومره ظالمانه قضاوت!! څومره په حق تلفي او حق دښمني ولاړ قضاوت!!

له بعثت نه مخکي هيچا د پيغمبر عليه السلام په خلاف تبليغات نه کول، هرچا ستايو، هغه ئې امين، صادق او پوه انسان ګڼلو، د ده په لوړ شخصيت ئې اعتراف کولو، هرچا لده نه او د ده مستقبل ته ډېر توقعات لرل، خو له بعثت نه وروسته کله چي الله پرده فضل وکړ او د قرآن په څېر ستر نعمت ئې ورکړ او ده قرآن د خلکو مخي ته کيښود او هغه ته ئې راوبلل، نو د خلکو له کيني، دښمني او عداوت سره مخامخ شو، هغو کسانو چي لدې د مخه ئې د ده ستايني کولی اوس ده ته مجنون وايي!! الله تعالي پدې آيتونو سره له يوې خوا ده ته اطمئنان ورکوي چي پرتا باندي د قرآن نزول او تا ته چي د الله له لوري کومه دنده درکړی شوې دا خو د الله لوی فضل دی، پر تا هم او ستا پر قوم هم، د دوی تبليغاتو ته له اعتناء پرته خپل مأموريت ترسره کړه، له بلي خوا د ده مخالفينو قريشو ته وايي چي د پيغمبر عليه السلام دعوت، د روښانه راتلونکې په ا ړه د ده اميدونه، د خپلي مبارزې د حتمي بري په هکله د ده ډاډ، هسي احساسات او جذبات او له ليونتوبه ډک توقعات ئې مه ګڼي او له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخالفت او دښمني ئې لاس واخلي. کوم څه چي تاسو د ده په خلاف دښمني ته هڅوي هغه په حقيقت کي د الله يو ستر نعمت دی، د ده لپاره هم او ستاسو لپاره هم، عجيبه ده چي دغه قرآن، دا د الله ستر نعمت، دا چي هيڅ قلم په لاس ليکوال ئې سيالي نشي کولی، ستاسو د مخالفت سبب شوی!!

د دې قسم په اړه مزيد تفصيلي او دقيق بحث د القلم د سورې په تفسير کي وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الحاقة

د پيغبر لوړ شخصيت د ده د صداقت ننبه ده

د الحاقة سورې په ۳۸ او ۳۹ آيتونو کي په "ما تبصرون: څه چي ويني ئي" او " ما لاتبصرون: څه چي نه ئې ويني" لوړه شوې او ورپسې ويل شوي:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسولٍ كَرِيمٍ *
بي شکه چي دا حتماً د مخور رسول وينا ده.

مخکي لدې چي د قسمونو او ځواب ترمنځ ارتباط تشريح شي بايد څو خبري توضيح کړو:

- په " مَا لا تُبْصِرُونَ : څه چي نه ئې ويني" باندي قسم، يو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغو دوو قسمونو څخه دئ چي په نامرئي شيانو لوړه شوې، دلته په نه ليدل شوو او د القيمة په سوره کي د قيامت په ورځ او دا د قرآن د عمومي قاعدې خلاف برېښي، خو دا بايد وګورو چي آيا پدې دوو مواردو کي واقعاً عمومي قاعده نه ده مراعات شوې او که نه، دا هم د عمومي قاعدې مطابق ده خو په سطحي نظر بېل برېښي؟

• دا هم بايد وګورو چي آيا له "ما تبصرون" او " ما لاتبصرن" نه ټول شيان په عام طور له کومي استثناء پرته مراد دي، که نه د کلام مخکنۍ يا وروستنۍ برخه ئې محدودوي او په خاصو شيانو کي ئې راخلاصه کوي؟

• له قسمونو نه ورسته آيتونه پدې مطلب تأکيد کوي چي دا د يوه مخور پيغمبر وينا ده، نه د شاعر وينا ده او نه د کاهن، د رب العالمين له لوري رالېږل شوی قول دی:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ * وَ مَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلاً مَّا تُؤْمِنُونَ * وَ لا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلاً مَّا تَذَكَّرُونَ * تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَلَمِينَ *

بي شکه چي دا حتماً د مخور رسول وينا ده او د شاعر وينا نده، ستاسو باور کول لږ دي او نه هم د کاهن وينا ده، ستاسو پند اخيستل لږ دي، د رب العالمين له لوري رالېږل شوی دی.

او ورپسې وايي: که ده له خپلي خوا څه ويلي وی او هغه ئې الله ته منسوب کړی وی، نو الله حتماً داسي کار جدي نيولو او حتماً ئې هغه ته سخته سزا ورکوله، لدې نه په څرګنده معلومېږي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسمونه هم د پیغمبر علیه السلام په اړه دي او له "ما تبصرون" او " ما لاتبصرن" نه هم د ده د شخصیت څرګندي او ناڅرګندي برخي مراد دي.

- دا صحیح نه ده چي د یوې عامي خبري نطاق، د هغې نه مخکي او وروسته کلام ته له پام نه پرته، هر څه ته عام وګڼو.
- دا هم یوه اشتباه ده چي د یوه کلام یوه برخه د ورته برخو او د عمومي قاعدې خلاف تعبیر کړو. پداسي حال کي چي د قرآن په ټولو قسمونو کي په ډېرو څرګندو او واضح شیانو لوړه شوې دا صحیح نده چي یو دوه قسمونه دي داسي تعبیر شي چي لدې عمومي قاعدې سره تصادم کوي.
- د دې مطالبو په پام کي نیولو سره د قسمونو او ځواب ترمنځ ئې ارتباط ډېر په آساني درك کولی شو او هغه دا چي: دلته قریشو او د قرآن ټولو مخاطبینو ته ویل شوي چي د پیغمبر علیه السلام د ژوند هغو برخو ته پام وکړئ چي تاسو ته څرګندي دي، دا د خپلو شاعرانو او کاهنانو له شخصیت سره مقایسه کړئ، د دوی ترمنځ دا ژور او ستر تفاوت به حتماً تاسو په دې قانع کړي چي دی نه شاعر دئ نه کاهن، بلکه د الله مخور استاځی دئ او وینا ئې د الله تعالی قول. ستاسو شاعران خو د مفسدو او ظالمو حاکمانو خدمت کي دي، د څو پیسو لپاره د دوی مدح او ستاینه کوي، د هغه چا هجو کوي چي څه ورنکړي او یا د دوی په هجوي سره له بل نه څه ترلاسه کړي. ستاسو کاهنان خو هغه دي چي هر یوه، دلته او هلته، په بازار او کوڅه کي، دکانونه پرانستی، خلك غولوي، په فال، کوډو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعویذونه سره له خلکو شکراني ترلاسه کوي، خو پیغمبر هغه څوك دئ چي تاسو په خپله د ده په صداقت، عدالت، امانت او زړي سوي شهادت ورکوي، د ظلم او تېري مخالف، د مظلومانو ملګري، د ظالمانو دښمن، د برابري او عدالت داعي، هغه چي فساد، تېری، خدعه او دروغ حرام ګڼي، نه يوازي دا چي په خپلي مبارزې له خلکو د څه اجر او بدلې طمع نه لري بلکه قرباني ورکوي، له خطرونو سره ډغري وهي او ستونزې ګالي، هغه خو خلکو ته وايي: "اتبعوا من لايسئلکم اجراً و هم مهتدون" په هغه چا پسې اقتداء وکړئ چي په سمه لار روان دئ، قول او عمل ئې سم دئ او له تاسو نه د څه ښکولو هڅه نه کوي، لږ د پیغمبر علیه السلام د ژوند هغه برخي هم وڅېړئ چي ستاسو له سترګو پټې دي او يوازي نږدې ملګري او د کورنۍ غړي ئې پرې پوهېږي، دا برخي د خپلو مشرانو، شاعرانو او کاهنانو د شخصي ژوند له پټو برخو سره مقايسه کړی، له ژور تفاوت نه به په خپله پوه شي چي دی د الله مخور استاځي دئ او وينا ئې د الله کلام، آيا د ده په قول، عمل او اخلاق کي يوه داسي ښېلګه په ګوته کولی شي چي د ده د لوړ شخصيت او د رسالت د ادعا منافي وي؟ لومړي کس چي پر ده ايمان راوړي او د ده وينا د الله له لوري وحي ګڼي، د ده هغه درنه ميرمن ده چي د ده له ټولو پټو اسرارو خبره او له هره اړخه ئې ښه پېژني، هغه ښځه چي تاسو د قريشو ترټولو صالح، نيکه، عقلمنه او پوه ښځه ګڼله!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

المعارج

بیا ژوندون یو حقیقت دی

د المعارج د مبارکي سورې په ۴۰ آیت کي په "مشارق" او "مغارب" لوړه شوې او ورپسې ویل شوي: مونږ پدې قادر یو چي دوی تر اوسني حالت نه په ښه بڼه واړوو او تر دې په غوره کیفیت کي ئې بیارا پیدا کړو او مونږ وروسته پاتې کېدونکي نه یو.

فَلا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشارِقِ وَ الْمَغارِبِ إِنَّا لَقادِرُونَ * عَلى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْراً مِنْهُمْ وَ ما نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ *

المعارج: ۴۰-۴۱

نو نه، د ختیځو او لوېدیځو په رب مې قسم چي مونږ قادر یو، پدې چي دوی تر اوسني حالت نه په ښه بڼه واړوو (تر دې ئې په غوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیفیت کي بیا را پیدا کړو) او مونږ وروسته پاتې کېدونکي نه یو.

دلته هم د قرآن د عمومي قاعدې مطابق په یوه څرګند حقیقت لوړه شوې او د دې ادعا لپاره د شاهد په حیث وړاندې شوی چي الله د انسان په بیا راژوندي کولو قادر دئ او هیڅ څه ئې په هیڅ کار کي نشي ناتوانه کولی. د مشارق او مغارب په پالونکي، په هغه ذات چي د ده په اراده دا ستوري او لمر سپوږمۍ، راخېژي او لوېږي. راشئ وګورو چي مشارق او مغارب څنګه پدې خبري شهادت ورکوي. چي الله تعالی د انسان په بیا راژوندي کولو قادر دی؟

یو ځل مشرق او مغرب ته توجه وکړئ، د لمر او ستورو ختو او لوېدو ته لږ په غور سره پام وکړئ، پدې غور وکړئ چي دا لمر څنګه هره ورځ له خاص ځای نه طلوع کوي او په خاص ځای کي پرېوځي، هر ستوری همدا سي ځانته معین ختیځ او لوېدیځ لري، ځای او وخت ئې ټاکل شوی، په خپل خاص وخت او په خپل خاص ځای کي ئې ختل او پرېوتل دي، مګر هغه ذات چي دا پراخ او ستر عالم له خپلو ټولو سماوي اجرامو سره اداره کوي، هره ورځ لمر او ستوري له خپل خاص ځای نه، له هیڅ تغییر او تأخیر نه پرته، راپورته کوي او پرېباسي، آیا دا ستر او ځواکمن ذات لدې عاجز ګڼئ چي انسان له مرګ نه وروسته بیا راژوندی کړي؟!! زما دې پدې ذات قسم وي چي هغه نه یوازي پدې کار قادر دئ بلکه کولی شي تاسو پداسي نوې بڼې کي راپیدا کړي چي تراوسني حالت نه مو ډېر ډېر غوره وي، هغه نه یوازي لدې کار نه عاجز ندئ بلکه د هیڅ کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

په وړاندي بې وسه او مغلوبېدونکی ندی.

همدا راز د لمر طلوع او غروب د ژوندون له اساسي عواملو څخه دی، که دا د لمر راختل او پرېوتل نه وی نو د ځمکي په سر به یو ژوندي موجود هم نه وو راپیدا شوی، ټول ژوندي موجودات د خپل پیدا ایښت او د خپل ژوند د دوام لپاره هغې تودوخي او رڼا ته اړ دي چي لمر ئې ځمکي ته ورکوي، که دا نه وی او پدې سره د ځمکي هوا داسي معتدله نه ساتل کېدی چي ژوندون ورته ضرورت لري، نو د ځمکي پر سر به هیڅ ژوی نه وو راپیدا شوی. که دا مطلب په پام کي ولرو نو پدې خبري پوهېدل آسانه دي چي په مشارق او مغارب باندي د بیا ژوندون لپاره ولې استناد شوی.

د دې قسمونو د مزید شرحي لپاره د المعارج سورې تفسیر ته رجوع وکړئ.

دا مطلب هم د پام وړ دئ چي پدې آیتونو کي د "مشارق" او "مغارب" صیغې کارول شوې چي د مشرق او مغرب زیاتوالي افاده کوي او لدې نه معلومېږي چي قرآن کریم د خپلو مطالبو په بیان کي څومره دقیق دئ او د څومره دقیقو او ظریفو نقاطو خیال ساتي. پدې پوهېږو چي د لمر طلوع او غروب هره ورځ له بلې نه فرق کوي، نن له یوه ځای نه او سبا له بل ځایه، د کال د ورځو په شمېر مشارق او مغارب لري، د همدې لپاره قرآن کریم د مشارق او مغارب صیغې کارولې، همدا راز لمر په یوه کال کي دوه مشرقه او دوه مغربه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبي او ژمي کي لري، يو د دوبي تر ټولو اوږدي ورځ کي او بل ئې د ژمي ترټولو لنډي ورځ کي، د همدې لپاره قرآن په بل ځای کي د مشرقين او مغربين الفاظ کارولي چي دوه مشرق او دوه مغرب افاده کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

القيامة

د انسان ملامتونکی نفس د قيامت لپاره دليل دی

د القيٰمة په مبارکي سورې کي په " يَوْمِ الْقِيَمَةِ" او "النّفْسِ اللّوّامَةِ" لوړه شوې، خو د قسمونو نه وروسته په ټولي سورې کي داسي څه نه مومو چي د قسمونو ځواب وي. د قرآن په ټولو نورو سورتونو کي معمول دا ده چي لومړی په څرگند او منل شوي شي لوړه کېږي بيا د قسم ځواب د يوې داسي مسلمي او انکار نه منونکې دعوی په څېر ذکر کېږي چي همدا قسمونه ئې په حقانيت شهادت ورکوي، د دې عامي قاعدې مطابق بايد لومړي په"نفس لوامة" لوړه شوې وي او بيا د قيامت راتگ د دې قسم د ځواب په حيث ورپسې راغلی وي، خو دلته "يوم القيٰمة" د داسي يوه حقيقت په حيث ذکر شوی چي د قرآن هر مخاطب بايد د هغه په اړه شك او

(c) ketabton.com: The Digital Library

تردید ونلري او د مسلم او قطعي حقیقت په حیث ئې ومني او بیا د قیامت د اثبات لپاره په "نفس لوامة" استناد شوی. دا چې ولې دلته د نورو سورتونو په څېر د قسم ځواب په څرګند طور ندي ذکر شوی او ولې د قرآن د عمومي قاعدې مغایر پداسې څه لوړه شوې چې څرګند ندي، پدې پوهېدل لږ دقت غواړي. په لږ دقت سره پدې خبري پوهېدی شو چې د قسمونو ځواب په خپله په قسمونو کې نغښتي دی او هغه داسې: د انسان په وجود کې د وجدان په نامه د داسې یوې مَلَکې شاهد یو چې د هر بد عمل او ګناه په مقابل کې انسان ملامتوي، د ده بد عمل غندي، دا استعداد کسبي ندي بلکه د ده په فطرت او خټه کې ایښودل شوی، په هر ښه او بد، صالح او طالح انسان کې شته، دا وجداني محاکمه په هرچا کې تل فعاله وي، نه یوازې د هرعمل په اړه قضاوت کوي بلکه د مجازات پرېکړه هم کوي، مګر نه ګوري چې انسان کله د یوه غلط کار نه وروسته خپل مخ په څپېړه وهي، کله ئې وجدان دې ته اړ کړي چې محکمې ته رجوع وکړي او په خپل داسې جرم اعتراف وکړي چې لده پرته هیڅوك پرې خبر نه وي، کله بیا د وجدان له عذاب نه د نجات لپاره ځان وژني ته پناه وړي، وجدان ئې د دې فیصله کوي چې دی د مرګ وړ دئ، په خپله ځانته همدا سزا ورکوي. په انسان کې دا "ملامتونکی نفس" د قیامت د اثبات لپاره قوي دلیل دی،دا ځکه چې په انسان کې د قضاوت او محاسبې دا صفت پدې شهادت ورکوي چې د انسان خالق او پیداکوونکی به هم خامخا پدې صفت متصف وي، د "مخلوق" او "مصنوع" هر کمال او نیك صفت، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

"خالق" او "صانع" کي د همدې صفت په شته والي شهادت ورکوي، ممکنه نده چي په مصنوع کي دي داسي کوم غوره صفت وي چي د ده په صانع کي دي همدا صفت په اتم او اکمل طور نه وي. نو هغه ذات چي انسان ئې پيدا کړی او په ده کي ئې "ملامتوونکی نفس" ايښې او د وجدان مَلَکه ئې ورکړې او هغه ئې داسي جوړ کړی چي د هر بد عمل او هري گناه په اړه قضاوت کوي، حتي خپل ځان ملامتوي او مناسبه سزا ورکوي، دا ذات به حتماً پدې صفت متصف وي، حتماً د انسان د کړو وړو په هکله قضاوت کوي، ستا وجداني محاکمه پدې خبري شهادت ورکوي چي د قيامت ورځ به هرو مرو راځي او هغه ذات به ستا د عملونو په اړه قضاوت کوي چي ستا وجدان او ملامتوونکی نفس د ده وديعه او پيرزوينه ده. که انسان د هري ښېښې او صحنې په اړوند خامخا قضاوت کوي، يوی ته په بلی ترجيح ورکوی، يوه تائيدوی، بله ترديدوی، دوه کسان د دوو بېلا بېلو کړو وړو په حال کي گوری، يوه ته ښه او بل ته بد وايی، دوه کسان د جگړی په حالت کي گوری، يو ظالم او بل مظلوم، د يوه په نسبت په خپل زړه کي ترحم او زړه سوي احساسوی، غواړی د هغه مرسته وکړی، د بل په نسبت په خپل زړه کي کرکه محسوسوی، غواړی د هغه مخنيوی وکړی، که ئی له وسه پوره وه حتماً د مظلوم مرستی ته راوړاندی کېږی او د ظالم مقابله کوی، ظالم ته د خپل ظلم جزا ورکوی. ووايا ست: په انسان کي دا د قضاوت استعداد چا ايښی، دا د مکافات او مجازات تصور چا ورکړی، دا د ښه او بد د تفکيك او تميز فهم يی له کومه کړی؟ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنگه دا منی چي په انسان کي دي دا صفت وي او د ده پیدا کوونکی ذات دي پدی صفت متصف نه وي؟ د عقل تقاضا خو دا ده چي د انسان پیداکوونکی او خالق باید په اتم او اکمل صورت کي د "قضاوت" او مکافات او مجازات په صفت متصف وی، هغه به حتماً د قیامت ورځ راولي ترڅو دا قضاوت ترسره کړي.

د دغي شرحي په پام کي نیولو سره د دې قسمونو مطلب او په خپلو منځونو کي تړاو ښه څرگند ېږي او دا معلومېږي چي دلته هم د نورو قسمونو په څېر د قرآن عمومي قاعده مراعات شوي. دلته د قرآن مخاطب ته داسي ویل شوي چي: نه، قیامت یو مسلم حقیقت دی، حتماً به راځي، له قیامت نه ستا انکار خوشي بې بنسټه انکار دی، ستا "نفس لوامة" پدې شهادت ورکوي چي د قیامت او محاکمي او محاسبي ورځ به حتماً راځي.

وروسته په همدې سلسله کي فرمایي: آیا انسان دا گمان کوي چي د ده وراسته هډوکي او په خاورو بدل شوي اندامونه د بیا راغونډولو ندي او الله به بیا د ده جثه جوړه نکړي او هغه ته به سا ورنکړي!! پداسي حال کي چي الله نه یوازي د ده په بیا راژوندي کولو قادر دئ بلکه پدې هم قادر دئ چي د ده د گوتو د سرونو گاري په خپل مخکني شکل کي بیاجوړي کړي. د قیامت په اړه د انسان د انکار وجه دا نده چي هغه ته کافي او قانع کوونکي دلایل په لاس ندي ورغلي او یا لدې حقیقت نه د ده انکار د جهل او ناپوهي په وجه ده، داسي نده ، برعکس د گناه اراده او په راتلونکې کي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فجور او بدکاري عزم ئې دې ته هڅوي چې له قيامت نه عمداً انکار وکړي. په قيامت باور خو د ده د وجود په ختہ کې اېښودل شوی، د ده وجدان د قيامت او حساب کتاب يوه څرګنده بېلګه ده، د ده مشکل لدې نه راولاړ شوی چې "هوی او هوس" ئې دې ته اړ کوي چې د خپل "وجدان" او "عقل" پرېکړه تکذيب کړي، د ده قضاوتونه له هوس نه راخوټېږي، تل د خپل وجدان د حکم او غوښتنې خلاف ګناه ته ملا تړي. که دی د خپل هوس فرمان ته غاړه کښېنږدي او د ګناه د ارتکاب اراده او عزم پرېږدي نو د ده او قيامت ترمنځ به ټول حجابونه له منځه ولاړ شي او په خپل نفس کې به د هغه لپاره شواهد ومومي.

لا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ * وَ لا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ * أيحْسب الانسـنُ أَلَّن نجْمَعَ عظامَهُ * بَلَى قَدرِينَ عَلى أَن نُّسوِّى بَنَانَهُ * بَلْ يُرِيدُ الانسَـنُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ * يَسئَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَمَةِ *

نه، زما دي قسم وي د قيامت په ورځې او نه، زما دي قسم وي په ملامتونکی نفس، آيا انسان داسې انګېري چې هډوکي به ئې بيارا غونډ نکړو، هو کې، پدې برلاسي يو چې د ګوتو سرونه ئې بيا جوړ کړو، بلکې انسان غواړي په خپلې راتلونکې کې فجور وکړي، نو پوښتي: د قيامت ورځ به کله وي؟!

په "لا أُقْسِمُ" کې د "لا" په اړه د مفسرينو ترمنځ اختلاف شته، صحيح رأيه دا ده چې په "لا" سره د مخاطب رأيه او نظر رد شوی، بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکث دی او بیا لوړه شوې، د دې تفصیل د همدې رسالې د البلد د قسمونو په شرح کې وګورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

المرسلات

دا بادونه شهادت ورکوي چي د قيامت وعده ربښتونې ده

د المرسلات په مبارکي سورې کي هم د يوه شي په پنځو حالتونو لوړه شوې او ورپسې ويل شوي: هغه څه حتماً واقع کېدونکي دي چي وعده ئې درکول کېږي.

وَ الْمُرْسَلَت عُرْفاً * فَالْعَصِفَت عَصفاً * وَ النّشرَات نَشراً * فَالْفرِقَت فَرْقاً * فَالْمُلْقيَت ذكْراً * عُذْراً أوْ نُذْراً *

قسم پدغو لېږل شوو په پيژاندې طريقه، بيا قسم پدې شيندونکو د شيندلو په حالت کي، قسم پدغه خورونکو د خورولو په حالت کي، بيا قسم په فرق کوونکو د بېلولو په حالت کي، بيا د ذکر پدغو القا کوونکو، د عذر او يا د خبرداري لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کومي خبري د اثبات لپاره چي دا قسمونه شوي، دا ده:

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ *
بې شکه چي له تاسو سره ژمنه حتماً ترسره کېدونکي ده.

وروستي آيتونه دا "محتومه وعده" په پوره وضاحت سره معرفي کوي او وايي چي لدې وعدي نه مراد د قيامت او بيارا ژوندي کولو وعده ده. خو بايد وګورو چي دلته په څه څه لوړه شوې او ارتباط ئې د قسمونو له ځواب سره څنګه دئ او دا قسمونه څنګه پدې خبري دلالت کوي چي د بيا ژوندون وعده رښتونې وعده ده او حتماً به تحقق مومي. پدې اړه څو خبرو ته توجه وکړئ:

o د مفسرينو ترمنځ پدې اړه ژور اختلاف ګورو چي دلته په څه څه لوړه شوې، ځيني ئې "بادونه" ګڼي، ځيني ئې د ملائکو هغه بېل بېل ټولګي ګڼي چي په بېلو بېلو امورو موظف شوي، ځيني لومړي څلور قسمونه په بادونو او پنځم ئې په ملائکو حمل کوي. دا د رأيي اختلاف ښيي چي د دغو آيتونو په اړه مربوط روايات په خپلو کي متعارض دي او داسي واحده رأيه چي په صحيح حديث او د صحابه وو په متفق عليه نظر باندي مستند وي، نشته.
o د قرآن د عمومي قاعدې له مخي دا بايد داسي څرګند شي وي چي د قرآن هر مخاطب ته واضح وي او پر هغه باندي په استناد سره دا خبره ثابته کړی شي چي د بيا ژوندون وعده رښتونې وعده ده.
o د قرآن په ګڼ شمېر آيتونو کي بادونه د "عاصف" په صيغه ياد

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي او د ملائکو لپاره په هيڅ ځای کي دا صيغه نده کارول شوې.

o د قرآن په ډېرو آيتونو کي د بادونو د لېږلو لپاره د "ارسال" صيغه راغلې.

o د قرآن په ډېرو آيتونو کي ويل شوي چي الله تعالی بادونه رالېږي، په سر کي ورو ورو او نرم نرم خوځي، داسي چي تاسو ترې خوند اخلي، بيا تند او تېز شي، په سيلۍ او طوفان بدل شي، وربځي په سر واخلي، د آسمان په غېږ کي ئې خوري وري کړې، د مړو ټاټوبو په لوري ئې وخوځوي ، چيرته باران، چيرته واوره او چيرته ژلۍ وورو‌ي، چيرته نباتات رازرغونه کړي او چيرته د سيلابونو باعث شي او په خلکو کي ويره او خوف راولاړ کړي.

o که وغواړو چي د دې آيتونو تفسير په خپله په قرآن کي ولټوو او له تفسير بالرأی نه ډډه وکړو نو له بادونو نه پرته په بل څه ئې نشو تطبيقولی، دا ځکه چي قرآن يوازي بادونه پدې صفاتو ياد کړي نه بل څه.

o دا آيتونو د "فاء" توري له يوه بل سره تړلي او دا ښيي چي دلته د يوه شي څو حالتونو ته اشاره شوې نه بېلو بېلو شيانو ته.

o لکه چي په مخکنيو قسمونو کي تاسو وليدو چي قسمونه د تعظيم لپاره نه بلکه د استشهاد لپاره راغلي، دلته هم په "بادونو" باندي استناد سره د قيامت منکرانو ته دا خبره شوې چي بياژوندون داسي دئ لکه هره ورځ چي تاسو گورئ د يوه باد په لگېدو سره د ژوندون بهير پيل شي، بادونه د ژوند پيغام له ځان سره راوړي، په هغو وريځو سره چي پر خپلو اوږو ئې وړي او په هغه باران سره چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لدغو وريځو ئې راوروي، د مړې ځمکې د ژوندۍ کېدو باعث شي، د ځمکې تر کلك قشر لاندې د ژوندون بڅرکي وخوځوي او په هغه کې سا پوکي او سپېره ډاګ په زرغونه چمن بدل کړي. نو ته چې هره ورځ د مړو د بیاژوندي کېدو شاهد يې څنګه مجدد ژوندون محال ګڼې او له هغه انکار کوې؟!! تا چې په وار وار تندې او تېزې سیلۍ لیدلې چې په طوفانونو منتج شي او هرڅه ګډ وډ کړي، څنګه ګمان کوې چې ستا نړۍ به د تل لپاره همداسې آرامه او آباده وي او هیڅکله به له داسې کوم ستر طوفان سره نه مخامخ کېږي چې هرڅه ئې وځپي او نظم ئې متلاشي کړي؟!

په څو دلایلو د هغو کسانو رأيه ضعیفه ده چې وايي دلته په ملائکو لوړه شوې.

o لومړي دا چې د دې رأيې لپاره نه له قرآن نه کوم دليل وړاندې کولی شي او نه انساني عقل ته د منلو وړ دليل.
o د قيامت د منکرانو د اقناع لپاره په ملائکو استشهاد او استناد نشو کولی، هغوی ملائکې نه مني، په يوه متنازع فيه شي باندې بل متنازع فيه شي نشو ثابتولی او دا کار نه معقول دئ او نه د مخاطب د قانع کولو لار.
o په قرآن کې معمولاً د معاد، مجدد بعثت، مکافات او مجازات او دې ته ورته قضاياوو د اثبات لپاره په هغو شیانو استشهاد شوی چې هر مخاطب ته د منلو وړ وي، لکه شپه، ورځ، لمر، سپوږمۍ، ستوري، ځمکه او آسمان، تل د غیبي امورو د اثبات لپاره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشهود او محسوس شیانو استناد شوی، نباید دا عمومي قاعده دلته په استثنائي طور له پامه وغورځوو او داسي رأيه قائمه کړو چي له عمومي قاعدې سره اړخ نه لګوي.

o په عربي کي په "الف" او "تاء" سره یا حقیقي مؤنث جمع کېږي او یا د غیرذوي العقولو صفت. پرښتې مؤنث ندي او پدې پوري متعلق صفات په "الف او تاء" نشو جمع کولی، مرسلات او عاصفات او ... د دوی جمع نشو ګڼلي، په قرآن کي د ملائکو لپاره اکثراً د جمع مذکر صیغه کارول شوې. د دې مطلب شرح د النازعات د سورې په تفسیر کي وګورئ.

o که دا ملائکي وګڼو نو باید په ټولو هغو مواردو کي چي دې ته ورته صیغې راغلې لکه: العادیات، الموریات، المغیرات، النازعات، الناشطات، السابحات، السابقات، المدبرات، الذاریات، الحاملات، الجاریات او ډېر نور موارد، دا ټول باید ملائکي وګڼو، حال دا چي دا کار له یوې خوا ناسم دی، له بلې خوا غیرقابل قبول او غیر قابل تطبیق او له بلې خوا د داسي تکرار موجب چي د قرآن له اوچت بلاغت سره اړخ نه لګوي.

o د قرآن په هیڅ آیت کي پرښتې د "عاصف" په صفت ندي ستایل شوي، بر عکس دا صفت دبادونو لپاره راغلی.

o د آیتونو ترمنځ تنسیق او د "فاء" په توري سره د دوی ترمنځ ارتباط دا ښیي چي ټول د "عاصفات" په شان دئ او د بادونو بېل بېل حالت په ګوته کوي.

o دغو مطالبو ته په پام سره په کامل ډاډ او اطمئنان ویلي شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي:

- له "المرسلات عرفاً" څخه هغه بادونه مراد دي چي په معروف، معمول او عادي طور خوځي، نرم نرم او ورو ورو.
- له "العاصفات عصفاً" څخه تند او تېز بادونه چي د طوفانونو باعث کېږي.
- له "الناشرات نشراً" نه هغه بادونه چي ورېځي په فضا کي منتشر کوي او له يوې سيمي ئې بلي ته انتقالوي.
- د "الفارقات فرقاً" معنى يا دا ده چي دا بادونه ورېځي په سترو سترو کتلو او کنډکونو کي متفرق کړي او په مختلفو لوريو ئې وخوځوي او يا دا چي دا بادونه د فرق کولو او تمييز استعداد لري، د ښه او بد، مستحق او غيرمستحق ترمنځ فرق کولی شي، پدې پوهېږي چي څومره چيرته انتقال کړي، چيرته څومره باران وورويي، د کومي سيمي او سېډونکي د کومي معاملې مستحق دي، د نرم او ورو ورو خوندور باران مستحق دئ که د غضبناك سيل او طوفان!!
خو دا دوهمه توجيه پدې خاطر ارجح ده چي لومړئ مفهوم په مخکني آيت کي راغلی، نبايد له "الفارقات فرقاً" نه همغه د "الناشرات نشراً" معنى واخلو، قرآن د بې ځايه تکرار له عيب نه منزه ده.
- له "الملقيات ذکراً عذراً او نذراً" څخه هم بادونه مراد دي چي د ذکر او پند باعث دي، انسان ته الله وريادوي، کله داسي چي گوري الله تعالي د ده عذر او توبه قبوله کړي، د باد په نرمي وږمي سره ئې ده ته د باران زېري ورکړي او کله لدې اړخه چي ويرونکی طوفان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده کي له الله نه ويره راولاړوي او د داسي هيبتناکو او ويرونکو پېښو خبر ورکوي چي له شر نه ئې د ځان ژغورني لپاره له الله پرته د نجات بله مرجع او پناه ځي نه گوري.

o د "انما توعدون لواقع" معنی او ارتباط ئې له مخکنيو قسمونو سره دا چي: د بادونو دغه بېلابېل حالات پدې شهادت ورکوي چي د قيامت محتومه وعده هرومرو تحقق مومي او مړي به بياراژوندي کېږي، هغه ذات چي بادونه رالېږي، د ژوندون زېري په لاس، د مړو د بياژوندي کولو وسيله، دا ذات بې شکه چي د مړو په بياراژوندي کولو قادر دئ او هغه ذات چي په بادونو سره ستر ستر ويروونکي طوفانونه او لوی لوي ورانوونکي سيلابونه راولاړوي بې شکه چي پدې هم قادر دئ چي دا دنيا ورانه کړي او په ځای ئې د بلي نوي دنيا بنسټ کېږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

النازعات

وريځي او بياژوندون

د النازعات د مباركي سورې قسمونه دا دي:

وَ النّزِعَتِ غَرْقاً *
قسم دئ په ډوب شوو راشکېدونکو.

وَ النّشطتِ نَشطاً *
قسم په خوشي شوو خوځېدونکو.

وَ السبِحَتِ سبْحاً *
قسم دئ په لامبو لامبو وهونکو.

فَالسبِقَتِ سبْقاً *

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا قسم دئ په عجیبه مخکي تلو مخکي کېدونکو.

فَالْمُدَبِّرَٰتِ أَمْراً *

بیا په هغه دِ ستر کار تدبیرونکو.

د دغو قسمونو ځواب په ۱۳ او ۱۴ آیت کي داسي راغلی:

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ *

نو دا به له یوی تندی چیغی پرته بل څه نه وی!

فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ *

ناڅاپه به بیا دوی وی په همغه خور میدان کي.

د دغو قسمونو په اړه لاندي مطالبو ته توجه ولري:

o "النازعات" د نازعة جمع ده چي که ریشه ئې "نزع" وي نو معنی ئې ایستونکي ده او که "نزوع" ئې ریشه وي نو معنی ئې وتونکي کېږي. دلته ئې دوهمه معنا اخیستل پدې خاطر غوره دئ چي پدې سره دا قسم له نورو سره ورته کېږي.

o د بیان له وضعي نه معلومېږي چي دلته د یوه خاص شي په مختلفو حالتونو لوړه شوې، د "فاء" په توري سره د ټولو آیتونو ربط او په پای کي دا خبره چي "ټول یو کار ترسره کوي" همدا مطلب افاده کوي. یعني دا شي لومړئ "نازع"، بیا "ناشط" وروسته "سابح" او "سابق" او په پای "کي د یوه ستر کار، نه مختلفو کارونو، ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکي: مدبرالامر" شي. "فالمدبرات امرا" همدا مطلب په گوته کوي.

o پدې قسمونو کې ذکر شوي شیان باید د لمر، سپوږمۍ، آسمان، شپه او و رځ او دې ته ورته نورو هغو شیانو په څېر وي چې د قرآن په نورو آیتونو کې پرې لوړه شوې او د خپلې ادعا د اثبات لپاره ئې د شاهد په حیث وړاندې کړي او دا شیان باید د قرآن هر مخاطب ته قابل درك وي.

o باید هر مخاطب پدې قانع کړی شي چې له مرگ نه وروسته ژوندون حق دی.

o دا باید داسې شي وي چې له اوبو نه د یوه غریق د راوتو په څېر راوځي. "النّزِعَتِ غَرْقاً" همدا مطلب افاده کوي.

o باید په لومړي سر کې د یوه راوتونکي غریق په څېر وي، بیا په نشاط سره پورته تلونکي، بیا د لامبو وهونکي په څېر خوځېدونکي، بیا له یوه بل نه مخکې کېدونکي او په پای کې د یوه ستر کار ترسره کوونکي.

o که قرآن ته رجوع وکړو او وگورو چې آیا قرآن پدغو صفاتو کوم څه معرفي کړي که نه، نو گڼ شمېر آیتونه به مخې ته راشي چې په هغوی کې وربځې په همدې صفاتو یادې شوې. پکار خو دا ده چې خپله د قرآن تفسیر کافي وگڼو او لدې نه ډډه وکړو چې د خپلې خوښې او رأیې مطابق ئې تفسیر کړو.

o همداراز که خپلې شا او خوا ته پام وکړو او وگورو چې آیا زمونږ ماحول کې داسې څه شته چې دغه صفات ولري او هرڅوك ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې صفاتو وپيژني؟ نو وربخي په نظر راځي چي له اوبو نه د بخاراتو په څېر راووځي، آسمان ته پورته شي، له يوې سيمي بلي ته وخوځېږي، سرعت ئې زيات شي، له يوه بل نه سبقت کوي، په پاى کي باران ووروي او پدې سره په طبيعت کي ترټولو د ستر کار، د مړي ځمکي د راژوندي کېدو، باعث شي. او قرآن په مکرر طور او په ګڼ شمېر آيتونو کي په باران سره د مړي ځمکي او د نباتاتو په راژوندي کېدو استناد کوي او فرمايي چي تاسو به هم د قيامت په ورځ همدا اسي بيا راژوندي کېږي.

o دا رأيه ډېره ضعيفه او کمزوري ده چي ځوك لدې نه د فرشتو بېل بېل اصناف مراد کړي، په څو دلايلو:

١. په فرشتو باندي استناد سره څوك د بياژوندون منکرين نشي قانع کولی.
٢. د داسي تعبير لپاره کوم قرآني دليل نشي په ګوته کېدي.
٣. دا تعبير د قسمونو په اړه د قرآن له عمومي قاعدې سره اړخ نه لګوي، نور قسمونه په څرګندو شيانو شوي.

o د النازعات د سورې قسمونه او دې ته ورته قسمونه پدې خاطر په ملائکو نشو حمل کولی چي په عربی کي په "الف" او "تاء" سره يا حقيقي مؤنث جمع کېږي او يا د غيرذوىالعقول صفت، قرآن پدې صراحت کوي چي ملائکي مؤنث ندي او د جمع لپاره ئې په قرآن کي اکثراً د جمع مذکر صيغه کارول شوې، لکه پدې آيت کي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ* الزمر: ۷۳

پدې آیت کي د ملائکو لپاره د حافات په ځای د حافین صیغه راغلې چي د جمع مذکر صیغه ده.

د دغو قسمونو په هکله د مفسرینو ترمنځ ډېر اختلافات شته، ځیني ئې هغه پرښتې ګڼي چي د ارواح په نزع ګمارل شوي، د کافر روح په سختي راباسي او د مؤمن سوکه او په آساني، بیا په آسمان کي د لامبو وهونکو په څېر درومي، یوه له بلي نه د مخکي کېدو هڅه کوي او د چارو د تدبیر دنده ورپه غاړه شوې. ځیني نور دا د انسان نفس او روح ګڼي چي د کافرانو په سختی وځي او د مؤمنانو په ملایمت او نرمی. ځیني نور ئې ستوري ګڼي او وایي چي ستوري په سختی طلوع او په آساني غروب کوي. متعدد نور نظرات هم شته. خو په ډېر لږ دقت سره معلومېږي چي نه خو د دې اطلاق په ملائکو صحیح ده او نه په روح او نه هم په ستورو، له بعثت او له مرګ نه بعد ژوندون نه منکر انسان په فرشتو او روح باندي استناد سره نشي قانع کېدي، ځکه هغه نه ملائکي مني او نه په روح باور لري، قرآن به څنګه په هغه څه استناد کوي چي د ده مخاطب ئې اصلاً نه مني؟! او څنګه به لدې لاري په هغي خبري د ده د قانع کولو هڅه کوي چي منل ئې ورته ګران برېښي؟! همدا راز پدې قسمونو کي ذکر شوي صفات په ستورو نشي تطبیقېدي، د ستورو طلوع او غروب یو شان دی، له یوه بل نه سبقت نه کوي او هغوی ته "مدبرات امور" هم نشو ویلي. او پدوي باندي د استشهاد له لاري بیاژوندون

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي ثابتېدي. د دغوکمزورو او ضعيفو توجيهاتو لپاره په ټول قرآن کي هيڅ دليل نشو ښودلی.

دا خبره هم د يادولو ده چي ځينو مفسرينو د دې قسمونو ځواب محذوف ګڼلي چي دا رأيه په دوه دليله کمزوري او ضعيفه ده:

دا تحليل د قرآن له ډېر اوچت بلاغت سره اړخ نه لګوي، دا سمه نده چي څوک لوړه وکړي خو ورپسې ونه وايي چي د قسم موخه ئې څه وه او په کوم مطلب باندي د تأکيد لپاره ئې لوړه کړي!! آيا دا سمه ده چي ووايو: والله، بالله، بيا ساکت پاتې شو، هيڅ ونه وايو او زمونږ قسمونه هيڅ ځواب ونلري؟!

د همدې سورې ۱۳ او ۱۴آيتونه په ډېر صراحت سره ښيي چي د پورتنيو قسمونو ځواب پکي پروت دی.

د دې قسمونو ځواب دا دی:

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ * فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ *
نو دا به له يوی تندی چيغی پرته بل څه نه وی. ناڅاپه به بيا دوی وی په همغه خور ميدان کي.

يعنی پورتني قسمونه دا خبره ثابتوي چي مرګ نه وروسته ژوندون نه يوازي مستحيل ندي بلکه فقط په يوې تندی چيغي سره به تاسو ټول له قبرونو نه راپورته شي او په ستر آوار ډاګ کي به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسيب خداى په وړاندي ودرېږي. كه قرآن ته رجوع وكړو نو په متعددو آيتونو كي به وګورو چي د بياژوندون د اثبات لپاره په وريځو، باران او د بوټو په بيا راژوندي كېدو استناد شوى، پكار ده چي د نوموړو قسمونو تفسير د دغو آيتونو په رڼا كي ولټوو. دې لطيفي نقطي ته مو هم پام وي چي اكثراً بارانونه د تالندي له تندي چيغي نه وروسته پيل كېږي!! او قرآن وايي چي د قيامت په ورځ به ستاسو بياژوندي كېدل يوازي په يوې تندي چيغي سره ترسره شي. لدغو ټولو دلايلو نه په ډېر صراحت سره معلومېږي چي له النازعات، الناشطات، السابحات، السابقات او المدبرات نه يوازي او يوازي وريځي مراد دي نه بل څه. څوك چي په بيا ژوندي كېدو باور نلري او هغه مستحيل ګڼي!! مګر هره ورځ د مړو د بياراژوندي كېدو صحنې نه ګوري؟ آيا په يوه باران سره د ځمكي ژوندي كېدل ئې نه قانع كوي؟ مګر نه ګورئ چي ناڅاپي په آسمان كي د تالندي غږ اوچت شي، ورپسې له وريځو نه د باران ورېدل پيل شي او پدې باران سره د ځمكي په زړه كي د ژوندو توكو زړي وخوځېږي، وده وكړي او د ځمكي له سخت قشر نه سر رااوچت كړي!! د قيامت په ورځ به هم ټول په يوې چيغي سره له قبرونو نه رااوچت شي او هر كس به د خپل رب په لوري روان شي.

يوه يادونه:

د قرآن د قسمونو په اړه مې ډېري پوښتني درلودي، د ځواب لپاره مې ډېرو تفاسيرو ته رجوع كړې وه، خو بيا مې هم د خپلو ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنو ځواب نه وو ترلاسه کړی، د **۱۳۷۵** کال د جدي په میاشت کي چي هلته د قرآن په ژباړي مصروف وم، د جمعي په شپه، د تهجد د لمانځه په سجده کي، ناڅاپه او د الهام په ډول، د النازعات د سورې د قسمونو په اړه پورتنۍ رأیه راته القاء شوه، چي ماته کاملاً تازه وه او زما د ټولو پوښتنو ځواب پکي نغښتي، لدې شېبي نه مخکي دا رأی هیڅکله زما په ذهن کي نه وه ګرځېدله، پدې سره د قرآن د ټولو قسمونو د فهم په لوري ماته نوي ور پرانستلي شو او زه د خپل رحمن رب لدې ستري پیرزویني نه هومره ممنون یم چي له شکر کولو نه ئې ځان عاجز ګڼم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التکویر

د ستورو او شپې ورځې تګ راتګ شهادت ورکوي چې دا دنیا به خپل ځای بلي ته پرېږدي

د تکویر په مبارکې سورې کې دا قسمونه راغلي:

فَلا أُقسِمُ بِالخُنَّسِ * الجَوَارِ الكُنَّسِ * وَ الَّيلِ إِذَا عَسعَس * وَ الصبحِ إِذَا تَنَفَّس *

نو داسې نده، لوړه کوم پدغو بیا راتلونکو. په دغو تلونکو پټېدونکو او په شپې چې شي په تلو. او قسم د سباوون په سا ایستو.

د قسمونو ځواب دا دی:

إِنَّهُ لَقَولُ رَسولٍ كَرِيمٍ * ذِی قُوَّةٍ عِندَ ذِی العَرشِ مَكِينٍ * مُطاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ * وَ مَا صَاحِبُكم بِمَجنُونٍ *

(c) ketabton.com: The Digital Library

بی شکه چي دا د عزتمن استاځی وینا ده. د عرش خاوند ته مخور او ځواکمن . هلته منل شوی او امین. او ستاسو دا ملګری مجنون ندی.

دلته په څو شیانو لوړه شوې:

- په "خنس" چي معنی ئې بیا بیا راتلونکي ده، شیطان ته پدې خاطر "خناس" ویل شوي چي هغه هم مکرر راځي، وسوسه کوي، بېرته درومي، له بلي ګوښي راوړاندي کېږي او بله وسوسه القاء کوي.
- د دې خناس لپاره دوه نور صفتونه هم ښودل شوي: "الجوار: تلونکي" او "الکنس: پټېدونکي"
- په شپه چي کله په تلو شي.
- او په سباوون چي په سا ایستو شي.

د دغو قسمونو په معنی او د قسمونو له ځواب سره ئې د تړاو په څرنګوالي هلته ښه پوهېدی شو چي لاندي خبري په پام کي ولرو:

لدغو دوو آیتونو نه (واللیل اذا عسعس) او (والصبح اذا تنفس)، په ډېر وضاحت سره معلومېږي چي له (الخنس، الجوار، الکنس) نه ستوري مراد دي، ځکه دا ستوري دي چي هره شپه بیا بیا راڅرګندېږي، په شپه کي ئې د آسمان په غېږ کي خوځېدل راڅرګند شي، له شرق نه طلوع کوي او په غرب کي پرېوځي، د ورځي په رارسېدو سره ترشا او له سترګو پټ شي. که د (الخنس، الجوار او الکنس) الفاظ لدغو آیتونو نه بهر د لغت په کوم کتاب کي او په بل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلام کي وځېږو نو بې شمېره مصداقونه ئې کېدی شي، خو که پدې خاص ځای او لدې نه مخکي او وروسته آیتونو په غېږ کي ئې معنی ولټوو نو له ستورو نه پرته بله معنی ترې نشو اخیستي، ټول مفسرین پدې خبره متفق دي چي پدې الفاظو سره ستورو ته اشاره شوې.

د قیامت منکرین داسي گمان کوي چي دا نړۍ نه بدلېدونکې، ثابته او ابدي نړۍ ده، په تحول او بدلون باور نلري او دا خبره نه مني چي یوه ورځ به دا هرڅه له منځه ولاړ شي. دوی ته د پیغمبرانو علیهم السلام یوه اساسي خبره تل دا وه چي قیامت به راځي، دا ځمکه آسمان او د اوسنۍ دنیا اوسني حالت به ختمېږي، نوي دنیا او نوي ځمکه او آسمان به پیدا کېږي، له انسان سره به د ده د ټولو کړو وړو محاسبه کېږي، سزا او جزا به گوري. د دغي اساسي ادعا د اثبات لپاره دلته ویل شوي: شپه ورځ، د ستورو تگ راتگ، طلوع او غروب ئې دا حقیقت په گوته کوي چي دلته د ثبات او د یوه حالت د دوام په ځای د بدلون او تحول شاهد یو، هره شېبه حالت بدلېږي رابدلېږي، تاسو څنگه دا د بدلېدو رابدلېدو په حالت کي نړۍ ثابته او تغییر نه منونکي گڼئ؟!! پداسي حال کي چي تحول او بدلون د همدې دنیا یو عام او څرگند اصل دی، د دنیا هر څه هره شېبه بدلېږي، دا په آسمان کي خواره واره او څرگندېدونکي پټېدونکي ستوري او دا د شپې او ورځي تگ راتگ، د دې دائمي او مسلسل تحول او بدلون څرگندي بېلگې ستاسو مخي ته، لدې سره سره څنگه د عزتمن پیغمبر هغه خبره نه مني چي وایي: یوه ورځ به دا لمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله رڼا له لاسه ورکړي، ستوري به تیاره شي، غرونه به له خپله ځایه وخوځي او هرڅه به بدل شي؟ د ده پدې خبري خو دا ده د هري شپې ورځي دا تحولات شهادت ورکوي. د "ثبات" او "دوام" عقیده بې بنسټه عقیده ده چي د دنیا مسلسل بدلون ئې ردوي. دا ولې تاسو دغه خپل ملګري پیغمبر ته پدې خاطر مجنون وایې چي د قیامت د راتلو خبره کوي؟!! ده خو د دې خبري حقیقت په څرګند افق کي لیدلی، دغه افق ته د نظر کولو لپاره تاسو ته هم بلنه درکوي، د شپې ورځي تلو راتلو ته وګورئ، د ستورو طلوع او غروب ته وګورئ، دا څه پیغام له ځان سره لري، د ثبات او دوام پیغام که د تحول او بدلون پیغام، د ده خبره تائیدوي که ستاسو؟!! دی خو نه د کاهنانو په څېر دئ چي د "غیب" دروغجني خبري خرڅوي او په څرګندولو کي ئې سخت بخیل وي او هیڅ ته ئې وړیا نه وایي، شکرانې او نذرانې پرې اخلي!! د ده وینا د شیطان د ملګرو له وینا سره مقایسه کړئ، دی څه وایي او هغوی له شیطان نه په الهام اخیستو سره څه وایي؟! سره لدې څنګه د ده دا وینا نه مني، پداسي حال کي چي دا د ده خپله وینا نه بلکه د رب العالمین له لوري د یوې عزتمني، ځواکمني او د نورو مطاع پرښتې په لاس ده ته لېږل شوې وینا ده او هر هغه چا ته لارښوونه کوي چي په سمي او مسقیمي لاري د تلو تکل کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الشفق

د شپې او سپوږمۍ بېلابېل حالت د دې نښه ده چې مرګ د ژوند پای نه؛ بلکه د ابديت په لوري يو پړاو دئ

د الشفق په مبارکې سورې کې له ۱۲تر ۱۹ آيت پورې لاندې قسمونه راغلي:

فَلاَ أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ *
نو نه، زما دې لوړه په شفق وي.

وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ *
او په شپې او څه چې ونيسي په غېږ کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ *
قسم دئ په سپوږمۍ چي مکمل شي.

د قسمونو ځواب دا دی:

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقاً عَن طَبق*
حتماً به له يوی پوړی بلی پوړی ته بر کېږی.

دلته پدغو شيانو لوړه شوې:

په شفق: د آسمان د ژی هغه سره گاره چي د لمر په لوېدو پسې راڅرگنده شي. په شپه او هغه څه چي په خپلي غېږ کي ئې نيسي او خپل تور وزر پرې غوړوي. په سپوږمۍ چي کله بشپړه شي.

د دغو دريو قسمونو ځواب او هغه مطلب چي پدغو قسمونو سره ئې اثباتول په نظر کي دي، دا دی: تاسو به حتماً له يوی پوړی بلی ته پورته کېږی.

راشئ وگورو چي دا قسمونه له ځواب سره څه ارتباط لري او څنگه دا خبره ثابتوي چي انسان به حتماً له يوه حالت نه بل ته خوځېږي؟

دي پوښتنو ته د ځواب موندلو لپاره بايد لاندي خبري په نظر کي ولرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان د مرگ په اړه دوه انگېرني او تحليل درلودي شو:

الف: مرگ د توقف او رکود حالت دی، په مرگ سره انسان له خوځښت او حرکت نه ودرېږي او کار ئې پای ته رسي، مرگ د ده د ژوند او خوځښت وروستي پړاو دی.

ب: مرگ يو مقطعي حالت دی؛ د انسان د هغه مسلسل او پای نه منونکي خوځښت يو حالت چې انتها نه لري، مرگ له يوه حالت نه بل حالت ته يو حرکت دی، مرگ د يوه ژوندون پای او د بل پيل دی، په مرگ سره د هغه چا په لوري درومو چې دا ژوند ئې مونږ ته راکړی.

څوك چې له بياژوندون نه انکار کوي هغه پدې باور وي چې مرگ رکود او سکون دی، په مرگ سره ژوند پای ته رسېږي او حرکت ئې په ټپه ودرېږي، له هغه وروسته بله مرحله او بل پړاو نشته، په مرگ سره د انسان د بدلون او له يوه حالت نه بل ته د خوځېدو سلسله ئې متوقف کېږي، دوی پدې عقيده دي چې د انسان هغه ژوند چې له يوې نطفې پيل شي، وده وکړي، د يوه ماشوم په څېر دنيا ته راشي، ځواني ته ورسېږي، زوړ شي، زوال ئې پيل شي، په مرگ محکوم شي او په همدې مرگ سره ئې هر څه پای ته ورسېږي.

خو الله تعالی دوی ته په ځواب کې فرمايي: داسې نده، نور پړاوونه هم په مخکې لري، حتماً به له يوه حالت نه بل ته د تلو لړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوام کوي، له مرگ نه وروسته نور مراحل هم په مخ کي لري، له يوې پوړۍ به بلې ته پورته کېږي، د بې نهايت په لوري دوامدار او مستمر حرکت کي به نور مراحل هم پلي کړي. د دغه ادعا د اثبات لپاره په څو مشهود او ملموس طبيعي شيانو استشهاد شوی:

۱- په شفق چي د ورځي پای او د شپې پيل اعلانوي. ۲- په شپه چي هر څه له سترگو پټوي. ۳- په سپوږمۍ چي له مختلفو پړاوونو نه تېره او بشپړه شي.

تاسو پدې نړۍ کي د مسلسل بدلون شاهد یاست، گورئ چي ورځ پای ته ورسېږي، د آسمان لمنه سره شي، شفق راڅرگند شي، شپه راورسېږي، خپل تور وزر په هرڅه وغوړوي، څو ساعته وروسته ختمه شي او خپل ځای ورځ ته پرېږدي، آیا دا صحيح ده چي د هري شپې ورځي مرگ د هغه دائمي پای وگڼو او ووايو: بله شپه او ورځ به رانشي؟ سپوږمۍ گورو چي د مياشتي په پيل کي رابره شي، وړه وي، په تدريج سره ستره شي، مکمل شي خو بيا په تدريج سره وړه شي، داسي چي د مياشتي په پای کي له سترگو پټه شي. آيا دا سمه ده چي د سپوږمۍ له مؤقتي پټېدو نه دا گمان وکړو چي بيا به طلوع نه کوي او راڅرگنده به نشي؟

د شپې ورځي تگ راتگ، د سپوږمۍ طلوع او غروب او ستربدل وړبدل، پټېدل او څرگندېدل ټې دا ښيي چي دا نړۍ د مسلسل او مستمر تحول او بدلون صحنه ده، هر څه له يوه حالت نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل حالت ته درومي، په هيڅ مقطع او هيڅ نقطه کي توقف او سکون نشي موندي، د بيا ژوندون منکرين هسي او بې ځايه، مرگ ته د سکون او توقف او د بدلون د پای په سترگه گورئ، دا انگېرنه له هغه څه سره ټکر او تصادم کوي چي د نړۍ له مشاهدي نه ئې ترلاسه کوو. د دې غلطي او بې بنسټې انگېرني د اثبات لپاره هيڅ دليل، د دې ټولي پراخي نړۍ له هيڅ گوټ نه نشو وړاندي کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

المدثر

د سپوږمۍ رابره کېدل، د شپې بېرته ګرځېدل او د سباوون راختل د دې نښه ده چې د دې دنيا پای به د بلې دنيا پيل وي

د المدثر د مبارکې سورې په قسمونو کې د پورتني مطلب په اړه داسې ويل شوي:

كَلاَّ وَالْقَمَرِ *

داسې نده، قسم په سپوږمۍ

وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ *

او په شپې چې ترشا شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَالصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ *
او په سباوون چي روڼ شي

د قسمونو ځواب دا دی:

إِنَّهَا لِإِحْدَى الْكُبَرِ *
بې شکه چي دا یوه له سترو "پېښنو" څخه ده

تر دې د مخه چي د قسمونو او ځواب په اړه ئې څه ووایو باید دا واضح شي چي په ځواب کي کومي پېښني ته اشاره شوې او د "ها" ضمیر څه ته راجع دی؟ او دا د کومو سترو سترو ځیزونو څخه دی؟

که قسمونو او له قسمونو نه مخکي آیتونو ته لږ ځیر شو نو د دواړو پوښتنو ځوابونه په آساني سره موندلی شو؛ په قسمونو کي دریو سترو ځیزونو ته اشاره شوې: سپوږمۍ، د شپې ببرته گرځېدو او د سباوون راختو ته، له اتم آیت نه د قیامت په اړه بحث پیل شوی، خو مخکي لدې چي بحث پای ته ورسېږي د هغه چا په اړه خبره شوې چي مال، ثروت او قدرت مغرور کړی او له پیغمبر علیه السلام او د ده له دعوت سره ئې دښمني ته اړ کړی، دروغجنو تبلیغاتو ته ئې ملا تړلې او د مخالفت او مقابلې د بېلو بېلو مؤثرو لارو په لټه کي دئ، دا بحث له یولسم آیت نه پیل شوی او تر ۳۱ آیت پوري ئې دوام کړی او بیا له ۳۲ آیت نه وروسته د قیامت په اړه ناتمام بحث ببرته پیل شوی او د پورتنیو قسمونو په ترڅ کي د قیامت د اثبات دلائل وړاندي شوی. د ځواب په ترڅ کي د قیامت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د دغو سترو سترو پېښو په خبر یوه بلهستره پېښه ګڼل شوې، د سپوږمۍ د رابره کېدو په څېر او د شپې بېرته ګرځېدو او د سباوون د راختو په څېر. پدې قسمونو سره قرآن خپل مخاطب ته وایي: ته ولې د قیامت له ورځې نه انکار کوې او راتګ ئې محال ګڼې؟ مګر ستا د اقناع لپاره د سپوږمۍ رابره کېدل، له مختلفو پړاوونو تېرېدل، له سترګو پټېدل او بیا راڅرګندېدل کافی نه دي؟ مګر همدا تا ته نه وایي چې له یوه حال نه بل ته اوښتل یو عام الهي سنت دی، د یوه حالت پای د بل حالت پیل دی، مګر ته نه ګورئ چې د شپې پای د ورځې پیل وي، همدا راز چې شپه پای مومي دا نړۍ به پای مومي، خو د دې نړۍ پای د بلې نړۍ پیل دی، ته هسې بې موجبه او بې دلیله دا نړۍ ثابته او تغییر نه منونکې ګڼې او ګمان کوې چې دا حالت به د تل لپاره دوام کوي!! او ستا دا ګمان هم غلط دئ چې که دا عالم ختم شو نو پدې سره هر څه پای مومي، نه بیا ژوندون شته او نه بله دنیا!! ستا دا باور داسې دئ لکه چې څوك ووایي: د سپوږمۍ او لمر غروب د دوی د عمر پای دی، لدې شپې نه وروسته به بله ورځ نه وي او لدې ورځې وروسته به بله شپه نه وي، خو ګورئ چې تیاره شپه خپل ځای روڼ سباوون ته پرېږدي او سپوږمۍ له پټېدو وروسته بیا رابره شي. د الشفق په سوره کې هم دې ته ورته، شفق، د شپې راتګ او د سپوږمۍ بشپړه کېدل د قیامت د راتلو او بیاژوندون لپاره د دلیل په څېر وړاندې شوی.

ځینو مفسرینو په "انها لاحدی الکبر" کې د "ها" ضمیر، "سقر" ته راجع کړی او ځینو نورو "جنود" ته، خو دا نه یوازې ضعیف

(c) ketabton.com: The Digital Library

توجیهات دي بلکه د قسمونو او څواب ترمنځ ژور او عمیق ارتباط پکي له پامه غورځول شوي، د دوی توجیه داسي ده لکه چي څوك ووایي: په سپوږمۍ لوړه کوم چي دوزخ شته، د شپې په بېرته ګرځېدو او د سباوون په بیاراختو لوړه کوم چي د الله لښکري بې شمېره دي!! داسي توجیه نه د قرآن کافر مخاطب ته قناعت ورکولی شي او نه ورته د فهم وړ ده. عجیبه دا ده چي څنګه دغو محترمو مفسرینو د الشفق په سوره کي د همدې قسمونو واضح او څرګند تفسیر له پامه غورځولی، هلته همدا قسمونه د قیامت او بیاژوندون لپاره د دلیلونو په حیث وړاندي شوی او ویل شوي چي د شپې ورځي تګ راتګ، د سپوږمۍ طلوع او غروب او سترېدل وړېدل، پټېدل او څرګندېدل ئې دا ښیي چي دا نړۍ د مسلسل او مستمر تحول او بدلون صحنه ده، هر څه له یوه حالت نه بل حالت ته درومي، په هیڅ مقطع او هیڅ نقطه کي توقف او سکون نشي موندي، د بیا ژوندون منکرین هسي او بې ځایه، مرګ ته د سکون او توقف او د بدلون د پای په سترګه ګورئ، دا انګېرنه له هغه څه سره ټکر او تصادم کوي چي د نړۍ له مشاهدي نه ئې ترلاسه کوو. د دې غلطي او بې بنسټې انګېرني د اثبات لپاره هیڅ دلیل، د دې ټولي پراخي نړۍ له هیڅ ګوټ نه نشو وړاندي کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

البروج

ظالمان بې الهي انتقامه نه پاتې کېږي

د البروج د مبارکي سورې قسمونه دا دي:

وَ السمَاء ذَات الْبرُوج *
قسم دئ د برجونو په خاوند آسمان.

وَ الْيَوْمِ الْمَوْعُود *
قسم دئ په هغې ټاکلې ورځ.

وَ شاهدٍ وَ مَشهُودٍ *
قسم په هر شاهد او هر مشهود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو قسمونو ځوب دا دی:

قُتِلَ أصحَب الأُخدُود * النّارِ ذَات الوَقُود * إذْ هُمْ عَلَيهَا قُعُودٌ * وَ هُمْ عَلى مَا يَفعَلُونَ بِالمُؤمِنينَ شَهُودٌ *
هلاك شول خاوندان د خندقونو. (خندقونه د سره) اور او د ډېر سوند. چي ئی دوی پر غاړه ناست وو. او شاهد د هغه څه چي له مؤمنانو سره ئی کړل!!

لکه چي گورئ په دریو لومړنیو آیتونو کي په څلورو شیانو قسم یاد شوی: "د برجونو په خاوند آسمان"، "هغي موعود او ټاکلي ورځ"، "هر شاهد" او "هر مشهود". د قسمونو ځواب په څلورم آیت کي پدي صیغه مومو: "هلاك شول خاوندان د خندقونو" باید وگورو چي د دغو قسمونو معنی څه او څنگه دا ثابتوي چي د خندقونو خاوندان هلاك شول؟!

لاندي ټکیو ته پام وکړئ:

- "بروج" له "برج" نه اخیستل شوی چي معنی ئې څرگندېدل او ښکاره کېدل دي، په قرآن کي په دغه معنا څو ځایه راغلې، لکه:

وَلاَ تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الجَاهلِيّةِ الأُولَى * الاحزاب: ۳۳
او د مخکني جاهلیت د ځان ښودني په څېر ځانونه مه څرگندوي.

تَبَارَكَ الّذي جَعَلَ فِي السّمَآءِ بُرُوجاً وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَقَمَراً مُنِيراً * فرقان: ۲۱

مبارك دئ هغه ذات چي په آسمان كي ئې بروج (ستوري) رامنځته كړل او په هغه كي ئې روڼ څراغ (لمر) او روښانه سپوږمۍ راپيدا كړه.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجاً وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِين *

الحجر: ۱۲

او بې شكه چي په آسمان كي مو بروج (ستوري) پيدا كړل او هغه مو ليدونكو ته ښايسته كړې.

له دغو ورستيو دوو آيتونو نه په ډاګه معلومېږي چي له بروج نه مراد ستوري دي.

د قرآن له دغو څرګندو لارښوونو سره سره، متأسفانه ځينو مفسرينو له بروج نه د ستورو په ځاي، د يوناني فلسفي هغه دولس ګوني موهومي بروج اخيستي چي د دوی په فلكي اصطلاحاتو كي د لمر د مختلفو منازلو لپاره ټاكل شوي، يونانيانو، د كال په هر فصل كي د لمر دغه منازل او بروج، د خپلو مختلو خدايانو په نامه مسمی كړي او هر برج ته ئې د خپل يوه خدای نوم وركړی وو، دا اصطلاحات له يونان نه هغو اسلامي ملكونو ته راكوز شول چي له يونان سره همسرحده وو، ځيني علماء ترې متأثره شول او هغه ته ئې اسلامي رنګ وركړ.

- د "الْيَوْمِ الْمَوْعُودِ" په هكله د مفسرينو دوه رأيي لرو: ځيني ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قيامت ورځ ګڼي او ځيني ئې د مؤاخذي او عذاب هغه ورځ چي الله تعالی په دنيا کي کافرانو او ظالمانو ته ټاکلې. په دوه دليله د مفسرينو د دوهمي ډلې رأيه ارجح او غوره ده: لومړئ دا چي په همدې مبارکي سورې کي د دوو باغي او عاصي ډلو بد عاقبت ته اشاره شوې، د فرعون او ثمود ډلو ته چي له مهلت نه وروسته د الله تعالی له شديد بطش او مؤاخذي سره مخامخ شول. لدې نه معلومېږي چي له "الْيَوْمِ الْمَوْعُودِ" نه هغه تاريخي ورځي مراد دي چي دوه بېلګې ئې د فرعون او ثمود په قصه کي ګورو. او دوهم دليل دا چي د قيامت په ورځي استشهاد سره دا نشي ثابتېدې چي د اصحاب الاخدود پايله تباهي او هلاکت دی. دا ځکه چي د قرآن کافر مخاطب نه د قيامت په موعود ورځ باور لري او نه پدې باندي استناد سره دا ادعا مني چي د اور د کندو خاوندان به د هلاکت له پايلي سره مخامخ شي. "يوم الموعود" بايد داسي ورځ وي چي د قرآن هر مخاطب هغه د يوه مسلم او انکار نه منونکي حقيقت په حيث ومني او په هغه باندي استناد دی قانع کړي چي واقعاً د اصحاب الاخدود په هکله شوې ادعا يو حقيقت دی. که له "يوم الموعود" نه هغه ورځ مراد شي چي ظالمانو ته ئې د رارسېدو خبر ورکړی شوی، په تاريخ کي په وار وار تکرار شوې، هر پيغمبر خپل قوم د هغې له رارسېدو ويرولی، هيڅ مخاطب له هغې انکار نشي کولی، هر څوك چي تاريخ ته رجوع وکړي د دې ورځي څرګندي بېلګې به ئې مخي ته راشي، همغه ظالمانو ته د مهلت وروستۍ ورځ، په دنيا کي د دوی د مؤاخذي ورځ، پدې صورت کي د قسم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب ترمنځ ئې ارتباط کاملاً جوت کېږي.

پدې توګه د لومړئ قسم ارتباط له ځواب سره داسې دی: دا له بې شمېره ځلاندو ستورو نه ډك آسمان، پدې حقيقت شهادت ورکوي چې دا کائنات حتماً يو داسې ځواکمن مالك او قهار سلطان او واکدار لري چې دا ټول بې شمېره اجرام ئې اداره کوي، هر يو په خپل ځای او خپل خاص مسير کې ساتي، د دوی ترمنځ د تصادم او ټکراو مخه نيسي، هر يو په منظم او مستمر طور په همغه ثابت مدار کې خوځوي چې ورته مشخص شوی. دا خور او پراخ آسمان له دغو ټولو بې شمېره خوځنده اجرامو سره او لدې محکم نظم او ضبط سره، پدې شهادت ورکوي چې دا کائنات هسې بې واکداره ملك ندي، له مهاره وتلي او د ساتونکي او پالونکي واکمن له سلطې او سيطرې فارغ دنيا نده چې په هغې کې هرڅوك هرڅه وکړي، نه پوښتنه وي نه ګويڅنه، نه له ظالم سره حساب وشي او نه د مظلوم لاس نيوي او پوښتنه، نه په نورو تېري کونکي مجازات شي او نه له خپل حق نه د محروم شوو چيغې واورېدې شي. د دې هستې ساتونکی او مالك خدای به حتماً د اور د کندو له خاوندانو نه د دې انتقام اخلي چې د ده مظلوم مؤمن بندګان ئې په الله د ايمان په جرم د اور په کندو کې اچول او هغه به حتماً د دغو مظلومو مؤمنانو پوښتنه کوي او د دوی مظلومانه استغاثه به اوري.

د همدې سورې په څو آيتونو کې الله تعالی د "ملك"، "ذوالعرش المجيد"، "فعال لمايريد" او "محيط" په صفاتو ستايل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی، داسي چي د سورې په ټولو مضامينو ئې سورې غوړولی، دا په خپله ښيي چي د برجونو په خاوند آسمان باندي د قسم موخه دا مطلب ثابتول دي چي دا كائنات داسي باعظمته ساتونكی او پالونكی واكمن لري چي د عرش خاوند دی، په هر څه محيط دی، چي څه وغواړي ترسره كوي ئي. دغه مطلب د الطارق په سورې كي له مزيد وضاحت سره راغلی، هلته هم د آسمان په ځلاندو ستورو استناد شوی او د دې ادعا د اثبات لپاره وړاندي شوی چي هرڅوك د الله تعالی د رعايت او حفاظت تر سيوري لاندي دی، داسي لكه د آسمان دا بې شمېره ځلانده ستوري.

د دوهم قسم ارتباط د قسمونو له ځواب سره داسي دی: "همغه پيژندل شوې موعود ورځ"، شهادت وركوي، "هغه ورځ چي هرڅوك ترې خبر دی"، "هغه چي په تاريخ كي په وار وار تكرار شوې"، "هغه چي د ظالمانو د ظلم ټغر پكي ټولېږي او الهي عذاب پدوي نازل كېږي"، "د مهلت او فرصت وروستۍ ورځ"،" د ظالمانو د ظلم او تېري د پای ورځ" دا شهادت وركوي چي د اصحاب الاخدود پای به هم دې ته ورته وي، آيا نه گورئ چي د مهلت د پای ته رسېدو نه وروسته له ظالمانو سره څه شوي او مالك الملك خدای څنگه په شدت سره مواخذه كړي، هرڅه ئې پدوي رانسكور كړي، تخت او تاج ئي، قصرونه او بنگلي ئي، داسي چي اوس د دوی وران او ويجاړ قصرونه پدې شهادت وركوي چي د ظلم پای وخيم او عبرتناك دی، د ظالمانو د تېري لپاره حد او پای شته، خو د داسي كندي چي په يوم الموعود كي هلته رسي او پكي نسكورېږي. ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغمبرانو او زړه سواندو داعیانو خپل قومونه لدې ورځې ویرولي، لکه چي هود علیه السلام خپل قوم ته وایي:

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ *

الشعراء :۱۳۵

یقیناً چي زه د لوئي ورځي له عذاب نه په تاسو ویرېږم.

د غافر د سورې په ۳۱ آیت کي د فرعون د کورنۍ د هغه مؤمن کس خبره لولو چي فرعونیانو ته په خطاب کي وایي:

يقَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِّثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ * مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْماً لِّلْعِبَادِ *
غافر: ۳۱

ای زما قومه! زه خو یقیناً چي د نورو ډلو د عذاب د ورځي په څېر د کومي ورځي له رارسېدو نه پر تاسو ویرېږم، د نوح د قوم، د هود او د عاد او لدوي نه وروسته قومونو د پایلي او عاقبت نه او الله خو په خپلو بندګانو د ظلم اراده نه لري.

- دریېیم قسم په هر شاهد او لیدونکي شوی، هر د سترګو خاوند چي تاسو ئې پدې دنیا کي ګورئ، د ده د لیدو دا استعداد پدې خبري دلالت کوي چي د ده پیدا کوونکی به حتماً داسي ذات وي چي د لیدو په صفت به متصف وي، دا نشي کېدی چي مخلوق او مصنوع دي داسي صفت ولري چي د ده خالق او صانع دي همدا صفت ونلري، هر مخلوق او مصنوع په اصل کي د خالق او صانع د

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفاتو مظهر وي، پده کي د صانع صفتونه راڅرگند شوي وي، چا چي د نړۍ سترگورو ته سترگي ورکړې او په هغوی کي ئې د ليدلو استعداد ايښی، هغه حتماً "بصير: ليدونکی" دی. نو د هر شاهد او ليدونکي وجود د داسي ذات په شته والي شهادت ورکوي چي شاهد او بصير دی، دا صفت هغه د ځمکي پدې شاهدانو کي ايښی، پدې هکله قرآن په بل ځای کي څومره ښه وينا لري:

أَيَحْسَبُ أَن لَّمْ يَرَهُ أَحَد * أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ * وَلِسَاناً وَشَفَتَيْنِ * وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ* البلد: ۷ـ ۱۰

آيا گمان کوی چي ندی چا ليدلی؟ آيا ده ته مو ورنکړلی دوی سترگی ؟ او يوه ژبه او دوی شونډی؟ او ده ته مو ونښودی دوی لاری؟

څنگه گمان کوي چي نه به د ده د عملونو څارنه کېږي او نه به ئې د کړو وړو په اړه قضاوت، نه ئې اعمال د چا ترسترگو لاندي دي او نه داسي څوك شته چي مکافات يا مجازات ئې کړي؟! پداسي حال کي چي دی په خپله د يوه مخلوق په حيث سترگي لري، د بصيرت خاوند دی، د خپل مافي الضمير د انعکاس لپاره او د خپلو مشاعرو، عواطفو او احساساتو د بيان لپاره او د خپلو قضاوتونو او پرېکړو د اصدار لپاره د ژبې او دوو شونډو په څېر وسايل په واك کي لري، د نورو د عملونو څارنه کوي، د هر ښه او بد په هکله په خپل زړه کي ملاك لري او په ضمير کي لارښود، (ښه) ور ته (معروف)، له هغه سره آشنا، د هغه په هکله ښه احساس په زړه کي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

(بدي) ورته (منكر)، د هغه په اړه په خپل زړه كي د كركي احساس كوي او له خپل طبيعت او مزاج سره ئې ناآشنا مومي، كه په مخلوق كي دا صفات وي، د ده خالق به څنگه دا صفات ونلري؟! دا له شكه وتلي حقيقت دئ چي هر ليدونكي او د ستركو خاوند پدې شهادت وركوي چي د ده پالونكى خداى تر ده زيات ليدونكي، د ده د كړو وړو شاهد او د ده د عملونو څارونكى او قاضي دى. د همدې سورې په ۹ آيت كي همدې مطلب ته اشاره شوې او ويل شوي: او الله په هر څه باندى شاهد دي (وَاللّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيد).

o د څلورم قسم ارتباط له ځواب سره دا سي دى: هر مشهود، هر هغه څه چي په ستركو ليدل كېږي، د دې ادعا په حقانيت ځكه شهادت وركوي چي په ټول كائنات كي هيڅ عبث، خوشي، بې فائده او بې هدفه شي نه موندل كېږي، هري خوا ته چي ستركي ورغړو، هرڅه ته چي پام وكړو، نظم گورو، هرڅه سم پيدا شوي، د خاص هدف لپاره پيدا شوي، په هيڅ ځاى كي خلا، قصور او فطور نشو ليدي، قرآن گواښ كوي چي هيڅوك د نړۍ په هيڅ گوټ كي چاود او خلاء نشي په گوته كولى:

مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ من تَفَاوُت فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى من فُطُورٍ * ثُمَّ ارجِعِ البَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ البَصَرُ خَاسِئاً وَهُوَ حَسِيرٌ * الملك: ۳ـ۴

د رحمن په مخلوقاتو كي بېلوالى ليدى نشي، نو ورغړوه ستركى، آيا گورى كوم يو چاود ؟ بيا هم ورغړوه ستركى په وار وار، راگرځى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په لور به دغه سترګی نامراده او وی به ارمانجنی.

ښه غور وکړه، خپل ټول توان ځواك وكاروه، هري خوا ته سترګي ورغړوه، د الله په مخلوقاتو كي ژوره څېړنه وكړه، وګوره چي پدې ټول عالم كي كوم چاود، خلاء، نقص او قصور په سترګو درځي؟! پدې خور او ستر عالم كي د داسي عيب او نقص د موندلو په طمع به هر محقق او څېړونكی د خپلو سترګو له ستړيا نه پرته بل څه ترلاسه نكړی شي. نو انصافاً ووايي: څنګه ومنو چي په ټول عالم كي دي كمال، ښايست، نظم او هدفوالي وي، د ضوابطو التزام، نه دي چيرته خلاء وي او نه قصور او فطور، خو د انسان دا وړه دنيا، دغه چي د ټول كائنات په نسبت له هيڅ سره برابره ده، دلته دي سراسر بې نظمي وي، انسان دي خپل سر ته پرېښودي شوی وي، داسي چي نه ئې د بدو پوښتنه وشي او نه د ښو تپوس، نه مكافات شي نه مجازات، هغه دي حدود مات كړي، ضوابط او قواعد دي تر پښو لاندي كړي، له حق او حقيقت نه دي انكار وكړي، خو نه دي محاسبه ورسره وشي، نه دي پوښتنه ترې وشي او نه دي د كړو وړو سزا وركړی شي!! دا بې بنسټه او واهي تصور، له هر مشهود نه د هر شاهد له انتباه سره منافات لري او د كائناتو د هغه حميد پالونكي رب په نسبت يوه كركجنه افتراء ده كوم چي د عالم ذره ذره د ده په شته والي او د هر څه په سم او ښه پيدا كولو شهادت وركوي. دا له انصاف نه ليري ظالمانه قضاوت دی!! داسي غلطه انګېرنه او تصور خو پدې معنا ده چي پدې عالم كي نه نظم شته، نه ضوابط او قواعد، حال دا چي هر مشهود په رسا غږ وايي: دلته هرڅه سم دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرڅه ښه او ښایسته پیدا شوي، په سم تقدیر او میزان، هر څه پدې خبري شهادت ورکوي چې دا عالم د یوه "عزیز" او "حمید" ذات له لوري اداره کېږي! د دې عالم ساتونکی او پالونکی رب له دې عیب نه منزه دئ چې د ده په ملك کي دي څوك ظلم وکړي، د ده مظلوم بندګان دي په ناحقه وځوروي، هغوی دي بې وزله او ضعیف وګڼي او له حق نه د لاس اخیستو لپاره دي هغوی تعذیب کړي، حق او د الله د ملك ضوابط دي تر پښو لاندي کړي، له الهي سننو نه دي سرغړونه وکړي، خو الله دي نه له ده سره محاسبه وکړي او نه د مظلوم پوښتنه!! نه دي له ظالم نه انتقام واخلي او نه دي د مظلوم استغاثې ته ځواب ورکړي!! الله تعالی لدې نه منزه دئ چې ذات ته ئې کوم عیب او نقص راجع شي یا افعالو ته ئې کوم اعتراض. نو پدې کي شك نشته چې د اور د کندو خاوندانو ته له تباهي او هلاکت نه پرته بل څه انتظار نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

الطارق

دا بې شمېره ځلانده ستوري چي څوك ساتي هغه د ټولو ساتونكی دی

د الطارق د سورې په لومړئ آيت كي پدې صيغه لوړه شوې:

وَ السمَاءِ وَ الطارِقِ*
لوړه په آسمان او دا دِ شپې ور ټكونكی.

ورپسې ويل شوي:

وَ مَا أدْرَاكَ مَا الطارِقُ* النّجْمُ الثّاقِب*
څه شي خبردار كړی چي څه به وی دا د شپې ور ټكونكی؟ ستوری ځلېدونكی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قسمونو په ځواب کي ویل شوي:

إِن كلُّ نَفْسٍ لمّا عَلَيهَا حَافِظٌ *
هیڅوك داسی نشته چي پر ده نه وی ساتونکی.

پدې آیتونو کي په "آسمان" او "الطارق" لوړه شوې او هغه د دې ادعا د اثبات لپاره د شاهدانو په حیث وړاندي شوي چي "هر نفس یو ساتونکی او حفیظ" لري. د دې لپاره چي پوه شو د قسمونو معنی څه ده او څنګه د دغي لوئی ادعا په حقانیت شهادت ورکوي، باید لاندي ټکیو ته توجه وکړو:

د "الطارق" لغوی معنا په شپه کي راڅرګندېدونکی او ور ټکوونکی ده، چي اطلاق ئې په ډېرو شیانو کېدی شي، خو وروستی آیت ئې مشخص کوي او وايي: "النجم الثاقب: ځلانده ستوري" نو لدې نه مقصد هر ځلانده ستوری دئ چي په شپه کي راڅرګند شي، نه کوم خاص ستوری.

که چیرته قرآن په خپله دا "الطارق" نه وی معرفی کړی او تفسیر ئې مفسرانو ته پرېښي وي، معلومه نده چي لدې نه به څه عجیب او غریب تعبیرونه شوي وو؟! څومره مختلف، بېلابېل او له یوه بل سره متصادم آراء او نظرات به وړاندي شوي وو، څومره د اصلي معنی مغایر معانی او مفاهیم به ئې ورته تراشلي وو، څومره "بطون" او "راز رموز" به ئي له رسا ذهن، رمز پیژندونکي او "بطن فهم" سلیقي نه ورته راایستلي وو؟! مخصوصاً هغو کسانو چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيمار ذهن لري، په څرګندو توکو، روښانه او واضح الفاظو او ځلانده حقايقو، قناعت نه کوي، ظاهر ورته کافی ندي، د "سر او راز" او "مخفي او بطن" رابرسيره کېدو ته انتظار کوي او اعجاز ته منتظر وي!! قرآن د دغه بيمار "ذهنيت" د ښه معرفي لپاره د ابراهيم عليه السلام په قصه کي ځومره ښه فرمايي: ابراهيم عليه السلام وويل: "ربی الذی يحيی ويميت" زما رب همغه دئ چي راژوندي کوي او وژني او همغه چي لمر له مشرقه راپورته کوي، ګورئ چي د ابراهيم عليه السلام لپاره مرګ او ژوند او د شپې ورځي تګ راتګ قطعي دليل دی، له همدې نه خپل رب پيژني، د عالم د همدې ملموس او مشهودو مظاهرو نه د خپل رب په لوري هدايت کېږي او نور کسان هم په همدې شيانو استناد سره د الله تعالي په لوري رابلي، خو نمرود دا استدلال نه مني، هغه کافي نه ګڼي او وايي: (انا احيی و اميت) دا د ژوند او مرګ پرېکړه خو زه هم کولی شم!!

همدا راز قرآن فرمايي:

وَ قَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الأَرْضِ يَنبُوعاً *
أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّن نخِيلٍ وَ عِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الأَنْهَرَ خِلَلَهَا
تَفْجِيراً * أَوْ تُسقِطَ السمَاءَ كَمَا زَعَمْت عَلَيْنَا كِسفاً أَوْ
تَأْتىَ بِاللَّهِ وَ الْمَلَئكَةِ قَبِيلاً * أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرُفٍ
أَوْ تَرْقَى فى السمَاءِ وَ لَن نُّؤْمِنَ لِرُقِيِّك حَتى تُنزِّلَ عَلَيْنَا
كِتَباً نَّقْرَؤُهُ قُلْ سبْحَانَ رَبى هَلْ كُنت إِلا بَشراً رَّسولاً * وَ مَا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَنَعَ النّاس أن يُؤْمنُوا إذْ جاءَهُمُ الْهُدَى إلا أن قَالُوا أ بَعَث اللهُ بَشراً رّسولاً * قُل لَوْ كانَ فى الـأرْض مَلَئكةٌ يَمْشـونَ مُطمَئنّينَ لَنزّلْنَا عَلَيْهِم مّنَ السمَاءِ مَلَكاً رّسولاً *

الاسراء: ۹۰-۹۳

او وئي ويل: هيڅکله به پر تا ايمان رانه وړو ترڅو لدې ځمکې يوه چينه راوبهوې او د خرما او انګورو داسي باغ دي وي چي ويالې پکي وبهوې او يا د خپل ګمان مطابق دا آسمان پر مونږ ټوټې ټوټې راپرې باسي او يا الله او ملائکي مونږ ته مخامخ راولې او يا تا لره مجلل کور وي او يا آسمان ته وخيژې او په ختلو دې هم ترهغه باور نه کوو چي پر مونږ يو داسي کتاب رانازل کړې چي مونږ ئې لولو، ورته ووايه: پاکي ده زما رب لره، آيا زه له يوه بشر استازې نه پرته بل څه يم؟! او کله چي خلکو ته هدايات راغلي نو دوى له ايمان راوړلو نه بل څه منع نه کړل مګر دې خبري چي ويل ئې: آيا الله يو انسان د پيغمبر په حيث مبعوث کړى؟ ورته ووايه: که په ځمکه کي ملائکي وي او ډاډه پکي ګرځېدي نو مونږ به حتماً له آسمانه يوه فرشته د پيغمبر په حيث رالېږې وه.

بيمار ذهنيتونه دغسي وي، خداى په "اعجازونو"، "فوق العاده پېښو" او "فوق طبيعى اسرارو " کي لټوي، دا په طبيعت کي خواره بې شمېره نښې او شواهد ورته کافي نه وي، دا د الله له لوري نه ګڼي، طبيعي پېښې ئې بولي، غواړي خداى د داسي پېښو له مخي ثابت کړي چي غيرطبيعي وي، په "رازونو" او "رموزونو" سره نه په "ښکاره وو" او "څرګندو" سره!! خو د قرآن اسلوب بېل دي، قرآن د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هستي هرڅه او هر حرکت د الله تعالي د ذات او صفاتو نښه او مظهر ګڼي، په همدغو څرګندو شیانو استناد کوي او پدې سره خپله ادعا ثابتوي، په همدې څرګندو په طبیعت کي خورو ورو شیانو لوړه کوي او د خپلي مدعا لپاره ئې د شاهد په حیث وړاندي کوي. د الطارق په سوره کي ګورئ چي د آسمان ترڅنګ په "الطارق: د شپې لخوا راڅرګندېدونکي، هغه ستورو لوړه کوي چي په شپه کي د آسمان په غېږ کي راڅرګند شي، د آسمان په څېر څرګند، مشهود او ښکاره. دغه توضیح او شرح باید د قرآن د نورو قسمونو لپاره د یوه لارښود اصل او اسلوب په حیث ونیسي، چیرته چي د "مقسم به" په پېژندلو کي له ابهام او اشکال سره مخامخ شوي، نو د دغه اصل په رڼا کي ابهام او اشکال رفع کولی شي. لکه چي "الطارق" یو جلی، مشهود او څرګند شي دي: ځلاندي ستوري، همدا راز په نورو مواردو کي هم "مقسم به" د "الطارق" په څېر مشهود او قابل درك شي وګڼئ او هغې رأیې ته هیڅ اعتناء مه کوئ چي لدې نه غیبي او له سترګو پټ شیان مرادوي. دا د قرآن له اسلوب سره مخالف رأیه په دیوار ووهي.

باید دا واضح کړو چي آسمان او په هغه کي ځلانده ستوري څنګه دا ثابتوي چي هر نفس د یوه ذات تر مراقبت او حفاظت لاندي دي؟

پدې پوهېږو چي د دې ستر عالم بې انتها عظمت د شپې لخوا راڅرګند شي، د ورځي لخوا ټول سماوي اجرام له سترګو پټ وي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمر له لوېدو او د شپې له رارسېدو سره سم، ستوري يو په بل پسې راښکاره شي، په خپلو پلوشو سره زمونږ سترگې هځوي، زمونږ د سترگو په وړاندې ودرېږي، مونږ د کائنات د عظمت او پراخوالي تماشا ته رابلي او دا پوښتنه زمونږ په ذهن کې راولاړوي چې پدې خور وور پراخ بې انتهاء عالم کې دا بې شمېره آسماني اجرام څوك اداره کوي؟ څوك ئې ساتي؟ دا کوم ځواك دئ چې هر يو په خپل خپل مسير کې خوځوي او د دوی ترمنځ له ټکر او تصادم نه مانع کېږي؟ بې شکه چې دا آسمان او د هغه په غېږ کې دا بې شمېره ځلانده ستوري پدې شهادت ورکوي چې دا عالم يو ځواکمن او مقتدر ساتونکی او پالونکی لري چې هر جزء ئې په خپل خاص ځای کې ساتي، له تشتت او بد نظمي ئې او په خپلو کې د دوی د تصادم مخنيوي کوي.

گورئ چې قرآن د هغه چا د اقناع لپاره څه وايي چې گمان کوي دا عالم په خپله پيدا شوی او هرڅه ئې طبيعت ته سپارل شوي، نه کوم مراقب لري او نه ساتونکی او محافظ، حوادث په تصادفی طور او په خپله رامنځته کېږي، نه واکمنه اداره شته او نه خاص ضوابط او سنن، قرآن هغه ته بلنه ورکوي چې د آسمان په لوري سترگې واړوه، د هغه وسعت او عظمت ته ځير شه، هغو بې شمېرو ستورو ته پام وکړه چې د دې بې انتهاء فضاء په غېږ کې ئې حفاظت او ساتنه کېږي، په همدې استدلال کوي او انسان ته وايي: هغه ذات چې دا هستی اداره کوي او د هر جزء او ذري ساتنه ئې په واك کې لري، همدا ذات ستا مراقب او ساتونکی هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې سورې په ۱۱او ۱۲ آيتونو کې دوه نور قسمونه راغلي:

والسَّمَآءِ ذَاتِ الرَّجْعِ *
لوړه په آسَمان داَ پر له پسی راگرځوونکی.

وَالأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ *
لوړه پدی ځمکی چاودېدونکی.

د قسمونو ځواب دا دي:

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ * وَمَا هوَ بِالْهَزْلِ *
بی شکه چي دا پرېکنده وينا ده. او نده هغه خوشې بيهوده.

د قسمونو او ځواب شرحه دا ده:

o په لومړي قسم کي آسمان ته " ذَاتِ الرَّجْعِ: پر له پسی راگرځوونکی" ويل شوي، د کلام له فحوی او د قرآن د نورو آيتونو په رڼا کي پدې پوهېږو چي دلته په " ذَاتِ الرَّجْعِ" سره باران ته اشاره شوې، دا باران دئ چي د اوبو د بخاراتو په بڼه کي له ځمکي د آسمان په لوري وخوځېږي او آسمان ئې بېرته د ځمکي په لوري راوگرځوي.
o په دوهم قسم کي ځمکي ته " ذَاتِ الصَّدْعِ: چاودېدونکي" ويل شوي چي مراد ئې د نباتاتو په رازرغونېدو سره د هغې چاودل دي.
o د قسم په ځواب کي دا خبره نده واضح شوې چي لدې پرېکنده

(c) ketabton.com: The Digital Library

وينا نه كومه وينا مراد ده؟ خو كه لږ غور وكړو نو ګورو چې له قسمونو نه مخكې په اتم آيت كې ويل شوي: إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ * : بې شكه چې هغه ئې په بيا راګرځولو توانا دي. د دغې ادعا د اثبات لپاره دا قسمونه راغلي او ورپسې ويل شوي چې دا پرېكنده وينا ده او هسې بيهوده خبره نه ده.

o له آسمانه د اوبو په راورېدو سره د ځمكې له زړه نه د نباتاتو رازرغونېدل ښيي چې الله تعالى د مړو په بياژوندي كولو قادر دي، تاسو تل دا بياراژوندي كېدل په خپلو سترګو ګورئ، نو څنګه د بياژوندون خبره يوه بابيزه او خوشې خبره ګڼې؟!!مګر له آسمانه د اوبو راورېدل او پدې سره د مړې ځمكې ژوندي كېدل او د رنګ رنګ نباتاتو رازرغونېدل د دې ادعا څرګند او قطعي ثبوت ندي؟!

له مجدد ژوندون نه خو هغه څوك انكار كولى چې په خپل ټول ژوند كې ئې د دې كومه بېلګه نه وي ليدلې، ته خو هره شېبه ګورئ چې د اوبو يوه "قطره" په نطفې او انسان بدله شي، له مړې او ژوول شوې دانې او مېوې نه د انسان په بدن كې ژوندي نطفه جوړه شي، مړه ځمكه په يوه باران سره وخوځېږي او ګڼ شمېر ژوندي توكي راشنه كړي. نو ته څنګه بياژوندون محال ګڼې؟!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

الفجر

د هري شپې په پای کي سباوون دا خبره کوي چي ستا رب ظالمانو ته په کمين کي دئ

د الفجر د مبارکي سورې قسمونه دا دي:

وَ الْفَجْرِ * وَ لَيَالٍ عَشرٍ * وَ الشفْعِ وَ الْوَتْرِ * وَ الَّيْلِ إِذَا يَسرِ *

قسم په سباوون. قسم په هرو لسو شپو. قسم په هغه جفت او طاق. او په شپې چي شي روانه.

له قسمونو نه وروسته دا خبره شوې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هَلْ فی ذَلِك قَسمٌ لِّذی حِجْرٍ *
آیا پوهیالیو ته به پدی کي قسم وی ؟

بیا د عاد، ثمود او فرعون تباهي او هلاکت ته پدي ډول اشاره کوي:

أ لَمْ تَرَ كَيْف فَعَلَ رَبُّك بِعَاد * إِرَمَ ذَات الْعمَاد * الّتی لَمْ يخْلَقْ مثْلُهَا فی الْبلَد * وَ ثَمُودَ الّذینَ جَابُوا الصخْرَ بالْوَاد * وَ فرْعَوْنَ ذی الأَوْتَاد * الّذینَ طغَوْا فی الْبلَد * فَأكْثَرُوا فیهَا الْفَسادَ * فَصب عَلَيْهِمْ رَبُّك سوْط عَذَابٍ *
ودی نه لیدو چي څرنګه ئی وکړلو له عاد سره ستا رب ؟ د ارم "عاد"، آ خاوند د جګو ستنو. آ چي نه وو پیدا شوی په ښارونو کي په څېر ئی. او ثمود سره چي تېږی ئی درو کي وتراشلی. او فرعون سره خاوند د آ میخونو. هغه خلك چي ښارونو کي ئی وکړه سرکشي. فسادونه ئی ډېر کړی په هغو کي. نو رب دي پری راپرېښوده متروکه د عذاب.

او وروسته د قسمونو ځواب پدي صیغه راغلی:

إِنّ رَبّك لَبِالْمِرْصادِ *
بی شکه چي ستا رب دئ په کمین کي.

پدي مبارکو آیتونو کي په څلورو شیانو د لوړي شاهد یو، راشئ وګورو چي په څه څه لوړه شوې او د قسمونو ځواب څه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د قسمونو او ځواب ترمنځ ئې ارتباط څنګه دي؟ او د کومي ادعا د اثبات لپاره پدې شیانو لوړه شوې؟

که لږ دقت وکړو نو متوجه کېږو چي له قسمونو نه وروسته په اتو آیتونو کي د دریو باغي او عاصي ډلو: عاد، ثمود او د فرعون د قوم شوم او کرغیړن عاقبت ته اشاره شوې، دا هره ډله په خپل خپل وخت کي پیاوړې، ځواکمنه او په وسایلو سنبال ډله وه، چي د فساد، ظلم او طغیان په وجه مؤاخذه شول او په الهي دردناك عذاب اخته. په ۱۴ آیت کي د یوې ډېري مهمي ادعاء شاهد یو، چي په ټول قاطعیت او تأکید سره مطرح شوې، دا چي "ستا رب حتماً په کمین کي دي". دغه ادعا د مخکنیو قسمونو ځواب دي، د هغې د اثبات لپاره په دغو قسمونو او پورتنیو تاریخی مثالونو استناد شوی. د دې لپاره چي پوه شو دا قسمونه څنګه دا ادعا اثباتوي چي ستا رب د شر او فساد ځواکونو ته په کمین کي دي، باید لاندي خبرو ته توجه وکړو:

- د قسمونو په سر کي "الفجر: سباوون" ذکر او ورپسې "لیال عشر: لسګوني شپې" او په پای کي ئې د "اللیل اذا یسر: او په شپې چي شي روانه" دا ښیي چي په منځنیو قسمونو کي هم باید د شپې په اړه خبره شوې وي او له "الشفع و الوتر" نه هم باید جفت او طاق شپه مراد وي نه بل څه، د بیان له فحوی نه په ټول صراحت سره معلومېږي چي له سباوون نه هر سباوون، له لسګونو شپو د هري میاشتي لسګوني شپې او له جفت او طاق نه هره جفت او طاق شپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد ده. د الهي بليغ کلام دقيق نظم او يووالي همدا ايجابوي، په بل څه د هغوی اطلاق، بې بنسټه او بې ځايه تعبير دئ چي هيڅ دليل ورته نشو وړاندي کولی.

- د دغو آيتونو الفاظ عام دي، دا سمه نده چي تر خاص سباوون او خاصو شپو ئې محدود کړو، د آيتونو په الفاظو کي هيڅ داسي نښه نه گورو چي اختصاص ترې ثابت شي.
- د الهي کلام بلاغت دا تقاضا کوي چي د نوموړو قسمونو او ورپسې تاريخي مثالونو او د قسمونو د ځواب ترمنځ بايد ژور او دقيق ارتباط وي.
- ته چي هر سحر، د "شپې" د ختمېدو او د سباوون د راختو شاهد يې، هره جفت او طاق شپه گورئ چي پای لري، سره لدې چي په هغوی کي د تياري او روښنائي له اړخه او د اوږدوالي لنډوالي له پلوه او په هغوی کي د سپوږمۍ د شکل او هيئت له لحاظه تفاوت وي، خو هره يوه پای مومي او خپل ځای ورځي، رڼا او روښنائي ته پرېږدي. د هري مياشتي لسيزي گورئ چي په لومړي کي سپوږمۍ وړه وي او ورو ورو ستره شي، د شپو لومړۍ برخي ئې سوکه سوکه تر مخکي نه زياته روښانه وي، په منځنۍ لسيزي کي د شپو ډېره برخه روښانه او د سپوږمۍ زياته برخه څرگنده وي او په ورستۍ لسيزي کي سپوږمۍ وړه وي او رڼا ئې ضعيفه، د شپو لومړۍ برخه تياره او وروستۍ ئې نسبتاً روښانه. تر هغه چي د وروستۍ لسيزي په وروستۍ شپه کي سپوږمۍ له سترگو پټه شي، مياشت پای ته ورسي او خپل ځای بلي مياشتي ته پرېږدي. همداراز چي هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سباوون د شپې تیاره زړه په روڼ فجر سره څېري شي، د سباوون ځلانده توره د شپې په تور سر راپرېوځي، د شپې توره پرده څېري او فجر طلوع کوي، باید مطمئن وي چې د جهل، ظلم او فساد توره شپه به همداسې ختمېږي.

ډېره عجیبه ده چې ځینو مفسرینو "رحمهم الله"، له "فجر" او "لیال عشر" نه خاص اوقات او له جفت او طاق نه له شپو نه پرته نور څه مراد کړي!! د دغو کمزورو آراوو په هکله باید ووایو:

- عام الفاظ ئې خاص کړي.
- د قسمونو او ځواب ترمنځ ارتباط ئې له پامه غورځولی.
- داسې ئې انګارلي چې دا قسمونه د "مقسم به" په عظمت د اعتراف په څېر ذکر شوي نه د استشهاد او استناد لپاره، حال دا چې خبره برعکس ده، الله لدې ډېر لوړ دئ چې د کوم څه د عظمت لپاره په هغه لوړه وکړي، دا کار له انسان سره ښائي نه له رب العالمین سره، د قرآن قسمونه د استشهاد لپاره او د مدعا د اثبات په منظور راغلي.

که "فجر"، "لیال عشر" او "الشفع و الوتر" خاص اوقات ونیسو، نو په هغوی باندې لوړه دا مدعا څنګه ثابتوي چې ستا رب ظالمانو ته په کمین کې دی؟!! او دا به د فرعون، عاد او ثمود د قومونو له تباهۍ سره څه تړاو لري؟!! پداسې کمزورې توجیه سره خو د الله له بلیغ کلام نه بې ربطه جملات جوړېږي، یووالی او دقیق نظم ئې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه ځي.

دا آیت "هل فی ذلك قسم لذی حجر" په ډېر وضاحت سره ښیي چي په مخکنیو آیتونو کي راغلي قسمونه "دلائل" او "شواهد" دي، نه مجرد قسمونه. "عقل" ئې مخاطب کړی او وايي چي "د عقل خاوندان" ئې په حقیقت پوهېدی شي، "ذی حجر" د دغو قسمونو د مدعا حقیقت درك کولی شي. د دې قسمونو اساسي "مدعا" دا مطلب ثابتول دئ چي "خدای ظالمانو ته په کمین کي دي"، د دغي مدعا د اثبات لپاره لومړي د هري شپې په پای کي د سباوون په راختو استناد شوی او ویل شوي چي هره شپه، څه جفت څه طاق، څه د میاشتي د یوې لسیزي څه د بلي لسیزي، بالآخره د فجر په راختو پای ته رسي، همداراز به د ظلم شپه ختمېږي او تغر به ئې ټولېږي، د هغو لپاره چي "د عقل خاوندان" وي همدا دلیل کافي دي، بیا پدې پسې متصل، د پورتني حقیقت او الهي سنت څو تاریخي بېلگې رااخلي او د مخاطب مخي ته ئې ږدي او همدغه ادعا د تاریخ په پاڼو د استناد له لاري ثابتوي. دا دئ تاریخ شاهد دي، د عاد، ثمود او فرعون پایله څه وه؟ متمدن، ځواکمن، مسلح، د زر او زور خاوند، خو ظالم، مفسد، عاصي او طاغي!! یو ئې " ذات العماد: د لوړو لوړو جڼو او جگو جگو بنگلو خاوند" بنگلي ئې د ضرورت لپاره نه، بلکي عبث، خوشي او د خپل قدرت او زور ځواك د ښودو لپاره، بل ئې ثمود چي تېرېږي به ئې تراشلي او په غرونو کي ئې ځانته مجلل کورونه جوړول، دریېم ئې فرعون چي د خپلو مخالفینو په لاس پښو کي ئې میخونه ټکوهل، نه یوازي د عادي مخالفینو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

حتی د خپلي میرمني په لاس پېښو کي هم!! پدوي ټولو د الهي عذاب متروکه راپرېوته، د دنیا له صفحي حذف شول، د دوی د هلاکت دوه اسباب وو: الف- طغیان او سرغړاوي ئې وکړ او زر زور مغرور کړل. ب: په ځمکه کي د ډېر فساد باعث شول.

نو که د طغیان او فساد په وجه په مخکنیو ظالمانو الهي عذاب نازل شوی، نو اي ظالمانو! پدې پوه شي چي ستاسو پایله هم دې ته ورته ده. پدې پوه شي چي الله هر ظالم ته په کمین کي دي، مهلت ورکوي خو غافل کېږي نه، لکه یو شکاري چي د خپل شکار لپاره کمین نیسي، شکار ته موقع ورکوي چي بې باك او بې اعتناء د کمین په لوري وخوځي، په خاص وخت او ځای کي ئې کار کوي، همداراز الله تعالي ظالمانو ته مهلت ورکوي، تر خاص وخت پوري ورته انتظار کوي، ظالم له خپل عاقبت نه بې خبره، په الهي مهلت او فرصت غولېدلی، په ظلم، فساد او طغیان کي مخکي درومي، ناڅاپه له الهي کمین سره مخامخ کېږي او د عذاب متروکه په سر خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

البلد

له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ کېدل د الله له رعایت نه د محرومیت نښه نده، برعکس دا یو ثابت او عام الهي سنت دي

د البلد د مبارکي سورې په لومړي آیت کي قسم پدې صیغه راغلی:

لا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ* وَ أَنت حِلٌ بِهَذَا الْبَلَدِ * وَ وَالِدٍ وَ مَا وَلَدَ *

نه، قسم می پدی ښار. او ته حلال گڼی کېږی پدی ښار کي. او قسم می په هر پلار او په هر ځوی.

دلته څو خبرو ته پام وکړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

o ځیني ګمان کوي چي د قسم نه مخکي "لا" اضافي ده او ځیني نور وايي چي دا د قسم د نفي لپاره ده، پدې معنی چي لوړه نه کوم، دا دواړه توجیهات کمزوري دي، په قرآن کي نه اضافي څه شته او نه کم او دا دوهمه توجیه خو تر دې هم ډېره کمزوري او خرابه چي د غیر ضروري خبري له کولو سره ئې مترادف کوي، که معنی ئې دا وي چي پدې ښار لوړه نه کوم نو د دې خبري د کولو ګټه څه شوه؟!! غوره او دقیقه توجیه دا ده چي پدې "لا" سره د مخاطب وینا او دعوی رد شوې او د ده د ذهنیت له ردولو نه ورسته، مختصر مکث دئ او بیا ویل شوي چي پدې ښار مې قسم، یعني داسي نده چي تاسو ئې ګمان کوي، زما دي پدې ښار او په هر پلار زوي قسم وي چي انسان په کړاو او ستونزو کي پیدا شوی. د قرآن په ډېرو ځایونو کي کلام په "لا" او "فلا" پیل شوی، په انساني محاوره کي هم د دې شاهد یو چي معمولاً انسان د خپل مخاطب خبره په لا او نه سره ردوي او ورپسې خپله خبره کوي.

o د دې خبري "پدې ښار کي ته حلال یې" معنی دا ده چي: د مکې پدې ښار کي چي د "بیت الحرام" محدوده ده، جنګ پکي حرام دي، پدې کي خلك د خپل پلار له قاتل نه هم د غچ اخیستو هڅه نه کوي، د بوټو او ونو له شکولو ئې ډډه کوي، د ځناورو او حشراتو له وژلو هم ځان ساتي، ښکار پکي حرام ګڼي، د هرڅه حرمت پکي ساتل کېږي، خو اي پیغمبره!! دلته ستا هتك حرمت، له تا سره دښمني او مخالفت، ستا د یارانو تعذیب او وژنه، نه یوازي جائز ګڼل کېږي بلکي د ثواب کار ئې شمېري!! ټول د "حرمت" په "حریم" کي دي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته له حرمت نه محروم او حلال!! که د سورې په متن کي او د قسمونو او ځواب ترمنځ ارتباط ته لږ ځير شو نو پدې خبري پوهېدل آسانه شي چي له "أنت حِلٌ بهَذَا الْبَلَد" نه مراد همدا مطلب دئ نه بل څه.

o په دربیم آیت کي "والد و ما ولد" د نکيره په صيغه راغلي او معنی ئې هر پلار او زوي دي، نه خاص پلار او زوي.

له قسمونو وروسته ويل شوي:

لَقَدْ خَلَقْنَا الانسنَ فی كَبَدٍ*

بی شکه چي انسان مو پيدا کړی په سختی کي.

دا د مخکنيو قسمونو ځواب دي، بايد وګورو چي دا قسمونه څه مطلب افاده کوي او څنګه د دې ادعا په حقانيت شهادت ورکوي چي "الله تعالی انسان په محنت او مشقت کي پيدا کړی" او په "هذا البلد" او "والد و ماولد" باندي د لوړي او ځواب ترمنځ ئې څه رابطه ده؟ پدې خبرو د پوهېدو لپاره لاندو نقاطو ته توجه وکړئ:

هغو خلکو چي د پيغمبر عليه السلام او د ده له دعوت سره مخالفت ته ئې ملاتړلي وه، خپل ټول وسايل او امکانات ئې د دې الهي نهضت د مقابلې لپاره کارول او د پيغمبر عليه السلام ياران ئې د مکې په مبارکي وادي، دا د الله د کور حرم کي، ترشديد تعذيب لاندي نيولي وو ، ويل به ئې: پدې خبري څنګه باور وکړو چي محمد صلی الله عليه و سلم د خدای پيغمبر دي، د ټولو ملائکو مطاع جبرئيل د الله له لوري ده ته د الهي وحي قاصد دي، دا ادعا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي چي لار ئې حقه او الله ئې مل دئ!! پداسي حال کي چي دی او یاران ئې له دغو سختو کړاوونو او ستونزو سره مخامخ دي، په هرگام مصیبتونه او ابتلاءات ورته منتظر، تعذیب کېږي، له ملك نه شړل کېږي او وژل کېږي!! دا ولې د ده خدای د ده مرسته نه کوي؟ ولې ملائکي د ده مرستي ته نه راځي؟ ولې د ده مخالفین د الله په عذاب نه اخته کېږي؟ الله جل شأنه پدغي مبارکي سورې کي دوی ته دا ځواب ورکوي: له کړاوونو او ستونزو سره مخامخ کېدل یو ثابت الهي سنت دي، خدای جل شأنه انسان داسي پیدا کړی چي خامخا به د راز راز محنتونو او مشقتونو له کړلېچونو نه تېرېږي، لوړي ژوري به گورئ، کړاوونه به گالي، له مصیبتونو سره د چا د مخامخ کېدو معنی دا نده چي هغه د الله له تائید نه محروم او لاره ئې ناسمه ده!! تاسو سخته اشتباه کړې چي دا انگېرنه مو د خپلو قضاوتونو لپاره ملاك او معیار گرځولی، مگر د دې ښار د جوړېدو له قصې خبر نه یاست چي څنگه ستاسو جد ابراهیم علیه السلام د خدای خلیل، خپله ناتوانه میرمن، هاجر او خپل وړوکي ماشوم زوي، اسمعیل علیه السلام پدغي سوزنده وادي کي هغه وخت یوازي پرېښودل چي نه پکي د څښاك اوبه وي، نه ونه او بوټي، نه سیوري، نه حیوان او انسان، ویرونکي وچه دره او سپیره ډاگ، دواړه ئې د الله په حکم دلته یوازي پرېښودل، څومره ستره ابتلاء، هم پلار ته او هم مور او زوي ته!! څومره سختي ورځي پرې راغلې؟ که ابراهیم علیه السلام دا د کعبې معمار او زوي ئې اسمعیل ذبیح الله، هغه دوه ستر شخصیتونه چي تاسو اي قریشو! ځان ورته منسوبوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې انتساب فخر کوي، که دوی لداسي ابتلاءاتو سره مخامخ شوي او تاسو دا نه وایاست چي ولې ستاسو جد لداسي سختو ورځو سره مخامخ شوي نو د محمد علیه السلام په اړه ولې دا خبره کوي؟ د پیغمبرانو د ابتلاءاتو قصې خو دا حقیقت ثابتوي چي دا یو ثابت الهي سنت دي.

o د هر انسان د ژوند بهیر ته پام وکړئ، که پلار وي او که زوي، د هرچا ژوند له لوړو ژورو ډك، کمزوي، ضعیف او محتاج دنیا ته راشي، بل ته په هرڅه کي اړ، لاس پښي وهي، له یوه نه بل اړخ ته نشي اوښتي، بل څوك باید د ده مرسته وکړي، خپله غذا په اوښکو، ژړا او چیغو ترلاسه کوي، چي له ځمکي د پورته کېدو شي نو هرگام په ډېر زحمت پورته کوي، په هر قدم کي پر مخ لوېږي، له راز راز بیماریو سره د دوامداري مقابلې لړۍ ئې په مخ کي، دردونه او رنځونه، تر څو ځوان شي، د ژوند بهیر ئې نوي پړاو پیل کړي او ستونزې ئې نوي بڼه او پیچلي ابعاد، له یوې نزاع لا نه وي فارغ شوی چي په بلې سر شي، یو مشکل ئې لا نه وي حل چي له بل سره مخامخ شي، له یوې بیماري روغ شي په بلې اخته، دغه دئ د انسان د ژوند حقیقي انځور، له ستونزو سره مخامخ کېدل ئې د ژوند طبیعي بهیر، د الهي سننو مطابق او د ژوند لازمه. خدای جل شأنه انسان داسي ندي پیدا کړی چي تل به د گلانو د پاڼو په بستر څملي، الله د گل ترڅنگ اغزي پیدا کړي، د خندا تر څنگ ژړا، د خوشحالي ترڅنگ غم، د سوکالي ترڅنگ ستونزې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

الشمس

که بریا غواړې خپل نفس تزکیه کړه

د الشمس د سورې قسمونه دا دي:

وَ الشمْسِ وَ ضحَاهَا *
قسم په دغه لمر او په غرمه ئی.

وَ الْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا*
قسم پدی سپوږمۍ چې شي ورپسی .

وَ النهَارِ إِذَا جَلَّاهَا *
قسم پدغې ورځ چې ئی څرګند کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَ الَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا *
قسم پدغې شپې چې ئې راونغاړې تیاره کې.

وَ السمَاء وَ مَا بَنَاهَا *
قسم پدې آسمان او دغه رنگه جوړېدو ئې.

وَ الأَرْضِ وَ مَا طحَاهَا *
قسم پدغې ځمکې او داهسې خورېدو ئې

وَ نَفْسٍ وَ مَا سوّاهَا * فَأَلهَمَهَا فجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا *
قسم په دغه نفس او داهسې سمبدو ئې. چې الهام ئې ورته وکړ د فجور او ځان ساتو ئې.

له لومړي آيت نه تر ۸ پوري په څو شیانو لوړه شوې او ورپسې ویل شوي:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زكّاهَا * وَقَدْ خَابَ مَن دَسّاهَا *
بې شکه بریالی شو هغه څوك چې پاك ئې کړلو،او بې شکه نامراد شو هغه څوك چې وئې لړلو.

باید وگورو چې د دغو قسمونو او ځواب تر منځ ئې څه رابطه شته، دا قسمونه څنگه دا خبره ثابتوي چې: هغه کس بریالي شو چې خپل نفس ئې تزکیه کړ او هغه نامراد شو چې ککړ ئې کړ" ځواب دا دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه څنګه چې د دې عالم حکیم خالق، ستا د ځمکې د روښانه کولو لپاره داسې لمر پیدا کړی چې نه یوازې ستا د ځمکې "کور" ته رڼا ورکوي بلکه حرارت هم ورکوي، د لمر له "حرارت" او "نور" نه پرته به ستا په تیاره او سړې ځمکې باندې ژوند ممکن نه وو، همداراز ئې ستا د لارښوونې لپاره ستا په نفس کې د سالم فطرت او حساس ضمیر روڼ څراغ ایښې، داسې لارښود چې هم تا ته "فجور" درښیې او هم "تقوی"، ښه درته ښایسته او آشنا کړې او بد درته منکر او کرکجن.

ته په آسمان کې ګورې چې د "لمر" له پرېوتو سره سم سپوږمۍ راڅرګنده شي، دا سپوږمۍ چې د شپې ننبه ده، نه له ځانه نور لري او نه حرارت، که لدې نه ستا د ځمکې په لور د نور پلوشې رادرومي، نو دا په خپله د دې نه بلکه د لمر وړانګې دي چې دا ئې د یوې آئینې په څېر ځمکې ته منعکس کوي. که لمر پرېووت سپوږمۍ راځي او د شپې راتګ اعلانوي، همداراز که ستا د ضمیر څراغ خړ او مړ شو، نو نامراده شوې او تیاره دې په برخه شوه.

o ته ورځ ګورې چې لمر راڅرګند کړي، ورځ د ځمکې هغه حالت دئ چې لمر ته مخه کړي، پدې سره روښانه شي، رڼا او حرارت ئې په برخه شي، هر څه پکې وینې شي، وده، حرکت او خوځښت پکې پیل شي او ته شپه ګورې چې لمر پټ کړي، شپه د ځمکې هغه حالت دئ چې لمر ته شا کړي او پدې سره له نور او حرارت نه محرومه او تیاره ئې په برخه شي، د خوځښت او حرکت ځای رکود او جمود ونیسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا د "نفس" هم دغه حالت دي، که دي "تزکيه" کړ او پاك صاف دي وساتو، بريالي شوې او که دي "ولړلو" نو ناکام او نامراد شوې. که تا د خپل نفس لمر "دا حساس ضمير" او "دا لاربنود څراغ" روښانه کړ نو "رڼا"، "ژوندون"، "وده" او "بيداري" به دي په برخه شي او که دي خړ او دپ کړ نو "تياره"، "خوب" او "رکود او جمود" به درته مخه کړي. دلته دې مطلب ته اشاره کول هم ضروري برېښي چي دا ولې قرآن د دې په ځای چي ووايي: د لمر په تلو راتلو سره شپه او ورځ راځي، برعکس وايي: ورځ لمر راڅرگند کړي او شپه ئې پټ کړي؟! د بيان پدغه اسلوب سره قرآن يوه داسي ستر حقيقت ته اشاره کړې چي انسان يوازي څو کاله د مخه په ۱۹ پيړۍ کي پرې پوه شو. انسان مخکي پدې نه پوهېدو چي شپه او ورځ په اصل کي د ځمکي دوه خاص حالتونه دي چي د ځمکي په حرکت پوري ارتباط لري، نه د لمر په حرکت پوري، د ځمکي حرکت دئ چي کله د لمر د څرگندېدو باعث شي او کله ئې د پټېدو، د بيان دا دقيق اسلوب نه يوازي د قسمونو له ځواب سره ژور ارتباط لري بلکي له يوه ستر علمي حقيقت نه هم پرده اوچتوي. لکه چي د ځمکي د شپې او ورځي باعث په خپله ځمکه ده، ستا د نفس د شپې ورځي باعث هم په خپله ستا نفس دي.

همدا راز ته په خپلي فضاء کي لوړ او اوچت آسمان گوري او تر خپلو پښو لاندي پرېوتې ځمکه، ستا نفس هم دې ته ورته دوه حالته درلودي شي، يا به لوړ درومي يا به له ځمکي سره نښلي، يا به د ارتقاء او رشد لار نيسي او عزت، رفعت او سرلوړي ته به رسي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا به د ځوږ، سقوط، هبوط او پرېوتو لار غوره کوي او د ذلت او سپکاوي په کنده کي به پرېوځي. قرآن په ډېرو نورو ځایونو کي هم دې ته ورته د ځمکي په لوري دروند کېدل، په ځمکي پسې نښتل او د هبوط او سقوط اصطلاحات هلته کارولي چي ذلت، رذالت او سپکاوی افاده کړي، ذلت ته غاړه ایښودل او په سپك ژوند د انسان رضایت تمثیل کړي او پورته تګ ئې د معنوي ارتقاء او روحي رشد لپاره کارولی.

په ۵، ۶او۷ آیت کي د "مابنٰاها، ما طحٰها و ماسوٰها" په اړه د مفسرینو دوه رأیي زمونږ مخي ته راځي چي دقیقه او ارجح ئې دا ده: پدې آیتونو کي "ما" مصدری ده او د آیتونو ترجمه داسي ده: قسم پدی آسمان او دغه رنګه جوړېدو ئی. قسم پدغي ځمکی او داهسی خورېدو ئی. قسم په دغه نفس او داهسی سمېدو ئی . د دې رأیي د ترجیح دلائل دا دي:

د کلام بلاغت او د آیتونو ترمنځ نظم او تړاو دا تقاضا کوي چي د مخکنیو او وروستنیو آیتونو په څېر دلته هم باید په څرګندو شیانو لوړه شوې وي، لکه چي په نورو آیتونو کي په لمر او غرمه ئي، په سپوږمۍ چي په لمر پسې راشي، په ورځ چي لمر څرګند کړي، په شپه چي لمر پټ کړي، په آسمان او په ځمکي لوړه شوې ،په "مابناها، ما طحها و ماسوها" کي هم باید څرګندو شیانو ته اشاره شوې وي، د قرآن اسلوب دا دئ چي "مشهود" او "ملموس" شي د "غیب" او له سترګو پټو شیانو د اثبات لپاره شاهد راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که "ما" د "من" په معنی ونیولی شي نو د قسمونو معنا به دا شي چې په ټولو کې په الله لوړه شوې، چې پدې سره له یوې خوا د بلاغت مغایر تکرار راځي او له بلې خوا په الله تعالی باندې لوړې سره "کافر" مخاطب پدې نشي قانع کېدی چې د نفس تزکیه په بریا منتج کېږي او تدسیه ئې په خسران او نامرادي.

نو پدې قسمونو سره انسان ته ویل شوي: که ستا نفس همت وکړ اوچت او لوړ اهداف ئې غوره کړل، له تیارو د وتلو تکل ئې وکړ، له ځمکنیو ټیټو جاذبو نه ئې ځان وژغورو، د لوړو په لوري ئې د الوتو پیاوړي وزرونه پیدا کړل، بریا دې په برخه کېږي، خو که دې نفس په تیاره، ناپاکي او پلیدي کې پاتې شو، له هغه نه د وتو همت او جرأت ئې ونه کړ، ذلیل، زبون، شقي او بدمرغه به شي. لکه چې په طبیعت کې روڼ او تود لمر ګوري،او سپوږمۍ چې په خپله تیاره ده او لمر ئې روښانه کوي، شپه او ورځ ګوري چې یوه لمر متجلي او څرګند کړي او بله ئې پټ، لوړ آسمان او ټیټه پرته ځمکه ګوري، په خپله د انسان دننه د" تقوی" الهام او د "فجور" د وسوسي شاهد یې، نو پدې پوه شه چې ستا د روح او نفس هم دوه حالته دي: یا به هغه تزکیه کوي، وده به ورکوي، لوړ به ئې بیایې، ارتقاء به ورکوي او پدې سره به بریا ترلاسه کوي او یا به ئې په کثافاتو لړي، لاندې به ئې غورځوي، له اوچت تلو به ئې راګرځوي، پرېږدي به ئې چې تپ او زنګ وهلي پاتې شي چې پدې سره به ئې په خسران او نامرادي اخته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مطلب هم د يادولو وړ دئ چي د يوې مذهبي فرقي په ځينو تفاسيرو کي د "الشمس"، "القمر" او دې ته ورته الفاظو داسي تفسيرونه شوي چي له قرآن سره د دوی چلند او د قرآن په غلط تفسير کي د دوی جسارت او بې باکي ته انسان حيران پاتې شي!! د مثال په طور وايي: الشمس يعني علي، والقمر يعني فاطمه!! يعني د الشمس او القمر معنی هغه نده چي عام خلك پرې پوهېږي، له الشمس نه مراد علي رضي الله عنه دئ او له القمر نه مراد فاطمه رضي الله عنها!! دوی د قرآن د الفاظو هغه معنی اخيستل سم نه ګڼي چي د عربو په محاوراتو کي معمول وه يا ئې د لغت په کتابونو کي موندل کېده!! د قرآن د الفاظو ظاهري او متداوله معنی اخيستل، له الشمس نه لمر، له القمر نه سپوږمۍ، له الليل نه شپه او له النهار نه ورځ، له السماء نه آسمان او له الارض نه ځمکه او ... دا صحيح نه ګڼي، وايي: د دې الفاظو د ظاهري معنی تر شا بله باطني معنی مضمر ده چي په هغې يوازي اهل بيت او د دوی ائمه پوهېږي او بس!! دوی وايي: د قرآن په درې سوه آيتونو کي علي رضي الله عنه ته اشاره شوې، پداسي حال کي چي هر په قرآن پوه انسان حتی هغه چي ډېر محدود او سطحي پوهه هم ولري پدې ښه پوهېږي چي په ټول قرآن کي يو داسي آيت هم نشته چي په هغه کي صراحتاً او يا اشارتاً او تلويحاً علي رضي الله عنه ته اشاره شوې وي!! د دوی په مقابل کي بيا ځيني نور داسي دي چي د تفسير او ترجمي په دوران کي د يوه لفظ ټولي هغه معاني رااخلي چي د لغت په کتابونو کي ئې بيامومي او د مختلفو معانيو له مخي د آيت ګڼ شمېر ترجمي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفاسیر وړاندي کوي، پرته لدې چي یوې ته په بلي ترجیح ورکړي او دا ووایي چي پدې خاص ځای کي کومه ځانګړې معنی مراد ده!! دوی ګمان کوي چي د یوه کلام کمال پدې کي دئ چي ډېري معاني ولري!! حال دا چي بلیغ کلام هغه دئ چي معنا ئې څرګنده وي، مخاطب مشخص، محدد او واضح مفهوم ترې واخلي، دا شك ورته راپیدا نشي چي د کلام د خاوند هدف څه دئ، برعکس د ویناوال هدف په صراحت او آساني سره درك کړي. قرآن خو خپل ځان داسي معرفي کوي چي مبین، آسان، له شك نه فارغ او څرګند دي، یوه برخه ئې په بل سره توضیح شوې، په واضح عربي ژبي کي لېږل شوی، ابهام او اغماض پکي نشته او د هرڅه تفصیلي بیان پکي راغلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الليل

د انسان اعمال "ښه" او "بد" لري او مکافات او مجازات ايجابوي.

د الليل د سورې قسمونه دا دي:

وَ الَّيْلِ إِذَا يَغْشى *

قسم په‌دغې شپې چې کله ونغاړي تياره کي.

وَ النهَارِ إِذَا تجَلى *

قسم په‌دغې ورځې چې ځلانده کړي رڼا کي.

وَ مَا خَلَقَ الذكَرَ وَ الأُنثى *

قسم دئ په داهسې پيدا ايښت د نر او ښځې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قسمونو ځواب دا دي:

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى *
بې له شکه بېلابېلې مو دي هڅې.

د قسمونو او ځواب شرح او تفصيل دا سي دي:

o دلته په دريو شيانو لوړه شوې: په شپه چې کله خپل تور وزر په هر څه وغوړوي او له سترګو ئې پټ کړي، په ورځ چې هرڅه را څرګند کړي او د نر ښځي د پيدا ينبت په څرنګوالي.

o د دغي ادعا د اثبات لپاره چې د انسانانو هڅي او مساعي له يوه بل نه تفاوت لري او د ماهيت، ارزښت او نتائجو له مخي يو شانته نه دي، په مخکنيو دريو خبرو استناد شوی: د "شپې" او "ورځي" ترمنځ تفاوت او د "نر" او "ښځي" ترمنځ تفاوت.

لومړئ بايد دا خبره واضح شي چې د انسان د هڅو او مساعي ترمنځ د تفاوت معنی څه ده؟ بيا بايدوګورو چې دا قسمونه څنګه د دغي ادعا په حقانيت شهادت ورکوي؟ د انسان د کړو وړو په اړه دوه تصور او انګېرني درلودي شو:

• د انسان اعمال "ښه" او "بد" لري او مکافات او مجازات ايجابوي.
• د انسان اعمال ښه او بد نلري، نبايد هغه د ښه او بد په معيارونو وزن کړو، ځينو ته ښه او ځينو ته بد ووايو او په مکافات

(c) ketabton.com: The Digital Library

او مجازات ئې باور ولرو.

ځوك چي په خداى او آخرت باور نلري، د انسان د عملونو په اړه ئې انګېرنه دا ده چي د انسان ټول اعمال يو شانته دي او د هغوى ترمنځ په تفاوت باور نه لري، فقط هغه عمل "بد" ګڼي چي بل ترې متضرر شي، دا "عمل" هم پدې دليل بد ندي چي"ذاتاً" او "اساساً" بد وي، نه، بلكه د هغه چا له نظره بد دئ چي ترې متضرر شوى، په يوه عمل كي د دواړو ذيدخلو خواوو د رضايت په صورت كي هركار جائز او سم ګڼي. دا تصور د دې باعث كېږي چي انسان د عملونو مكافات او مجازات نفى كړي او په هغه باور ونه لري، د دغي انګېرني له مخي "ښه" او "بد" د انسان د "خيال" زېږنده ده، د انسان له ځانګړو تصوراتو نه راولاړ شوى، اساساً "ښه" او "بد" نشته، دا په خپله تاسو ياست چي "ښه" او "بد" مو جوړ كړي.

قرآن د دغه غلط ذهنيت او ناسم تصور د ترديد او تصحيح لپاره وايي: لكه چي شپه او ورځ سره متفاوت دي، يوه توده او روښانه او بله تياره او سړه، يوه په ټول سخاوت سره نور شيندي، هرڅه درته ښكاره ترګندوي او په خپل حرارت سره د هر محتاج مرسته كوي، بله د نور او حرارت مانع شي، په هرڅه تياره پرده وغوړوي او پيژندل ئې ګران كړي، ځوك چي د ورځي لخوا كار كوي خپل هرګام په پوره سوچ سره اخلي او په خپل ځاى ئې ږدي، خو ځوك چي د شپې لخوا خوځېږي هم د خپل حركت د سمت او استقامت په تعيين كي له ستونزو سره مخامخ وي او هم د ګام ايښودو موزون ځاى په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره کولو کي. ستا عملونه هم له يوه بل نه دومره تفاوت لري لکه دا د طبيعت دوه بېلابېلی شېبي، شپه او ورځ!! لکه چي "نر او ښځه" په هر خاص نوع ژوي کي په خپلو کي ژور تفاوتونه لري، هم د جوړښت له اړخه او هم له مقابل لوري سره په خپل تعامل کي، يو ئې اخيستلو ته تيار وي او بل ورکولو ته، يو ورکړه کوي او بل اخيستنه، د انسان په عملونو کي دې ته ورته تفاوتونه شته.

د انسان په کړو وړو کي تفاوت هومره ژور دئ چي د يوه بل مقابل کي، لکه د شپې او ورځي د تفاوت په اندازه او حتی تر دې هم زيات، يو ايثار کوي، د مظلوم او بې وزلي د ژغورني لپاره خپل مال وقف کوي، له "بخل" نه ځان ساتي، د بل په حق له تجاوز او تېري نه ډډه کوي، له هغه څه نه چي ده يا د ده همنوع ته صدمه رسوي امتناع کوي، د اوچتو اولوړو انساني اهدافو لپاره قرباني ورکوي او "حسنی" "تصديقوي"، يعنی "ښه" او "ښايسته" پيژني او په هغه اعتراف کوي، د ښه او ښايسته د پيژندو استعداد لري، د "ښه" او "بد" تفکيك کولی شي، له ټولو سره ورته چلند نه کوي، دا تمييز لري چي د انسان تر ټولو غوره عمل کوم دئ او ترټولو بد ئې کوم. ټول يو برابر نه ګڼي. د دې کس عمل د ورځي په څېر دي؛ روښانه او ښايسته. ده ته د ښيګڼو په آسانه لار تګ آسانه شي، د انساني سالم فطرت د غوښتنو سره سم چلند ورته سهل او غوره برېښي، نه له ښه عمل نه ستومانه کېږي او نه پښيمانه کېږي، د دې په مقابل کي بل انسان داسي وي چي "بخل" کوي، د خپل مظلوم او بې وزلي همنوع د ژغورني لپاره د خپل شته له انفاق نه ډډه کوي، دا ضرورت نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

احساسوي چي د محتاج انسان مرسته وکړي، لدې نه ځان بې نیازه ګڼي چي د کوم لوړ انساني هدف لپاره څه قرباني ورکړي، د ښه او بد عمل ترمنځ د تفکیك او تمییز استعداد پکي ځپل شوی وي، له فضایلو نه انکار کوي، هر "معنوي ښایست" نفي کوي او د عمل په بدلې باور نه لري، د دې کس کړه وړه توري شپې ته ورته دي چي د نور او حرارت مانع کېږي او د ښه او بد او مضر او مفید د پېژندلو په وړاندي خنډ شي. دې کس ته د بدو او کرکجنو کړو وړو "سخته" لار ښایسته او آسانه وبرېښي، د انساني سالم فطرت مغایر عمل ورته ښایسته معلوم شي او د بدو په ډنډ کي مزید غرق شي. مګر دا کافي نده چي اعتراف وکړو د انسان عمل هم د کیفیت له لحاظه او هم د پایلو او عاقبت له لحاظه تفاوت لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الضحی

لکه چي کله غرمه وي او کله تیاره شپه، همداراز کله به سوکالي وي او کله ستونزې

د الضحی د مبارکي سورې قسمونه دا دي:

وَ الضحَی *
قسم پدی غرمه.

وَ الّيْلِ إِذَا سجَی *
قسم پدغه شپه چي شي تیاره.

د قسمونو ځواب دا دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَا وَدَّعَك رَبُّك وَ مَا قَلی *
نه خپل رب پرېښی يی او نه ئی د ښمن گڼلی يی.

وَ لَلاَخِرَةُ خَيرٌ لَّك مِنَ الأُولی *
او پايله در ته غوره ده حتماً لدغه پيله.

وَ لَسوفَ يُعْطِيك رَبُّك فَترضَی *
او ژر به دي رب، دومره تا ته درکړي چي راضي شې.

د شرحي په اړه لاندي خبرو ته توجه وکړئ:

په دوو لومړيو آيتونو کي په غرمي او په شپه چي کله توره پرده وغوړوي، لوړه شوې او ورپسې د قسم ځواب راغلی او په هغه کي ويل شوي: ته نه خپل رب پرېښي يې او نه ئې د ښمن گڼلي يې. د قسمونو او ځواب ترمنځ ئې ارتباط هغه وخت ښه درك کولی شو چي هم د ټولي سورې مجموعي مضمون په پام کي ولرو او هم هغه خاص شرائط چي دا سوره پکي نازل شوې.

که د دې مبارکي سورې مضامينو ته لږ ځير شو نو گورو چي دلته د پيغمبر عليه السلام د ژوند ځينو لوړو ژورو ته اشاره شوې او ورته ويل شوي: مگر ته ئې يو يتيم ونه موندلی او د ټيکی ځای ئی درکړ؟ مگر ته ئی يو لاروركی ونه موندلی او لار ئی وښودله؟ او نيازمند ئی ونه موندلې، خو غنا ئی درپه برخه کړه؟ که ستا په تېر ژوند کي دا لوړي ژوري راغلې، له ستونزو سره مخامخ شوی يې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو الله تعالي ترې ژغورلي يې، نو که نن له ستونزو سره مخامخ يې، بايد مأيوس نشې، بايد ډاډه وې د تېر په څېر به دا حالت هم پای ته ورسېږي، مگر نه گورې چې الله تعالی کله ټکنده غرمه راولي او کله تکه تياره شپه، په تياره شپو کې بايد د رڼا ورځې او تودې غرمې راتلو ته اميدوار وې.

همدا راز دا سوره پس له هغه نازل شوه چې د څه موقت وخت لپاره پيغمبر عليه السلام ته د وحي راتگ متوقف شو، پيغمبر عليه السلام لدې ناحيې سخت پريشان وو، کله کله دا تشويش ورسره راپيدا کېدو چې مبادا الله تعالی ترې ناراضه شوی وي، مبادا کومه اشتباه ترې شوې وي او همدا د وحي د قطع کېدو باعث شوی وي، د دښمن شديد تبليغات د ده تشويش لازياتولو، ياران به ئې هره ورځ منتظر وو چې نوي هدايات به ئې ترلاسه کړي وي، څو اونۍ تېرې شوې، نوي الهي لارښوونه ئې د منتظرو يارانو لپاره نه درلوده، دې وضعيت د ده پريشاني مزيد زياتوله، په همدې شرايطو کې دا مبارکه سوره نازل شوه. د دې سورې په قسمونو کې پيغمبر عليه السلام دې ته متوجه کوي چې کله غرمه وي، لمر تودې وړانگې خوروي، که دا حالت د زيات وخت لپاره دوام وکړي، انسان ئې نشي زغملی، حکيم خدای، ورځ او په هغې کې د تودو وړانگو خورېدل پای ته ورسوي، د څه وخت لپاره لمر ترشا کړي، د تودو وړانگو خورول ئې متوقف کړي، په ځای ئې شپه راولي چې هم سړه وي او هم تياره او هم پکې چوپه چوپتيا، دا طبيعي تحول د دې باعث شي چې انسان خپل تعادل له لاسه ورنکړي او د ځمکې په سر ژوند کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته آسانه شي، همدا راز په پیغمبر علیه السلام د بعثت په لومړیو شپو ورځو کي د "وحي" مسلسل راتګ ده ته دومره ستونزمن او مشکل وو لکه په ټکنده غرمه کي لمر ته دوامدار ودرېدل، دې ته اړ وو چي د وحي دا پلوشي د څه وخت لپاره متوقف شي، ترڅو پیغمبر علیه السلام د وحي د لړۍ بعدی څپو ته تیار شي، د دغه مطلب د اثبات لپاره د شپې په تګ راتګ استناد شوی او پیغمبر علیه السلام ته ویل شوي چي نباید د وحي له موقت توقف نه پریشانه شي، دا داسي وګڼه لکه له یوې تودي غرمي نه وروسته چي ورځ ورو ورو پای ته ورسېږي او شپه راشي! ستا رب نه پدې خاطر د وحي نزول مؤقتاً متوقف کړی چي تا ته اعتناء نلري او نه پدې خاطر چي له تا ناراضه شوی، برعکس ستا د "خیر" او مصلحت لپاره ئې دا کار کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التين

د پیغمبرانو لوړ لوړ شخصیتونه پدې شهادت ورکوي چې په انسان کې لوړ لوړ استعدادونه اینبودل شوي

د دغه مطلب د اثبات لپاره د التین د سورې په قسمونو استشهاد شوی:

وَ التّينِ وَ الزّيْتُونِ *
پدی انځر، پدی زيتون باندی قسم.

وَ طورِ سِينِينَ *
په طور سينين باندی قسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَ هَذَا الْبَلَدِ الأَمِينِ *
پدغه خوندی ښار باندی قسم.

د قسمونو ځواب دا دي:

لَقَدْ خَلَقْنَا الانسنَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ *
بی شکه چي انسان مو پیدا کړی دئ تر ټولو غوره جوړښت کي.

د دغو قسمونو په اړه د مفسرینو ترمنځ د زیات اختلاف شاهد یو، مونږ د اختصار لپاره د کمزورو او ضعیفو آراوو له راوړلو ډډه کوو، یوازي هغه رأیه رااخلو چي ترټولو دقیقه او د سورې له مضامینو سره مطابق او د آیتونو ترمنځ دقیق ارتباط ئې تائیدوي. د وضاحت لپاره لاندي عرائض لرو:

پدې آیتونو کي د "طور سینین" او"بلدالامین" مفهوم کاملاً واضح او روښانه دئ او قرآن په خپله د هغوی وضاحت کړی، طور سینین د موسی علیه السلام مبعث دئ او بلد الامین، مکه مکرمه چي د اسمعیل علیه السلام او محمد علیه السلام مبعث دي او په هغې کي د ابراهیم او اسمعیل علیهما السلام په لاس کعبه بنا شوې. که د قرآن د نورو آیتونو په رڼا کي غور وکړو نو دا خبره راته جوته کېږي چي د دغو دواړو ترمنځ یو ځانګړي شباهت او مناسبت شته او هغه دا چي دواړه د پیغمبرانو مبعث او د وحي مهبط دي، په یوه کي موسی علیه السلام په پیغمبري مبعوث او د فرعون په مقابله مأمور شو او بل ئې د ابراهیم، اسمعیل او محمد علیهم السلام د بعثت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعوت غښتي. له ځواب سره د دغو دواړو قسمونو ارتباط هم ډېر ځرگند او واضح دي: دا دواړه ځايونه چي د نړۍ ستر ستر شخصيتونه ئې په غېږ کي پاتې شوي، پدې خبري شهادت ورکوي چي واقعاً انسان په ډېر غوره جوړښت کي پيدا شوى او ډېر ستر ستر استعدادونه پکي ايښودل شوي، د دغه اوچت او لوړ جوړښت ځو ځرگندي بېلگې ئې دغه جليل القدره پيغمبران دي، که په انسان کي دا اوچت استعدادونه نه وي نو د پيغمبرانو په څېر عظيم او جليل القدره شخصيتونه به پدوي کي نه راپيدا کېدل. مگر نه گوري چي دغه جليل القدر پيغمبران د عظمت او لوړوالي کوم کوم مقام ته رسېدلي، هر يوه د سترو انقلابونو لارښوونه کړې، د دوى په لاس ظالم استبدادى نظامونه نسکور شوي، د عدالت او آزادي ډېوه ئې بله کړې، د دې ډېوې په رڼا کي مظلومو او محرومو انسانانو ته د ډاډمن او سرلوړي ژوند شرائط برابر شوي، په جهل وهلي ټولني کي د روڼ مشعل په څېر ځلېدلي، توري تياري شپې ئې روښانه کړې، آيا همدا کافي نده چي ووايو: واقعاً انسان په ډېر غوره تقويم کي پيدا شوى او په هغه کي ستر او عظيم استعدادونه ايښودل شوي.

خو له ځواب سره د دوو لومړنيو قسمونو په ارتباط پوهېدل غور غواړي. پدې اړه ځو خبري په پام کي ولري:

د يوه بليغ کلام يو ستر خصوصيت دا وي چي د بېلو بېلو برخو ترمنځ ئې تړاو، نظم او تنسيق وي، د دغه اصل له مخي بايد دوه لومړي قسمونه له دوو وروستيو سره شباهت ولري. که دوه وروستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسمونه خاصو ځایونو ته اشاره کوي، پکار دا ده چي دوه لومړي قسمونه هم دې ته ورته ځایونو ته اشاره وکړي. خو باید وګورو چي په "التین" او "الزیتون" کي د دې امکان او احتمال شته که نه؟ ځواب دا دئ چي هو؛ په څو دلیله: لومړي دا چي د کلام له فحوی معلومېږي چي په لومړي آیت کي "البلد" مقدر دي، د درېیم آیت له "و هذ البلد" نه همدا خبره معلومېږي، یعني په لومړي آیت کي د انځر او زیتون په سیمو لوړه شوې. دوهم دا چي د دې سورې د نازلېدو په وخت کي فلسطین د اعلی زیتون په درلودو مشهور وو او شام د اعلی انځر په درلودو ، چي چا به د زیتون نوم واخیست نو فلسطین به ئې مخي ته راغي او چي د انځر نوم به ئې واخیست نو شام به ئې ذهن ته راغي، دا داسي وګڼي لکه څوك چي په پاکستان کي د خربوزه نوم واخلي نو فوراً ئې افغانستان ذهن ته راشي او که په افغانستان کي د ام یا کیلي نوم واخلي نو سمدلاسه ئې پاکستان سترګو ته ودرېږي، دا ډېره عامه ده چي اکثراً ځایونه د خپلو خاصو میوو په نامه یادېږي. عربانو معمولاً په خپلو محاوراتو کي مختلف ټاټوبي د خپلو ځانګړو او خاصو میوو په نامه یادول، که به چا د څو ملکونو په څنګ کي د زیتون او انځر نوم اخیستو نو لدې نه ئې د شام او فلسطین معنی اخیستله. درېیم دا چي دغو دواړو ځایونو ته د قرآن په څو آیتونو کي اشاره شوې او د طورسینین او بلد الامین په څېر د پیغمبرانو د بعثت مبارك ټاټوبي ګڼل شوي. څلورم دا چي که د ځینو مفسرینو د رأیي مطابق "التین" او "الزیتون" فقط میوه وګڼو او په خوا کي ئې "البلد" مقدر ونه بولو نو له یوې خوا د دغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورو قسمونو ترمنځ شباهت او يووالي نشو په ګوته کولی او له بلي خوا د قسمونو او ځواب ترمنځ تړاو او ارتباط نشو ښودلی. شام او فلسطين چي دلته په "التين" او "الزيتون" سره ياد شوي، له "طور سينين" او "البلد الامين" سره لدې لحاظه شباهت لري چي هلته د سليمان، داود، عيسی او ابراهيم عليهم السلام په څېر پيغمبران مبعوث شوي. او پدې سره د ټولو قسمونو ژور او دقيق ارتباط له ځواب سره څرګندېږي. يعني هغه باعظمته او ستر ستر شخصيتونه چي پدغو ځلورو سيمو شام، فلسطين، طور سينين او البلد الامين کي راولاړ شوي، تلپاتې حماسي ئې جوړي کړې او د ډېر لوړ او اوچت انساني شخصيت بېلګې ئې وړاندي کړې، پدې شهادت ورکوي چي الله تعالی په انسان کي څومره لوړ استعدادونه ايښي او په څومره غوره او احسن تقويم او جوړښت کي ئې پيدا کړی!!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

العادیات

انسان د خپل رب په وړاندي سخت ناسپاسه دي، د سپرو تر پښو لاندي زغاستونکي آسونه همدا وايي

د العادیات د مبارکي سورې قسمونه دا دي:

وَ الْعَدِیَتِ ضَبْحاً *
په ځوږ سره زغاستونکو قسم.

فَالْمُورِیَتِ قَدْحاً *
بیا په سم سره اور شیندونکو قسم.

فَالمُغِیرَتِ صبْحاً *
او په سباوون یرغل کونکو قسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعاً *
په کوم سره چي دوړی کړی خوری.

فَوَسطنَ بِهِ جَمْعاً *
په کوم سره چي ننوځی په منځ د یوه ټولی کي.

د قسمونو ځواب دا دي:

إِنّ الانسنَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ * وَإِنّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ * وَإِنّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيد *
یقیناً چي انسان خپل مولی ته ډېر ناشکره دئ. او دی په خپله پدې باندي شاهد دئ. او دی خو له خیر سره په مینی کي ډېر شدید دئ.

دلته تر ټولو د مخه څو ټکي په پام کي ولري:

o دا پنځه قسمونه د تعقیب (فاء) په توري سره په خپلو کي تړل شوي او ښیي چي دلته د یوه څیز مختلفو حالتونو او صفتونو ته اشاره شوې، یعني همدا زغاستونکي دي چي د خپلي توندي او تېزي منډي په وجه ئې له ټتر نه شور او ځوړ اوچت دي او همدغه زغاستونکي دي چي کله ئې سم په تېرو لگېږي نو سپرغۍ ترې اوچتي شي او همدا دي چي په سباوون کي د یرغل لپاره کارول شوي او همدا دي چي په خپلي چټکي زغاستي سره دوړي بادوي او همدا دي چي د مقابل لوري په لیکو کي شق اجراء کوي، صفونه ئې څېري او د دوی په منځ کي ننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

o د بیان له الفاظو په ډاګه معلومېږي چي لدغو زغاستونکو څخه هدف آسونه دي نه بل څه، ډېر بې سلیقي ادیب به هم لدې نه بل مفهوم وانخلي.

اما دا چي دا قسمونه څنګه پدې خبري شهادت ورکوي چي انسان د خپل پالونکي رب په وړاندي سخت ناشکره دي، ځواب ئې دا دي: آیا نه ګوري چي دا پیاوړي آسونه، څنګه د خپل سپور د لاس په یوه حرکت سره، په زغاسته شي، هر یو له بل نه د مخکي کېدو هڅه کوي، له سخت شور ځوږ نه ئې پوهېدی شي چي خپل ټول زور ځواك ئې کارولی، ترڅو ترنورو د مخه خپل آقا مقصد ته ورسوي، نه ګوري چي څومره تېز زغلي، چي نعل ئې له تېږي سره ولګېږي له شدت نه ئې د اور بڅرکي ترې اوچت شي، په تیاره سباوون کي په دښمن برید وکړي، لدې بې پروا چي په یوې یا بلې ګوښي کي به دښمن ورته په کمین کي وي، ناڅاپي به په کوم غشي سره دی په نښه کړي، دوړو ته ئې پام نه کوي چي د مستانه او بې باکانه منډي ئې نښه، ناڅاپي د دښمن له مجهز صف سره مخامخ شي، له ایستلو تورو سره، خو په ټوله بې اعتنائي صف مات کړي او د دښمن په مزدحمو صفوفو کي ننوځي، کله چي د آسونو دې خېل ته خپلو سپرو د زغاستي اشاره نه وه کړې، هغه وخت تا لیدل چي هر یو د خپل سپور تر پښو لاندي، په شور شوق خوځېدو، پښه ئې په ځمکه وهله، د خپل سر غاړي په حرکاتو سره ئې دا ښودله چي خپل آقا ته مطیع دئ او یوازي یوې اشارې ته ئې منتظر!! دا لده سره خپل خاوند څه کړي چي دومره مطیع دی؟ له خوراك څښاك نه پرته ئې څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي؟ په سر غاړه ئې د لاس راکښلو نه پرته څه ورسره کړي؟ د دومره څه په وړاندي دا وفا او اخلاص د څه شي ښښه ده؟ او که تا ای انسانه! له دغه "حیوان" سره مقایسه کړي، د خپل منعم په وړاندي ستا وفا او اخلاص، ستا اطاعت او منته، د خاوند په وړاندي د ده له چلند سره مقایسه کړي، ما ته ووایه: ستا په هکله عادلانه قضاوت به څه وي؟ آیا لدې پرته بل څه کېدی شي چي ته د خپل رب په وړاندي سخت ناشکره یې، بې وفا یې، بې اخلاصه یې!! إِنَّ الانسنَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ * یقیناً چي انسان، خپل مولی ته ډېر ناشکره دي. دا پداسي حال کي چي آس یوازي همدا دوه درې نعمتونه پیژني، له واښو اوبو او په سر غاړه له لاس راکښلو پرته په نور څه نه پوهېږي، خو انسان د خیر او نعمت په اړه جامع تصور لري، ټول هغه بې شمېره نعمتونه پیژني چي الله تعالی پرې پیرزو کړي او دی ورسره کلکه مینه لري، خو سره لدې ډېر ناشکره دئ او د دغه حیوان په اندازه هم د خپل مولی منته او شکر نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

العصر

تاريخ د مؤمنانو د بريا او فتحي زېري وركوي

پدې مباركي سورې كي په "العصر" لوړه شوې:

وَالْعَصْرِ *

قسم په زمانه.

د قسم ځواب دا دي:

إِنَّ الإِنسَانَ لَفِى خُسْرٍ * إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُواْ وَعَمِلُواْ الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْاْ بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْاْ بِالصَّبْرِ *

يقيناً چې انسان په زيان كې دئ، مگر هغه چې ايمان ئې راوړی او صالح عملونه ئې كړی او يوه بل ته ئې د حق سپارښتنه كړی او يوه بل ته ئې د صبر توصيه كړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قرآن د نورو قسمونو په څېر دلته هم په یوه ځرګند او د هر مخاطب مخي ته پروت حقیقت باندي لوړه شوې، په "العصر" یعني زمانه، هره زمانه او د زماني هر پړاو او دا د دغي ادعا د اثبات لپاره د شاهد په توګه وړاندي شوی چي انسان له ایمان، صالح عمل، په حق سپارښتنه او په صبر له سپارښتني پرته له زیان او خسران سره مخامخ کېږي. که تاریخ ته رجوع وکړئ، هره پاڼه ئې وڅېړئ او هر پړاو ته ئې ځیر شئ؛ په ځرګنده به وګورئ چي تل د ایمان هغو خاوندانو بریا ترلاسه کړې او له تباهي ژغورل شوی چي عملونه ئې صالح وو، پر حق ولاړ وو او یوه بل ته ئې د حق سپارښتنه کړې، پدې لار کي ئې صبر کړی او یوه بل ته ئې د صبر توصیه کړې. راشئ وګورئ د هغو خلکو پایله څه وه چي د کفر او له حق نه د انکار لار ئې غوره کړې، بد اخلاقه او بد عمله وو، ظلم او تېری ئې کړی، فساد ته ئې لمن وهلي، نه ئې په خپله حق او حقیقت ته سر ټیټ کړی، نه ئې بل حق ته هڅولی، نه ئې په خپل جائز حق قناعت کړی، نه ئې د بل د حق پروا کړې، نه ئې په خپله صبر درلود او نه ئې بل ته د صبر سپارښتنه کړې؟ تاریخ د دغو خلکو په هکله څه وایي؟ د دوی پایله او انجام ئې څنګه معرفي کړی؟ کوم ولسونه چي له تباهي، ذلت او سپکاوي سره مخامخ شوي، خصوصیات او ځانګړتیاوي ئې څه وي؟ او هغه چي فلاح او بریا ئې په برخه شوې، د شرف او عزت لوړو مدارجو ته رسېدلي، د ځمکي خلافت او د ولسونو قیادت او زعامت ئې ترلاسه کړی، څوك وو او مواصفات ئې کوم؟ آیا دغه سرلوړي او عزتمن قومونه او دا د تاریخ معروف او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشهور شخصیتونه چي هرڅوك ئې په نامه افتخار كوي، هغوی ته ځان منسوبوي، د هغوی نومونه پر خپل ځان او اولاد ږدي او د هغوی په لار د تلو هڅه كوي، لدغو صفاتو پرته ئې بل څه درلودل؟ او هغه كسان چي لدغو صفاتو نه محروم وو او د دغو صفاتو له خاوندانو سره ئې دښمني ته ملا تړلي وه، كه څه هم زور ځواك ئې درلود، وسايل او امكانات ئې په واك كي وو، لښكري او فوځونه ئې درلودل او په لويو لويو ملكونو ئې حكومت كاوو، له كوم عاقبت سره مخامخ شوي او نن خلك او تاريخ د دوی په هكله څه قضاوت كوي؟ د ابوجهل، فرعون او نمرود په هكله څه وايي؟ د عيسى عليه اسلام د مخالفينو په هكله څه قضاوت كوي؟

متأسفانه ځينو دلته هم اشتباه كړې او "العصر" ئې يا د "صلوة العصر: د مازديگر لمونځ" يا "د مازديگر وخت" او يا د پيغمبر عليه السلام د زمانې په معنا نيولی، حال دا چي "العصر" عام دئ په هره زمانه ئې اطلاق كېږي او داسي هيڅ دليل نشته چي خاص وخت او زمانه په گوته كړي. دا ضعيفه توجيه د قسم او ځواب ترمنځ هيڅ ارتباط نشي ښودلی او په هيڅ تعبير او تأويل سره دا نشي ثابتولی چي "العصر" د انسان په خسران او زيان شهادت وركوي! د "العصر" صيغه عام ده، نبايد هغه "خاص" كړو، د قسم او ځواب ترمنځ ارتباط يوازي په هغه صورت كي راڅرگندېږي چي صيغه په خپل حال "عام" پرېږدو او د زمانې هر پړاو او د تاريخ هره مرحله ئې وگڼو، همدا زمانه او ټول لوړ ژور پړاوونه ئې شهادت وركوي چي انسان تل د بې‌ايمانی، بدو كړو وړو، په حق نه ودرېدو او يوه بل ته د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتنه نه کولو، بې صبري او يوه بل ته د صبر د سپارښتني نه کولو سره ئې تاوان کړی او له تباهي سره مخامخ شوي.

دا مبارکه سوره مونږ ته لارښوونه کوي چي انسان د نجات لپاره څلورو صفتونو ته ضرورت لري: ايمان، صالح عمل، په حق او په صبر سپارښتنه، انسان هغه وخت کولی شي خپلي بريا او فلاح ته اميدوار وي چي د نجات او بريا دا ټول عوامل او لاملونه په ځان کي تعبيه کړي، که لدې نه يو ئې هم راکم شي او بی‌اهميته ئې وګڼي او هر يو په خپل ځای کي مراعات نکړي، نو د نجات کښتۍ ئې د لاري په نيمائي کي پاتې کېږي او ساحل ته له رسېدو محرومه کېږي. د دې سفر د پيل نقطه "ايمان" دي، نور صفات، د ايمان لوازم او مقتضيات دي او له هغه نه راولاړ شوي صفات دي، دا ستا ايمان دئ چي د صالح عمل په بڼه کي راڅرګند شي، له حق نه دفاع ته دي تيار کړي، تا ته د صبر او ثبات درس درکوي او د مبارزې په لوړو ژورو کي په استواره ګامونو مخکي تلو ته دي هڅوي. که ته غواړې داسي ټولنه جوړه کړې چي فلاح او سعادت ئې په برخه شي، د شر، فساد او تباهي عوامل پکي وځپلي شي، د انسان د ذلت او سپکاوي لاملونو جرړې وايستل شي او انسان په هغې کي له زيان او خسران نه خوندي وي، نو دې لوړ او مقدس هدف ته د رسېدو لار دا ده چي په لاندي څلورو خبرو ترکيز وشي: "ايمان"، د صالح افرادو روزنه، له حق نه دفاع او له حق نه د دفاع په لار کي صبر او استقامت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه حزب چي ادعا کوي د خلکو د ژغورني او نجات لپاره ئې په مبارزې لاس پوري کړی، خو اهداف، شعارونه او تګلاري ئې د "ایمان" په رڼا کي نه وي ټاکل شوي، د غړو ترمنځ ئې اړیکي د ایمان او عقیدي اړیکي نه وي، عملونه ئې د ایمان او عقیدي ښکارندوئي نه کوي، د ایمان او عمل تر منځ ئې ځرګند تناقض وي، نه په خپله په حق ولاړ وي او نه نورو ته د حق بلنه ورکوي، نه په خپله د مبارزې په کړلېچونو او لوړو ژورو کي صابر وي او نه نورو ته د صبر او ثبات بلنه ورکوي، داسي یو حزب هیڅکله نشي کولی ټولنه د سعادت او نجات په لوري بوځي او د حق د لاري فاتح مبارزینو ته په ډاډمن محور او سنګر بدل شي. تاریخ د همدې خبري په حقانیت شهادت ورکوي.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

تمهید ١
الطور ٩
الذاریات... ١٧
النجم... ٢٥
الصافات... ٢٩
یس ٣٥
الواقعة ٣٩
القلم... ٤٣
الحاقة ٤٧
المعارج ٥١
القیامة ٥٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

المرسلات ٦١
النازعات ٦٩
التكوير ٧٧
الشفق.. ٨١
المدثر ٨٧
البروج ٩١
الطارق.. ١٠٣
الفجر ١١١
البلد ١١٩
الشمس.. ١٢٥
الليل... ١٣٣
الضحى.. ١٣٨
التين.. ١٤٢
العاديات ١٤٨
العصر ١٥٢

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library